T. PETRONI ARBITRI
SATYRICON,

Super profligatis Neronianæ tempestatis moribus:

COMMENTARIIS, SIVE EXCVRSIBVS MEDICO-PHILOSOPHICIS:

Itemque NOTIS VNIVERSALIBVS & PERPETVIS recens adornatum.

IN QVIBVS DIFFICILIMA QVÆQVE LOCA, ATQVE à variis Interpretibus partim studio prætermissa, partim nequaquam tentata, adamussim explicantur, illustranturque:

EDITIO NOVA ET LOCVPLETISSIMA;
TAM MEDICIS, POETIS, QVAM PHILOSOPHIS, HISTOricis, Oratoribus, Antiquariis, Philologis, Criticis ac Politicis vtilis ac necessaria.

ACCESSIT AD MANTISSAM SYLLOGE CLARISS. ALIQVOT INTERPRETVM, quorum in PETRONIVM *Castigationes hùc-usque nondum editæ.*

NOVITER RECENSENTE

JO. PETRO LOTICHIO, MED. D.
eiusdemque in Academia Rintelana P. P.

FRANCOFVRTI AD MOENVM,
Typis exscribebat Wolfgangus Hofmannus, Sumptibus LVCÆ JENNISI.
ANNO M. DC. XXIX.

MAGNIFICIS,
REVERENDIS ADMODVM,
AMPLISSIMIS, CLARISSIMIS,
SPECTATISSIMISQVE VIRIS,

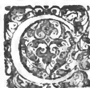
Illustr. & florentissimæ

ACADEMIÆ HOLSATO-SCHAVMBVRGICÆ,

Quæ est

RINTELII,
Rectori, Decanis, & Professoribus,
Totique Senatui Academico, &c.

SALVTEM & OBSERVANTIAM:

Ompellaturo Vos mihi, inter cætera, opportunè illud Flacci *occurrit:*

Nequaquam satis in re vna consumere curam:

Amplissimi Proceres Academici,

Literarum atque Artium Præsides celeberrimi.

Quod esse quidem multa ad alia torqueri queat, hîc tamen institutum ad præsens adhibere mihi liceat, PETRONIVM, inquam. Is autem tantus est, meâ quidem sententiâ, autor, vt meritò illius explicationi totus aliquis Interpretum eruditiorum, & commodo satis tempore, vacare debeat, si modò velimus difficilima quæq; loca non tàm restituta atq; enodata, quàm reconditum verborum sensum dextrè explanatum, reuelatumque. Ego quidem, quò magis TITVM illum inspicio, eò vehementiùs genium elegantiarum huius ARBITRI impendiò amo, idque duplici de

caussa. Altera est, quòd is Poëta, & quidem facundissimus,

—— pleno ceu nectare stagnat,

adeóque diuinè potiùs (*prout ipsemet de* Poëtis *alioquin domi sentit*) *quàm* humanè *loquitur. Altera verò, quòd, iuxtà hæc, non vulgaria habet documenta, & corollaria pulcerrima, magnam partem è* Medicina, *atque eius penu, alma scil. matre, Natura, vel* Physica, *ipsa deprompta. Quibus si addas sublime, neruosum atque omnibus inusitata facundiæ thymis elaboratum, eloquii styliqúe genus, in quo mirum! quàm nihil tritum, nihil humile, nihil asperum, nihil obscurũ, durumque, sed elaborata, accurataq; omnia, ornata, compta, tersa, decóra, ac magniloqua singula; quis, amo te, tanti ingenii autorem, tàm ingeniosi acuminis ac iudicii virum, tàm acuti accuratíque eloquii* Satyricum, *nõ admiretur, non magni faxit? De spurcitiis contrà verò, quibus elegãs verborum nitor obscuratur, secùs statuendum. Velut illic enim, in sermone puta, est* melior Natura, *ità hic in rebus ac contentis Neronianis non nisi est* Chaos, *lerna, & turpissimorum criminum colluuies. Illa igitur imitanda, hæc fugienda: illa exprimenda, isthæc detestanda. Quò pluris itaque, alternante respectu, tanti* Satyrici *grande dicendi genus, inprimis sententiarũ verborumq; pondus sublime æstimo, eò potiùs dolore penè afficior, commodum satis spatium ad interiorem autoris huiusce peruestigationem mihi suppeditatum non esse. Diuersis enim negotiis penè non attritus sum toto eo tempore, quo ARBITRVM illum tractaui. Quamuis igitur non-nemo caussari possit, præcipitatas esse has nostras in TITVM meditationes, ei non admodum refragor, cùm vberius interuallum huic curæ non licuerit impendere. Quid? si addam non allubescere etiam, vt totum me illi atque vnicæ cogitationi adiiciam. Tanti mihi nequicquam fiat delicatissima quantumuis facundia ista, vt vni ei me dedam, sequestratis maximè grauioribus studiis. Sicut igitur, autore* Lipsio, *de* Roma *aiunt, eam videndam perlustrandamq; magis, quàm habitandam; ità quidẽ PETRONIVM,* Romanum *illum, imò* Neronianum, *quà facundiam istam compendiariam, malim familiarius tractari, quàm curiosiùs omnẽ in vitam peruestigari. Factum, imò obseruatũ id esse hactenus à*

nus à grauissimis viris, cui non euidens? Paucieum curiosius, multi remissius expediuerunt. Et ne Medicum *in* Criticorum *segetes falcem temerè intulisse, obiectari mihi possit, prouoco ecce ad nobiles* Machaonas *complures, qui, antè me, grauioribus illis studiis nequicquam sequestratis, eandē viam cum laude calcârunt, ità vt ab* Antiquariis, Philologis, Criticisque, *eorùm volumina cum plausu hactenus sint excepta. Quem enim fugit fama Illustr. virorum,* Hieron. Cardani, Ioan. Sambuci, Hieron Mercurialis, Marcell. Donati, Marsil. Cagnati, Hadrian. Iunij, *& hoc seculo non tàm penes* Parisinos *celeberrimi mei* Renati Moreau, *quàm apud nobile* Altorphium *nominatissimi* Casp. Hoffmanni, *aliorumque plurium* Medicorum; *quam non tàm è scriptis ac commentariis in rem Medicam, quàm in literas humaniores, evulgatis, magna cum nominis sui existimatione, promeruêre? Illorum matriculæ etsi quidem nomen non accenseam meum, prosit tamen, me non absque exemplo meditationibus isthanc in* Satyram *immoratum esse. Potuissem alicubi (fateor) maiorem curam ingerere, sed vnicum huncce lapidem assiduò atque vnicè voluere, non visum fuit è re mea. Multi decennium, aut vitam quasi terunt in vno aliquo scriptore, quem, montium instar, parturiunt, & vix tandem absoluunt, aut, si maximè ad calcem ducunt, nihilo-minus spinas, lolia, ac zizanias serunt, vt* Oedipo *sit opus, qui id genus* Sphingas *intelligat. Quanquam itaque id, quod ad complementum operis huius pertinet, attexere deinceps sit animus, aut aliquando, cum* DEO, *secundâ editione pleraque, aut multa, retractare; nemo tamen facilè mihi persuadeat, vt vnicum PETRONIVM eo labore dignum existimem, in quo aliquis consenescat. Nisi fortè (quos latrantes iam audire mihi ac videre videor) CANES sint aut GLIRES PETRONIANI, qui innocentiam meam impostoriâ fraude lacessant, vt ità iure deinceps tenear, honoris igitur vindicandi, isthanc aliam repetere. Cæterùm,*

VIRI Magnifici,
PROCERES Amplissimi,

eum in modum vadatum deuinctumque possidetis animum meum, vt

*) 3 *nihil*

nihil antiquius habeam, quàm vt studia mea atque officia, quæcunque à me proficisci possunt, florentissimæ vestræ A C A D E M I Æ *datâ operâ comprobare sustineam. Præter enim egregias alias, atque multiplices laudes, quibus passim literarum venustiorum gloriâ triumphum ducitis, quibusq; in Arctöo illo* Hollatorum *Olympo syderum clarissimè micantium vices geritis, sanè tantùm allicior*

VIRTVTE & HVMANITATE
V. V. Magnif. & Amppl.

vt vix Heliotropion *herba magis ad Solem sese obuertere possit, quàm equidem obseruantis ergà vos animi reuerentiam publicare hîc gestio. Neque verò isthæc vestrarum laudum solennia saltem à celeberrimis ac summis juxtà viris per manûs mihi commendata sunt, imò verò ipse testis jam accedo, ab omni simulationis colore alienus, qui reipsâ* V.V. Magnif. & Amppl. *summam humanitatē atq; in viros bonos propensionem experior. Quid enim honorificentiús studiis meis deferre potuissetis, quàm quòd ad prouinciam Medicam, vnanimi totius* VNIVERSITATIS *consensu, tàm honestissimè superioribus mensibus inuitâstis? Quid amicius benigniusque mihi facere potuissetis,*

PATRES ACADEMICI Spectatissimi,

quàm quòd me in Collegium, imò amicitiam vestram admittere eo pacto non dubitâstis? Te inprimis, è tot Clariss. virorum augusta corona, venerabundus appello,

Vir admodùm Reuerende,
IOAN. GISENI celeberrime,

& te juxtà

Nobilis ERNESTE NICENI,
Vir Experientissime!

Vterq; vestrûm mihi tàm est cordi, quàm ipsæ mihi sunt Musæ. Te autem maximè, quantumuis nunquam visum, è literis nihilo-minùs ac nominis celebritate apprimè cognitum, iterùm atq; iterùm verecundè colo,

Præclarissime GISENI,

qui tantùm non inclyto Athenæo R I N T E L A N O, *atque Ecclesiarum ministeriis, quibus magno tuo merito es præpositus, lampada præ-*

præfers, verùm etiam singulari HVMANITATE, inter cæteros, me allicis, vt non debeam non, si modò fieri eius possit, tanto viro redhostire. Te verò,

Amantissime ERNESTE mi NICENI,

nan tantùm visum anteà bono tempore, sed & in studiis communibus, sed & in conuictu, sed & in quotidiana conuersatione non vna in ACADEMIA adamussim cognitum, virum candidum, eruditum, egregium, ac πτερύγινον, *ità amo, amauique hactenùs constantissimè, vt non vulgarem præ me hûc-vsquedùm feram amoris huius notam, sed nexu prorsùs adamantino idem ergà te perseuerare gestiam. Quid superaddam maximè? Admittite, quod superest,*

Amplissimi Antistites Academici,

admittite, inquam, tantùm non in Illustr. ACADEMIAM, cui præestis, sed & MVSÆA vestra, meditationes has meas in PETRONIVM ARBITRVM, vberioris vestræ beneuolentiæ pararias velut atque arbitras chartas, meque, sicut optimè facere cœpistis, deinceps quoque fauore, beneuolentiâ, atque amicitiâ vestrâ complectentes in commendatissimis habete. Ego intereà (sicut ex animo voueo) vouere non desinam, vt DEVS Opt. Maximus, Pater D.N. IESV CHRISTI, isthis turbulentis ac durissimis temporibus

V. V. Magnif. & Amppl.

vnaque Illustre STVDIVM atque ACADEMIAM ERNESTINAM vestram, Ecclesiæ Christianæ & Reipubl. literariæ emolumento, ab omni infortunio paternè tueri ac conseruare dignetur. Dab. Francofurti ad Mœnum M. DC. XXIX. prid Calend. Martias.

V. V. Magnif. & Amppl.
cum obseruantia & cultu

Jo. PETRVS LOTICHIVS D.

LECTO-

IO. PETRVS LOTICHIVS
Medicus et Poeta
Nascitur M D XCVIII. VIII. Martij.

HÆcce tabella duos præfert simul Orbe celebres
LOTICHIOS. quorum par fuit artis honos.
Nam pariter medicâ et melicâ LAVRV ambo triumphant;
Vnum si noris, notus uterque tibi.
HP

M. Merian sculp. 1626.

LECTORI HVMANISSIMO

Ευπράττειν.

NIHIL dubito (Lector humanissime) PETRONIVM, autorem verè γλυκύπικρον, *Satyricum*, inquam, noua cum lance prodeuntem, oculis tuis, medio velut in theatro, exhibere. De quo minimè me fallit animus, quàm seuere rigideque sentiant multi; contrà, quàm accuratè dextreque statuant complures, neutiquam sum nescius. Illis impurissimus audit, nugarum, libidinum, lasciuiarumque abominandarum mirus artifex; His fertur purissimus, id est, Latinarum elegantiarum, tersissimæque locutionis arbiter scitus, imò incomparabilis. Quid equidem decernam, quæris? Facio cum vtrisque. Priorum sententiæ si contrarius sim, maximè impingam. Quis enim vel cogitatione præsumat tàm supinæ lasciuię libidinantisque scriptionis nequitiam, qualis in Tito nostro, è *Neroniana* illa abysso, torrens ceu quidam, profusissimè redundat? Quis excusatum eat tàm peritum vitiorum exprompti‌ssimorum; quæ in lasciuiarum illo *Tri-rege (Trimalchiona* noster nominitat) assiduo vsu curiosè notauerat; magistrum, narratoremque hoc nomine penè non infamem? At, *Satyræ* leges, inquis, impleuit? Aio, imò mordaci id criminis stylo, (prout *Satyræ* proprium est) eoque ad amussim accurato, confecisse eum affirmo. Interim cauendum id sibi fuisset, ne, dum *Satyricon* ipse daret, aliis *Satyræ* rursus scribendæ aperiret occasionem. Non igitur tàm amplâ lance, quæ Satyricis aliâs vsitata, neque tàm plená amystide sacra illa nocturna, religiones Priapeiæ, mysteriaq; Phallagogica, publicè erant propinanda, quibus

Dum vitare cupit vitia, in contraria ducit.

Hîc tamen, si quisquam illud peccatum libidinanti isti seculo tribuat, quo *Satyricus* noster in vitia commentatus est, mea quidem sententiâ haud indignè faciat. Alios mores *Trimalchionis* aula non ferebat; neque ipsis aulicis alio duce ad turpia, obscænaque opus erat, præ *Trimalchione* pestilenti prorsus Lunâ, (vt ità loquar) quàm seruum pecus, velut astra minora, ab omni stipabat latere. Vt taceam, obscænæ istius scriptionis & carminũ cacoëthes omnes penè istius tempestatis, quan-

** tumuis

rumuis alias emendatissimos Poëtas, omnino corrupisse. Quid si igitur dicamus, ARBITRVM inprimis hunc, NERONIS, seu potius ANTICHRISTI, icóna sub nomine *Trimalchionis*, graphice adumbrasse, quod eruditiores perhibent? Absque PETRONIO siquidem foret, *D. Pauli Apost. Epistola I. ad Romanos*, super obscænis eius temporis nequitiis in vulgus grassantibus, atque inuerso Naturæ Venerisque ordine, intelligi vix posset. Numquid igitur inquinatissimi *Tyranni* effrenem impotentiam impudentiamque descripturus, non iis ipsis coloribus vti debuit, qui Tito nostro ac *Plinio* μονοχρώματα dicuntur, id est, rubricę, & tincturę eiusmodi peculiares, quibus ad viuum, instar *Zeuxidis* ac *Parrhasii* tabularum, Naturam apprime imitantium, ANTICHRISTVS delineatur? Ergò si maxime pudicus esse voluit, haud potuit, haud debuit. Honestioribus enim Hederis tàm impurum caput prorsus erat indignum. Quicunque itaque *Petronianum* isthoc *Satyricon* legis, NERONIS vitia non publici saporis, sed exprompti{ssimæ} nequitiæ, puta te legere. Euoluendus iste autor, vere γλυκύπικρος, vt potius dictionis genus grande, accuratum, insitati spiritûs ac ponderis, acre, masculum, tersum, ac mire elegans, admirando perlustres, perlustrandoque admireris, quam vt turpitudines, quas etiam ad animum sine verecundiæ dispendio reuocare vix sustinemus, diligentius trutines, pensique habeas. In istis exprimendis nimis felix, dicam an infelix, fuit *Satyricus* iste. Quo nomine eius impudica lineamenta neque prætextam, neque stolam, institamue ferunt: imò abominationem ista magis, quàm excusationem merentur.

Interim, vt tàm inusitatæ facundiæ arbiter, (sicut quidam volunt) omninò è mundo literario exulare, adeoque in Ætnam, aut Charybdim præcipitari iccircò debeat, per Veneres ac Charitas! minimè concedendum. Facessant hic duræ ac nimis obstinatæ frontis censores, pleraque illicò

Præsumunt nigro qui ingulare thetâ!

Quodsi enim proscribere animus sit, ob impietatem ac proteruiam morum vitiorumque, elegantiam illam Latini sermonis, quâ Titus noster inusitato penè artificio excellit: sanè vniuersa fermè tam priscorum veterumque, quàm ex parte recentiorum Poëtarum corona omninò ad glacialem Oceanum ableganda fuerit. Quis enim non didicit, *Pindarum nouem Lyricorum* præcipuum, versus in puerum, *Theoxenum* dictum, scriptitâsse, quibus se radiis ex illius facie prodeuntibus emicantibusque mirabiliter affici, canit? Eidem, cum petiisset, vt, quod in vita optimum esset, sibi daretur, in theatro accidit, vt in genibus dilecti sibi

pueri

pueri moreretur anno ætatis quinquageſimo quinto, prout è *Suida* affert *Gyraldus*. Quis vero eſt, qui *Pindarum*, Poëtam non tàm ob antiquitatem, quàm ob carminis dulcedinem venerandum, ideò contemnat: quem *Horatius* ipſe adeò effert, vt inimitabilem eum eſſe perhibeat? Similis commatis eſt *Sapphûs* poema. Quæ cum promiſcuè tum pueros, tum puellas arderet, adeoque inſanis amoribus diffamata eſſet, partim *tribas* dicta, partim *Horatio* atque *Auſonio* appellitata fuit *maſcula*, quòd marium vices in puellis obiret. An eam autem ob id contemnit *Strabo*? Minime gentium. Imò illius laudes ità ebuccinat, vt nullam ei fuiſſe ſimilem, ne minima quidem Poëtices parte, affirmet. Quis neget *Anacreonta* vſque eò vino puerisque deditum, vt non in Deos quidem, ſed pueros hymnos ſcripſerit? Eos enim deos ſuos appellare aſſolebat. Quis *Callimachi* amores? quis *Sulpitii* pruritûs? quis *Apuleii* in epigrammatis petulantiam redarguit? aut, ſi redarguit morum gratiâ maximè, ob id ipſum totum *Poëma*, aut *Poëtam*, eruditæ elegantiæ igitur, explodit? Accedit, quod tàm vniuerſa *Comicorum*, quàm *Tragicorum* turba tantum non laſciuis amoribus inſanit. *Plautus*, *Accius*, *Terentius*, atque alij, quibus non ſunt in deliciis? Et tamen, ſi amores cauſſeris, illi jam-dudum exilio acerbo digni erant. Pariter de *Tragicis* ſtatuendum. Id quod ſcripti genus etſi, autore *Ouidio*, grauitate ſuá omnia ſuperet, nihilo-minus tamen amoribus minimè abſtinet. *Hippolytus* id arguit apud *Senecam*, qui non niſi infandum exhibet *Phædræ* nouercæ libidinis incendium. Idem argumentum præbet *Medea*, & *Agamemnon*, penes eundem. Quodſi maximè priſci *Poëtæ Orphei Argonautica* ſpectemus, vndique ferè inſanam *Medeæ* ergà *Iaſona* amoris rabiem comperiemus. Imò, quid aliud eſt ingens illa *Homeri*, grauiſſimi *Poëtarum*, *Ilias*, niſi adulterium *Paridis* & *Helenæ*, turpis adulteræ iſtius raptus, & dein ſubſecutum bellum? Quid aliud *Odyſſea*, quàm *Penelope*, in abſentia *Vlyſſis* ſui veſanis tot procorum amoribus titillationibusque vexata? Idem, pater *Poëtarum*, omniſque Philoſophiæ ac ſapientiæ fons, *Homerus*, inquam, an non adulterium *Martis* & *Veneris*, ſatis improbè deſcribit? *Virgilium* quoque, licet *Parthenium* pudoris cauſsá vocatum, diuinis ſuis operibus amores, ipſoſque concubitûs immiſcuiſſe, euidens fit è *libr.* III. *Georg.* de ſubmiſſis in gregem maritis, itemque *libr.* IV. *Æneid.* de *Ænea* & *Didûs*, & *libr.* VIII. de *Veneris* & *Vulcani* congreſſu. Sed parum hæc faciunt in rem præſentem, cum grauiora præmiſſis jam dicenda reſtent. Etenim, cui non notiſſima *Catulli* ſupina laſciuia? qui tàm pueris abuſus quàm puellis, tàm *Lesbiam* arſit, quàm *Iuuencium*? Vt alia obſcœniſſima nequitiæ voca-

bula de induſtria non attingam, quibus ille vndique eruditam carminis, inprimis *Hendecaſyllabici*, facultatem conſpurcauit. Cui non *Galli* ſenis petulantia innotuit? Is autem *Lycoridis* congreſſus tantâ ſpurcitie circumſcribit, vt craſſius vix potuerit. Quem fugit *Horatii* laſciua curioſitas? Is autem ità intemperantis fuit libidinis, vt ſpeculato cubiculo ſcorta haberet diſpoſita, quò coitûs imago ipſi referretur, quocunq; reſpexiſſet, autore *Suetonio:* cuius *Poëſis* tota fermè turpibus flagitiis excurrit. Quid verò de *Martialis* inprimis expromptâ nequitiâ aſpergam? Hic tàm monſtroſa libidine vndique turget atque exuberat, vt vix pagina ſit, quæ non præſcribat *fellationem, pædicationem, maſturbantes*, & eiusmodi probroſa execrandaque vitia alia. *Martiali* optimo iure conferri hac in turpitudine poteſt debetque *Iuuenalis*, inſanâ non minus Venere æſtuans. Idem enim de induſtria copulam maris & feminæ explodens, inuerſam Venerem, turpeſque puſiones præfert, tanquam quorum lectus lite ac iurgiis careat. *Ouidium*, adulterij magiſtrum, nunquid omnia fora, omnia clamant pulpita? Ille autem tantum non concubitus ſuos, adulteriaque nimis licentioſe propalat, ob quæ in *Pontum* exul miſſus eſt, imò etiam mille Veneris illecebras, modoſque mille nimis petulanter exprimit, In eo ſolum *Catullo, Martiali*, ac *Iuuenali* caſtior puriorque nihilo-minus mihi quidem videtur, quòd hic à puerorum amoribus Venerem ſuam (cuius præceptor erat) ſequeſtrauit. *Ouidio* ſicut coætanei *Tibullus* & *Propertius*, ità mœchi coæquales, atque æquè improbi, quos quidem inter nequitiæ nomina ac turpitudinis autores referre ipſe *Naſo* parum dubitauit. Superioribus *Auſonii* quoque alicubi protetuitatem aſcribimus; cui nuper *Conrad. Celtes*, Germanus, craſſiſſima Minerua longè damnoſior & impurior extitit. Hac ætate (quæ DEO laus!) vix obſcenæ iſtius turpitudinis in *Poëtis* clariſſimis vllæ reliquiæ ſuperſtites, niſi quis felicis ingenij, atque ingenioſæ breuitatis Epigrammatographum Anglum, *Ioan. Ouvvenum* in aliquibus, quà ludibundam carminis licentiam, conferendum arbitretur veteribus. Cum itaque nihil *Homeri* autoritati detrahat, quod ſuper famoſo illo adulterio opus ſuum publicauit, quò minus pater omnis ſapientiæ atque eruditionis audiat: nihil *Pindaro*, nihil *Anacreonti*, atque alijs puerorum ſectatoribus, obſtet, quin ab eruditiſſimis quibuſque in delicijs habeantur: imò tàm *Comicorum*, quàm *Tragicorum* cohors vbique in pretio ſit, etiamſi laſciuis amoribus inſaniant; ecquis ARBITRVM hunc quoque noſtrum ideò omninò ac prorſus damnabit, quod effrenes interdum libidines proponit? Annon obſcænus ille *Catullus*, diſtentæ libidinis

dinis *Horatius*, nequissimi commatis *Martialis*, insanæ petulantiæ *Iuuenalis*, atque inter eos, adulteriorum præceptor, *Ouidius* (vt cæteros omnes de industria prætercam) hactenus digni existimati sunt, in quorum opera grauissimi quique viri, pietate Christianâ, sapientiâ, autoritate, doctrinaque excellentes, summa non minùs diligentiâ, quàm cum laude commentarentur? Solus igitur fuerit atque vnicus PETRONIVS, inusitatæ quantumuis elegantiæ tersissimus arbiter, qui hoc pretium ob næuos ac stultitiam ferat, vt solus exlex habeatur, quem Musarum alumni, virique cordati, ne in manûs quidem assumant, aut commentariolis illustrent? Nequicquam verò. Eum enim cùm facilè *Catullus*, *Horatius*, *Martialis*, *Iuuenalis*, atque id genus alii, nequitia superent, certè elegantia ac dictionis puritate; qua in vtroque styli genere ad amussim excellit; superant minimè. Imò ea est curiosa ARBITRI illius felicitas, vt res, quantumuis cogitatione indignas, descripturus, tanta dexteritate tractet, quò maior in verbis dulcor ac venustas, quàm in rebus turpitudo atque obscœnitas ferè emineat.

Præterea, neque mihi magnoperè hîc verendum erat, ne in famam aut existimationem publicam, inprimis verò pietatis Christianæ leges peccarem, si sæpè nominatū PETRONIVM isthunc ARBITRVM, quantum mihi per ingenii atque ocii tenuitatem concessum erat, retractarem, cùm toti fermè mundo literario iam à multis annis non vnâ editione innotuerit, *Satyricon Petronianum* à nobilissimis, clarissimis, amplissimisque viris, certatim operas mutuas conferentibus, illustratum, enodatumque esse.

Quos enim orbis angulos non peruagata est illustris fama, tot magnorum *Episcoporum*, tot celebrium *Philosophorum*, tot nobilium *Iureconsultorum*, tot elegantium *Medicorum*, qui omnes vnum in TITVM hunc commentati sunt? E quorum numeroso catalogo quis non magni faciat gloriam *Delbenii*, *Brassicani*, *Gyraldi*, *Passeratii*, *Mureti*, *Dusæ* vtriusque, *Bongarsii*, *Sambuci*, *Rittershusii*, *Goldasti*, *Puteani*, *Pithœi*, *Memmii*, *Aurati*, *Wouwereni*, *Stephani*, *Iunii*, *Pignorii*, *Moræi*, *Barthii*, *Weitzii*, *Buschii*, & aliorum complurium, qui laudi sibi duxerunt *Petronianæ* elegantiæ laudes euulgare?

Quandoquidem itaque tantus autor, tantæque existimationis existat PETRONIVS, quem summi & celeberrimi illi viri perpetuis laudibus ad vnguem exornarint; factum est, vt iccircò libentiùs hoc, quicquid est laboris, imponi mihi passus sim, quòd constantissimè arbitrarer, me quidem, si non famam (quam hîc tamen è præcipitatis vrgentes inter

occupationes lucubrationibus non anxiè venor) minimè tamen infamiam reportaturum. Vnusquisque superiorum, prout liberrimè hactenus aut lectionis varietatem, aut coniecturas ad TITVM attulit, aut notis & commentariis ornauit, aut denique lacunas atque hiatûs fragmentorum combinauit, suppleuitque, ità quoque liberrimè hûc-usque atque abundè laudem inuenit. Quodsi igitur, præter spem ac meritum meum, hoc studium, hosque conatûs insana æmulatione aut virulenta inuidia percitus aliquis publico cornu tibiaque explodere attentauerit (quod vtique machinari non-neminem mihi relatum est) faciam, quod virum bonum decet, omnibusque bonis innocentiam meam masculè testabor, modò etiam *Ibis* alioquin ista digna extiterit, cuius nugis atque inquinamentis scopas adhibere sit operæ-pretium.

Sed ad te redeo, in te finio, *Lector Humanissime*. Tuam autem meamque fidem appello, vt, si minus exspectationi tuæ satisfaciam hac vice, primaque hâc iactura, optimæ voluntati tribuas, quod facultati defuit. Ità vale, & faue.

T. PE-

T. PETRONII ARBITRI Vita.

TITVS. PETRONIVS. ARBITER.
BITHYNIÆ. PROCONSVL.
AVLÆ. CÆSAREÆ. PRINCEPS.
DOMESTICVS. ET. ARCA-
NORVM. SECRETARIVS.
VIR. INGENIO. VERE. AV-
LICO. SVMMA. DOCTRINA.
ET. ACRI. IVDICIO. PRÆDITVS.
NERONE. CLAVDIO. IMPERA-
TORE. VOLENTE.
AD. MORTEM. ACTVS.
A. C. N.
LXIIIX.
C. SVETONIO. PAVLINO.
L. PONTIO. TELESINO. COSS.
BIENNIO. ANTEQVAM. PE-
TRVS. ET. PAVLVS. APOSTOLO-
RVM. PRINCIPES. PATERENTVR.

QVANTVM verò ad vitam PETRONI, *Satyrici & Poëtæ* venustissimi, attinet, cùm variè varient dissideantque autores, inter cæteros, super eius demortualibus, itemq; ingenio, moribus, ac vitæ genere, ità disertissimis verbis perhibet Cornel. Tacitus Annal. lib. XVI. *C. Suetonio* (inquit) *L. Telesino Coss. paucos intrà dies eodem agmine Annæus Mela, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus,* & C. PETRONIVS *cecidêre.* Et paulò pòst ibidem: *De* C. PETRONIO *suprà pauca repetenda sunt. Nam illi dies per somnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ transigebatur. Vtq; alios industria, ità hunc ignauia ad famam protulerat: habebaturq; non ganeo, & profligator, vt plerìq; sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaq; eius quantò solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tantò gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se ac parem negotiis ostendit: dein reuolutus ad vitia, seu vitio-*

rum

rum imitationem, inter paucos familiarium NERONI *assumptus est* ELEGANTIÆ ARBITER, *dum nihil amœnum, ac molle affluentia putat, nisi quod ei* PETRONIVS *approbauisset. Vnde inuidia Tigellini, quasi aduersus æmulum, & scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæteræ libidines cedebant, aggreditur, amicitiam Sceuini* PETRONIO *obiectans: corrupto ad indicium seruo, ademptaq; defensione, & maiore parte familiæ in vincla rapta. Fortè illis diebus Campaniam petiuerat Cæsar, & Cumas vsque progressus,* PETRONIVS *illic attinebatur. Nec tulit vltrà timoris aut spei moras. Neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, vt libitum, obligatas aperire rursum, & alloqui amicos, non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatq; referentes, nihil de immortalitate animæ, & sapientium placitis, sed leuia carmina & faciles versus. Seruorum alios largitione, quosdam verberibus affecit. Iniit & vias, somno indulsit, vt, quanquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique parentium)* NERONEM, *aut Tigellinum, aut quem alium potētium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum feminarumq;, & nouitate cuiusque stupri perscripsit, atq; obsignata misit* NERONI, *fregitq; annulum, ne mox vsui esset ad facienda pericula. Ambigenti* NERONI, *quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonii senatoris haud ignara, & ipsi ad omnem libidinem assueta, ac* PETRONIO *perquam familiaris, agitur in exsilium, tanquam non siluisset, quæ viderat, pertuleratq; proprio actu.* Hæc *Cornel. Tacitus.*

Cæterùm apud *Lil. Gyraldum Ferrariensem,* sequentia habentur de vita PETRONII ARBITRI: *Ab Eudæmone* (inquit) *& Libanio non longè aberat* PETRONIVS ARBITER *dictus, & Massiliensis à plerisq; existimatus. Hic Satyricum opus varium, & (vt sic dicam) miscellum composuit. Cuius licet fragmenta ad nos tantùm peruenerint, eademq; parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse facilè cognoscimus. Nam in taxandis moribus cùm acrem, tum festiuum maximè, & iocis seria miscentem videmus. Quo tempore vixerit, quodve institutum vitæ sectatus fuerit, haud sanè compertum: in declamationibus tamen versatum, ex iis, quæ extant, elicimus. In Quintiliani quidem enarrationibus literatores quidam eum antè Quintilianum floruisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem, vt à quo versus sumpserit, & suis inseruerit, vt illum;*

Primus in orbe Deos fecit timor ——

PETRONII *certè versus in testimonium à Grammaticis veteribus afferuntur, Terentiano, Seruio, Fulgentio, aliis. Non parum, meâ quidem sententiâ, hi à veritate absunt, qui hunc ipsum* PETRONIVM *eum esse non modò putarunt, sed literarum etiam monumentis mandarunt, qui* BONONIENSIVM *sanctissimus fuerit Antistes, cuius præclara pietatis monumenta in re Christiana nostris in Annalibus*

libus traduntur. Talis sunt ignorantia, vt sic dicam, si pario recentes nostri scriptores obtecti, vt pro sanctissimo & integerrimo impium & nefarium Deorum cultorem aliquando nominent. Non alium, quàm PETRONIVM ARBITRVM, *significari putarim illis Apollinaris Hendecasyllabis:*

Et Massiliensium per hortos,
Sacri stipitis ARBITER colonum,
Hellespontiaco parem Priapo!

Scripsit etenim PETRONIVS *lasciuè admodum & impudicè, vt ex ipsis fragmẽtis facilè cognoscimus: Sed & de Massiliensibus eum scripsisse, testis est Seruius Maurus. Quin & eum Macrobius ait, fictis casibus amatorum argumenta fabulasq́ scriptitasse.* Hûc usque *Gyraldus*. Cæterùm, in tanta temporum obscuritate vitam PETRONI scribere difficile est, partim, quòd quidam eundem *Romanum* fuisse asserunt, quòd *Petronia gens* illustris *Romæ* extiterit, è qua PETRONIVS *Volusianus* Consul fuit, imperante *Gallieno*, Anno Christi CCLXII. quo eodem tempore, aut paulò antè, floruisse hic PETRONIVS putatur: partim, quod alii eundem *Massiliensem* fuisse scribunt: è quorum catalogo videtur esse *Apollinaris*, *Gesnerus*, & alii. Plures autem, quoad nomen, fuerunt PETRONII, scil. PETRONIVS hic ARBITER; PETRONIVS Rhetor; PETRONIVS, Episcopus Bononiensis, aliàs Grammaticus; PETRONIVS Ascanius; PETRONIVS Indicius; PETRONIVS Venustianus; PETRONIVS Antigonus Pisaurensis; PETRONIVS Hilarius Pisaurensis; PETRONIVS Apollodorus, Pontif. Rom. &c. Sed, inter cæteros, *Plinius* libr. Histor. natur. XXXVII. cap. II. PETRONI ARBITRI in sequentibus commeminit: T. PETRONIVS (ait) *Consularis moriturus, inuidia* NERONIS *Principis, vt mensam eius exhæredaret, trullam murrhinam trecentis sestertiis emptam fregit. Taciti* verò beneficio restitutum est PETRONIO *Caii* pronomen; *Turpiliani* cognomẽ; *Arbitri* agnomen. Quidam contrà putant, eundem PETRONIVM NERONIS *Arbitrum*, ab officio sic appellatum, & dignitatis nomen in aula *Principis* fuisse, quod tamen autores vix putant credibile. PETRONIVS interim *Turpilianus* temporibus NERONIS, cum *C. Iunio Cæsonio Pæto*, Consulatum gessit: vndè *Lex Iunia Petronia*, itemque *Senatus-consultum Turpilianum*. Præterea *Epicureæ sectæ*, quoad vitæ studiique genus, PETRONIVS hic ARBITER discipulus magis fuisse perhibetur, quàm *Stoicæ*, cùm ità inuehatur in *Stoicos:*

Ipsi qui Cynica traducunt tempora cœna,
Nonnunquam nummis vendere verba solent.

Contrà sic idem *Epicurum*, patrem veri, pronunciat:

*** *Ipse*

Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Tres autem *Epicuri* istius cardinales memorantur errores; quorum primus isthic: *Deos res humanas non curare, sed otiosos in cœlis stertere, valdè occupatos in nihil agendo.* Hinc apud *Epicureos* ridentur superstitiosi, qui quidem DEÛM timore itâ terreantur, tanquam pueri nocturnis terriculamentis, aut spectris. Cuius sententiæ ipse PETRONIVS fuit, sicut è sequentibus innotescit:

Primus in orbe Deos fecit timor, ardua cœlo
Fulmina cùm caderent ———

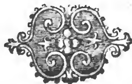
Alter erat iste: *In voluptate summum bonum versari*, vt hinc euidens:

Ergò viuamus, dum licet, esseq; benè.

Tertius his accedit: *Animas cum corporibus simul perire:* qui quidem error insignis moribundo in PETRONIO conspicuus fuit, dum, referente *Tacito: audiebat ille referentes nihil de immortalitate animæ, & sapientum placitis, sed leuia carmina, & faciles versûs:* quasi dicat, eundem PETRONIVM immortalitatem animæ ludibrio potiùs habuisse, quàm credidisse.

Et hæc de PETRONII huius Satyrici vita, non nisi multa obscuritate inuoluta. Qui plura desiderat, adeat ipsos autores, qui passim in Satyricum nostrum commentati sunt. Sequens autem *Tetrastichon* vitæ ARBITRI in *Bibliotheca* nostra *Poëtica* destinauimus, quod hîc asscribere non pigeat:

Polluit obscœnos PETRONIVS inter amores
Doctiloquum vena prosperioris opus.
Nomine sic citharæ vates fuit ARBITER & re:
Turpes tolle iocos; cætera purus erit.

HER-

HERMANNUS VULTEIUS JC. ANTECESSOR ET CANCELLARIUS IN ACADEMIA MARPURGENSI, &c.

AD

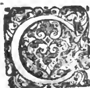
Virum verè Nobilem, virtute & eruditione præstantem, DN.

JOANNEM-PETRUM LOTICHIUM, Medicinæ Doctorem excellentissimum, & Reipubl. Mœno-Francofurtensis Physicum dignissimum:

Cùm is

T. PETRONI ARBITRI SATYRICON

Tàm Excursibus Medicis, quàm
Notis recèns adornaret.

VM Satyræ superesse suæ nonnulla videret
ARBITER, ô dixit, quis meus ALTER erit?
Cuius LOTICHIUS sortem miseratus iniquam
Respondit; medicâ crux eget illa manu.
Nec mora: post alios hunc pronafronte laborem
Suscipit, & medicas admouet ipse manûs.
Hæc vbi facta, videns sic mox PETRONIUS infit,
Vnica post alias hæc mihi cura placet.
LOTICHIUS nulli doctrina, aut arte secundus,
Iudicio est magnus, magnus & INGENIO.
In Satyra hacce mea quicquid mihi defuit, ille
Solus is est, omne hoc qui mihi restituit.

Marpurgi XIX. Augusti, Anno M. DC. XXIIX.

II.

AD EVNDEM.

QValiter censor puellos flumine immissos suo
Rhenus explorabat; isque,cui pudica erat parens,
Gurgiti supernatabat; non pudicæ filius
Deuorabatur profundo: Sic & *index Teutonum*
Triste *Bellum* est, indolemque gnesiam à notha indole
Segregat verè ambidextrum. Liberale cui cor est,
Artem eam exercet, vocatus sorte ab ipsa ad quam fuit,
Fertque recto cuncta Fati vertice infortunia.
Degener sed mente, Spartam deserit statim suam,
Et noui ad vultum laboris turpiter percellitur,
Perdius,pernoxque,seruus lacrymarum & questuum.
Talis haud es, LOTICHI! instar sed quieti *alcedonis*
Laberis ponti per vndas turbidi-immersabilis,
Et,*Catonis Socratisve* fronte, quod debes, agis:
Eque Musarum viretis,Gratiarumque ocribus,
Publici infers mella cellis dulcia aluearii.
Nec sat istud: masculo ausu te Monetæ infers tholis,
Omniumque seculorum peruolutas nomina,
Clara Apollinis coronâ, clara oliuâ Pallados.
Hinc amas sacrare chartis interire nesciis,
Tot Poëtarum choreas,totque Vatum circulos,
Quorum ope immortalitatem consecuti Principes
Vniuersi sunt, recentis orbis à cunabulis
Seculum ad nostrum vsque,quauis vanitate vanius.
Macte,LOTICHI, altioris mentis hoc conamine,
Macte,macte! Obliuionis qui rotè voragine
Suscitas viros, eisque sufficis nouas colos,
Atropûs in quas habere non queant ius forfices,
Tutus *Orci* es à tenebris, & situ *Proserpinæ*.
Quippe *Famæ Gloriæq;* subleuatus brachiis
Transferêre vltrà alta cœli fulgidi palatia,
Et locum primum occupabis inter *Hebem* & *Herculem*,
Heîc vbi *Anna* agit *Peranna*,Temporisque æternitas.

E Brettâ M.DC.XXVII. Mense Martio,

JANVS GRVTERVS.

ARBI-

III.

ARBITER arbitrii fuit hûc-PETRONIVS-vsq;,
PETRE, tui, laribus dum fuit ille tuis.
Nunc vbi vestitus tàm culto prodit amictu,
Et veterem posuit, te medicante, situm;
Arbitrii non porrò tui fuit ARBITER iste;
Sed Criticæ turbæ cedet in arbitrium.
Heic Sophus, heîc vates, Medicusque, Politicus atq;,
Philologusq; sagax, Historicusq; capax,
Et quicunq; caput gerit è meliore metallo,
Arbitrii facient à modò quisq; sui.
Esto! sit arbitrii tuus ARBITER huius & huius,
Arbitrium arbitrio deferet omne tuo.
ARBITER arbitrii sic, PETRE, PETRONIVS vsq;,
Vt fuit, Inuidiâ teste, erit (euge!) tui.

Vratislauiæ f. Nonis Ianuar. A. C. cIↄ. Iↄcxxix.

CASPAR CVNRADVS VRATISL.
Phil. & Med. D. in Patria
Practicus.

IV.

REctè facis, LOTICHI Amice, PETRONIVM
Quod ARBITRVM illustrare *Commentariis*
Medicisque cepisti *Notis*. Laudabile
Opus, labor iucundus, vtilis. Iuuat
Adspersa enim seueritati Comitas,
Mixtique Seriis loci. Sed rectius
Facis, Iuuentutique prodes maxumè,
Vtrumque quòd, *Fel* & *Mel*, in PETRONIO
Latens, probè distinguis, &, cauenda quæ
Venena, seriò mones: sicque is tuus
Magis vtilis, magis jucundus est labor.

E Stetino Pomeranorum veteri
mitteb. XI. KL. VIIBRIS.
Anni cIↄ. Iↄc. xxiix.

ANDR. HILTEBRANDT.
Med. D.

V.

PARODIA HORATIANA

ex lib. IV. Od. III.

PRimum LOTICHIVM Deus
Naſcentem placido lumine viderat,
IANVM hinc LOTICHIVM PETRVM
Clarat fama Patris: quin propria indoles
Ipſum ducit ad æthera
Vitas Cæſareas res quoq́ bellicas
Ornauit nouiter metro,
Cultoreſq́ ſacra mille Poëſos;
Dat nunc ecce PETRONIVM.
Non te, quiſquis aquas Gorgoneas bibit,
Omniſq́ Aonidum chorus,
Dicet perpetuo carmine nobilem?
Nomen Principis omnium
Meret LOTICHIũM; percelebris cluis
Vates inter amabiles,
Momus te laceret quamlibet inuidus.
Quod PTERONI opus auctius
Diuulgare Notis *allubet aureis,*
Et quæ cætera ſcriptitas,
Fama, crede, vetant interitum tua.
Totum muneris hoc DEI eſt.
Monſtraris digitis prætereuntium
Ingens LOTICHIũM decus.
Spires, & valeas (ſic voueo) diu!

GEORGIVS SCHILE, Senatui Francofurtano à Secretis.

VI.

EPIGRAMMA I.

ARBITER elucus fuerat, ſomnoque iacebat
Obrutus & multo temporis inualidus.
LOTICHIVS ſomnum abſterſit, vireſque reduxit,
Et lucem Aõnidum contulit arbitrio.

Quin

Quin etiam ad Phœbi radios medicamina salua
Elicuit, tanto fomitis igne valet.
Vt de se meritò dicat PETRONIVS ipse:
Hic VTI SOL tenebrarum exsuit omne chaos.

EPIGRAMMA II.

LOTICHIVS pulchras herbas per prata PETRONI
Prævalidâ Medicæ quæsiit artis ope.
Quæsiit, inque bona subitò quam plurima terrâ
Plantula sese oculis conspicienda dedit.
Vnde vel ægrotis succos Podalirius aptos
Eliquet, in morbos qui vehementer agant.
Has validè Critico Medicus succiderat vngue,
Vt fieret remedî nobilioris opus.
Inprimis tamen hinc atque hinc succrescere LOTON
Vidit, & areolis surgere multijugis.
Salue, LOTICHIO cognominis herbula, salue,
Tempore non poteras commodiore dari:
Nunc, ait, explorare licet, quàm fine salubri
Te dicunt natam te referantque satam.
Hinc mihi perpetuâ vates PETRONIVS aurâ
Vi&ritet; hunc Mœni fluminis acta legat.
Temporis inuidiâ factum est, quod nemo Medentum
Has gazas, præter LOTICHIVM, scierit.
LOTICHIO hinc Critici palmam pars plera Senatûs
Confert, quod Medici hîc fecerit officium.

EPIGRAMMA III.

ARBITER â multis non strabo lumine visu
Sensit ab ingenua dona profecta manu?
Idem etiam Criticum multorum expertus acumen
Purius occepit splendidiusque loqui.
Plerique in verbis verborum, & segmine aso
Arbitrii palmam constituêre sui.
Sed tamen hîc, sed & hîc scæuæ patuêre lacunæ,
Nec valuit medicam quisque adhibere manum.
Nam, qui tàm varios vnquam suppleret hiatus,
Nemo Machaoniâ doctus ab arte fuit.

Vnus

Vnus LOTICHIVS poſt JANI, poſtque GYRALDI,
SAMBVCIQVE operas, DOVSIACASQVE notas:
Poſtque aliorum omne ſtudium, Criticoſque labores
Attulit excelsâ mente ſalutis opem.
Atque ità, vt haud vlli res hæc obſcura pateſcat;
Heîc Medicum medicam ſuppoſuiſſe manum.

Marpurgi f. x. Kal. Sextil.
CIↃ IↃCXIIX.

CONRAD. BACHMANNVS
Poëtic. Profeſſ. P.

VII.

NAuta ſecans pelagus, Syrteis, ſcopuloſq. minaces,
Quà potecumque fugit: vertit & inde ratem.
Haud aliter veterum euoluens monumenta Sophorum,
Lædere quæ poſſent, mente ſagace cauet.
Caſtis caſta placent. Virtutis ſemina nunquam
Exſtingui poſſunt: verbaq. nulla nocent.
Auſinij quamuis ſint peſſima ſecla NERONIS,
ARBITER arbitrio non probat illa ſuo!
ARBITER ergo ſuo ſinutu ſæcla NERONIS
Damnat, an hac eadem carpere ſæcla nefas?
Mâte animo, LOTICHI, &, quid frons caperata Catonis,
Occentet, forti temnere corde velis!
Artis tu Medicæ retegis myſteria TITI,
Quæ tacta (hæc tua laus) nullius antè manu.
Secula ſic meritò ſunt deteſtanda NERONIS:
Nomen ſic recolet vingo PERANNA tuum.

Hanouiæ f. A. M. DC. XXIX.
M. Ianuar.

PHILIPPVS PAREVS,
Dav. Fil.

VIII.

DVm ſpeciem Zeuxis vult effigiare Lacenæ,
Ob quam facta cinis Dardana Troia fuit.

Hoc

Hoc vt agam, dixit: Veste exsinuanda puella
Non-vna est, oculis atque obeunda meis.
Nec mora: diuersas satagit conquirere formas,
Illarumque decus peniculo exprimere:
Atque, quod in quauis specie enitet, enotat; & mox
Picturæ transfert hoc in agalma suæ.
Quàm benè cæsaries temerè per colla vagetur!
Purpuret in niueis gratia quanta genis!
Vt labra puniceis non cedant pulcra corallis!
Vincat vt Idalias frons pudibunda rosas!
Et cilia Odrysiis sinuentur vt arcubus æqua!
Narium vt Alpinis certet ebur niuibus!
Quàm teretes digiti! quàm leuia colla! decorum
Quàm latus! egregio quæ data forma pedi!
Singula quid memorem? præstanti in corpore rara
Omnia sunt: nitido cuncta decóre nitent.
Fascinus illud opus limare, aut rodere Liuor
Non queat, ille licet carpere cuncta queat.
Sic vario vt facies depicta colore PETRONI
Sit satis, & passim vibret amœna jubar;
Omniaque vt pateant, tenebrarum horróre fugato;
Doctorum ex omni quæritur orbe decus:
Quicquid habent Charites festiui, quicquid amœni
Musa; venustatis Palladi quicquid inest.
Quò tabulæ quadra prostent decora omnia in vna,
Quæ pascant oculos, quæ recreentque animos.
Hebe, Musa, Venus, Suadela, Minerua, Charisque,
Scilicet hûc operas mente lubente ferunt.
Historici hîc oleum, hîc vates, hîc Rhetores, & quis
Non hîc insumit, judiciumque terit?
BVSCHIVS & SAMBVCVS in his DANIELQVE viretis
Quæsiuére sibi nobile delicium.
PITHÆI satagunt maculas hîc tollere, corpus
Ne nævi insideant collutulentve decus.
Hîc se BINETI, geminique industria DOVSÆ
Exserit, atque cati lima RITERSHVSII.
WOVWERVS ruta-cæsa polit, tornatque nouatque,
Nasum adeoque ipsum sufficit atque oculos.

Epigrammata.

BARTHIVS ambiguum ſtabili tibicine fulcit,
Eximiiſque iuuat dotibus ingenij.
Scalpra adhibet benè cuncta dolans GOLDASTVS, vt illis
Altera vix auſit ſcalpra adhibere faber.
Sed quid ego? plenô (præfiſcine!) in æthere paucas
Dinumero ſtellas; hinc lego & inde NOTAS.
Poſthabitis aliis, ê quisquiliiſque minutis
Corrado paleas; ô benè, ſi eſſet ador!
Sunt alij atque alii fœcundo pectore Myſtæ,
Quîs hîc ferre dedit florida Chloris opes.
At reliquûm quò non penetrauit acumen, id VNA
LOTICHII expediet CVRA ſagaxque labor.
LOTICHI ô eximie, ô gemini mera gloria Phœbi!
Seu melicæ artis obis, ſeu medicæ artis opus.
Perge, & adhûc ſi qua inuoluit caligo, nitentis
Dædalus ad Solis lucida tela trahe!
Flexilis vt pateat labyrinthus & auius error,
Et dolus, obſcuris qui latet in tenebris.
Sic nunquam perpes tibi Fama aut Gloria deêrit;
Viuet at æternos illaque & iſta dies:
Dum per inane poli ſpacium diffuſilis aër
Demeat, in vitreum dum fluit vnda mare.
Fiat! PERFICE ades! Cœptis adſurgit Apollo,
Ominaque à dextra candida reddit auis.

Gothâ mitteb. M. DC. XXIIX.
M. Auguſto.

JOHANNES WEITZIVS.

IX.

ANAGRAMMA:

JOANNES-PETRVS LOTICHIVS,

Ex quo:

Hic in vſu inter Poëtas Sol.

EN! nouus in lucem PETRONIVS ARBITER exit,
LOTICHII lima iudicioq́, graui.
LOTICHIVS quis ſit, teſtantur publica ſcripta,
Illius & famam nouit vterq́, polus.

LOTI-

Epigrammata.

LOTICHIVS Medicos inter micat ipse celebres,
Dum Medica & Melica nobilis arte valet.
Quanta viri pietas, candor, sapientia, virtus,
Id patet ex scriptis, quæ pius omnis amet.
Ingenium ætatem superat, superadditur arti
Iudicium, hinc sese præstat vbiq; virum.
Herbarum vires nouit, medicamine grato
Applicat, ægrotos nocte dieq; iuuans.
Obtinet antiqui Laurum, virtute SECVNDI
LOTICHII, triplici ritè scit ore loqui.
Hunc igitur vatem, quem nostra Thalia salutat,
Hoc Anagramma meum laudat, honorat, amat.
Est HIC IN VSV INTER SOL splendens (crede) POETAS
LOTICHIVS, generis stella corusca sui.
Annon IAN-PETRVS magno sic dignus honore,
Notus in Eois, Hesperiisq; plagis?

E Wendelshemio VII. Septembr.
Anni C. M. DC. XXIIX.

M. FRIDERICVS ab HELBACH
P. W.

X.

PETRVS LOTICHIVS SOLOTARIENSIS,
MEDICINÆ DOCTOR:

Κατ' Ἀναγραμματισμόν

Hic lotus Arte in Medica: Doctus inter ipsos olores.

LOTICHIIS meritò palmam tribuêre Camænæ,
Seu MEDICÆ spectes, seu MELICÆ artis opus.
Carmina deduxit Phœbæâ mente SECVNDVS,
Quæ certant numeris, culte TIBVLLE, tuis:
HIPPOCRATI inuigilans pariter, chartisq; GALENI,
Atque DIOSCORIDI, nec minus ÆSCLAPIO:
Sollerti curâ multos releuauerat ægros,
Exceptis, in queîs plus Libitina valet.

Epigrammata.

TERTIVS excellens mente ingenioque gemello,
    Hic MEDICA passim LOTVS IN ARTE viget:
Argutosque IPSOS INTER tot DOCTVS OLORES,
    Carmina mellifluo nectare tincta canit.
Me nihil à vera fari ratione repulsum,
    TITI PETRONI Virgula falsa probat:
Cui sua LOTICHIVS præpandit lumina clarè,
    Regnet vt in MEDICIS, in MELICISQVE simul.
Inunc, atque aliò mordacia pectora flecte,
    Zoile: te ridet LOTICHIANVS HONOS.

Hanoviæ, M. DC. XXVIII. *f.*

DANIEL PAREVS, Phil. Fil.

XI.

INgeniȷ magnam magno cum fœnore gazam
    E locuplete penu,
        Amice magne, detegis.
Atq; tua dignum famâ facis. Hac velut alis
        Docta per ora virûm,
        Mundum & per omnem remigas.
Nec te FRANCFVRTVM solum prænobile nouit,
        Mœnia amœna suis
        Quæ Mœnus vndis alluit.
Sed tenet Europæ vel quilibet angulus, & quis
        LOTICHIVS fuerit,
        Quantum & Medentium decus!
Hoc magis appâret per scripta recentia, quanta
        Munera conueniant
        Abs Te PETRONIO ARBITRO.
Ergo Scholæ digna Medicorum laude rependent
        Vberiore modo
        Tibi hos labores maximos.
Teque, Poëtarum decus immortale bonorum,
        Posteritas merito
        Laudis canet præconio.

E Marpurgo mitteb. XIX. Nouembr.
Anni cIↃ. IↃCXXVIII.

IO. WOLFFGANGVS FABRITIVS,
Windshemio Franc.

MONI-

MONITORIA
Ampliss. Clarissimorumq; Virorum
Pro edendis his meditationibus
IN
PETRONIVM ARBITRVM.

HERMANNVS VULTEIVS, JC.
ANTECESSOR ET CANCELLARIVS IN
Academia Marpurgensi eminentissimus, &c.

** ETRONIVM *grato animo excipiam, præsertim, quòd non dubitem, quod post tot alios elegantiorem, quàm hactenus fuit; eum prodeuntem facturus sis. Magni viri in eo exornando fuerunt occupati, inter quos tu mihi primus eris*, &c. Marpurgi, M. DC. XXIIX. XXIV. Martii. *In Epist. ad Jo. Pet. Lotichium, Medicum.*

AD EVNDEM:
RENATVS MOREAV, D. MEDICVS
Parisiensis.

*** ET certè non exiguum commodum & fructum speramus ex eo opere *Petroniano*, cuius structuram nobiscum communicauit virille nobilis, cui eam commisisti; expectamusque propediem multos nodos plusquàm Gordianos, qui in illo scriptore passim occurrunt, solutum iri tuo beneficio. Multos dixi, quis enim Hercules totum hoc opus absoluat? Ex quo cùm longam segetem messueris, adhuc plura restabunt ad spicilegium. Hoc profectò mihi tentare & experiri placuit, transcurrendoque PETRONIVM potiùs quàm legendo, selegi nonnulla ad *Medicinam* & *Philosophiã* pertinentia: quæ ad te mittere suasit Amicus noster; quæ si digna videantur tuo ingenio, partium erit tuarum excolere, & operi tuo tanquam appendicem inserere. Probabis opinor æstum & candorem mentis nostræ; neque id à nobis præstitum fuisse existimabis, vt obstruam tuis luminibus, sed vt suppeditem argumenta ingenio tuo non nisi magna spiranti. Vadem apud te sisto communem Amicum, qui me tàm alienum ab inuidia nouit, quàm ab adulationis fuco. Vtinam! coràm liceret explicare sinum & omni remotâ lacernâ aperire nudum pectus, cui scio inscriptum Te, & altiùs insculptum. Vbi cognouero probari à te nostra studia & officia, & singulari gaudio perfusum

fusum me sentiam,& excitabor ad omnia exquirenda atque præstanda, quæ è te tua erunt. Vale & me eorum matriculæ adscribe, qui te & amant & colunt. Datum *Lutetia Parisiorum*, IX. *Kalend. Decembr. Ann.* 1628.

AD EVNDEM:

IOANNES THVILIVS, D. MEDICVS, IN Academia Patauina Humanior. literar. Professor p.ᵃ Cathedræ.

** *GRatulor interim tibi de felici progressu, quem & hactenus fecisti, & indies facis, ad εὐφημίας templum. Vidi enim quædam opera tuâ industriâ elaborata, quæ ad me miserat Dn.* Beyer: *atque vtinam plura exemplaria misisset, nam cum plausu fuerunt excepta. Tu, si quid posthâc tuum edideris (sicut tuus labor in* Petronianis *præclarè occupatur) quamprimùm fac ad me mittat aliquot exemplaria* Beyer *constituto pretio, quod refundetur, vbi iusserit. Nolo in his esse longior, &c.* Patauii, XII. Octobr. Anno M.DC.XXIIX.

AD EVNDEM:

PHILIPPVS PAREVS, DAV. FIL.

** POstremis enim meis per te satisfactum oportuit: quibus quid PETRONIO tuo factum, anxius eram. Illi tu vt æternum benè sit, nunc efficis, susque deque habens, quid de tàm acri Curialium censore sentiat τῶν μαχλακῶν δυσωπία. Ab illis & ego diuersus abeo. Quid enim aliud is facit, quàm quod Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν in Romana gente, & eius Induperatore Nerone sanctâ suâ virgulâ notauit? Certè quidem interest totius Christianismi, sic manifestè detegi τὸ μυστήριον τῆς ἀδικίας, &c. Trabale eius rei argumentum in *Tito* tuo: quem, vt ego domi sentio, iccircò diuina sapientia perire noluit; vt in Ecclesia τῶν ἀντικειμένων ἀσφαλίσματα superarent γνωρίσματα. Non credis, quantoperè boni publici causâ exultârim, in te interpretem incidisse hunc reconditissimæ antiquitatis & doctrinæ *Satyricon*: magis verò indulgente *Amplissimi Domini Goldasti*, communis nostri amici comitate tot accedere nouæ tuæ editioni doctissimorum hominum ἐπισκώμματα: adeò vt *Petronianis Manibus* ἐξαρκέως ipsâ Inuidiâ auspice liquidò dicerem abundè factum, si luculenti *Commentarii Nobilis Hispani* OGNANI mantissæ vicem accessissent quoque. De quo videris; si possis, &c. *Hanouiæ*, XIII. *Ianuar. M. DC. XXIX.*

IDEM in postscripto:

** TVo TITO lucem apprecor bono omine. Neque tu malam scæuam extimosces. Habiturus es θεομάχους viros bonos: atque ex virtutibus tuis: quæ charæ amicis. Da operam, vt prodeat Musis propitiis, &c.

IN

IN EVNDEM: AD EVNDEM

IOAN. WEITZIVS.

** *CÆterùm, quòd illustratum is* Petronii Satyricon Medicis Discursibus, *vtrâque approbo manu. Multorum mens in huius autoru caligat tenebris. Tu Phœbus hîc esto, & reliquis Tiresiis (liceat tuâ ità pace loqui!) facem præluce, ac laureolam tuo vendica capiti, palmamq; reporta:*

Ad Medicum spectat venis frigentibus æger
Petronius ——

Tu igitur Æsculapius, Pindari verbû, sis ἥρως παντοδαπᾶν ἀλκετὴς νούσων. Applaudunt BONI OMNES *tuis facinoribus: quorum in numero*

(Si locus est aliquis tanta inter nomina paruis)

& ego, ità te volente ac sciscente venire gestio, &c. GOTHÆ, XI. Augusti, Anno M.DC.XXIIX.

AD EVNDEM:

DANIEL PAREVS, PHIL. FIL.

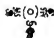
** TV, mi oculissime Vir, drama illud, quod prognariter cœpisti, ad corollas decertare perge, & PETRONIO tuo *Notarum* eruditissimarum splendore condecorato, literatorum oculos quantociùs pasce. Habebunt certè, quo se oblectent posteri: *φαμὶ καὶ σὲ τὴν ἀπείρονα δόξαν εὑρεῖν.* Ità voueo. *Hanouiæ* (vt suprà) M.DC.XXIX. XVI. *Januar.*

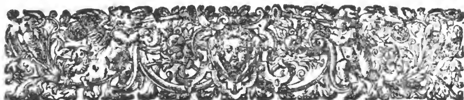
SATYRÆ PETRON.

Interlocutores.

Encolpius,	Ἐγκόλπιος,	Fabularum dux.
Asciltus,	Ἄσκυλτος,	Adolescens.
Agamemnon,	Ἀγαμέμνων,	Scholasticus.
Githon,	Γήθων,	Puer.
Quartilla,	* * *	Priapi sacerdos.
Psyche,	Ψυχὴ,	Ancilla.
Pannychis,	Παννυχὶς,	Puella.
Embasicœtas,	Ἐμβασικοίτης,	Cinædus.
Trimalchio,	Τριμαλχίων,	Diues.
Carpus,	* * *	Seruus.
Menelaus,	Μενέλαος,	Scholasticus.
Lycurgus,	Λυκοῦργος.	
Eumolpus,	Εὔμολπος,	Poëta.
M. Manicius.	* * *	
Bargates,	Βαργάτης,	Seruus.
Lycas,	Λυκὰς,	Mercator.
Tryphena,	Τρύφαινα,	Vxor.
Æsius,	Αἴσιος.	
Corax,	Κόραξ,	Tonsor.
Chrysis,	Χρύσις,	Ancilla.
Circe,	Κίρκη,	Amica.
Doris,	Δωρὶς,	Amica.
Proselenos,	Προσέληνος,	Anus.
Polienus,	Πολύαινος,	Idem qui Encolpius.
Enothea,	Οἰνόθεα,	Priapi sacerdos.
Endymio,	Ἐνδύμιον,	Puer.
Philumena,	Φιλουμένη,	Meretrix.
Gorgias,	Γόργιας,	Aduocatus.
Albutia,	* * *	Amica.

T. PE-

T. PETRONII ARBITRI SATYRICON.

V M alio genere furiarum declamatores inquietantur, qui clamant: Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nam succisi poplites membra non sustinent. Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquētiam ituris viam facerēt: nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantùm proficiūt, vt, cùm in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in vsu habemus, aut audiunt, aut vident: sed piratas cum catenis in littore stantes, & tyrannos edicta scribentes, quibus imperent filiis, vt patrum suorum capita præcidant, sed responsa in pestilentia data, vt virgines tres aut plures immolentur: sed mellitos verborū globulos, & omnia dicta factaq; quasi papauere & sesamo sparsa. Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quàm benè olere, qui in culina habitant. Pace vestrâ liceat dixisse, primi omnium eloquentiam perdidistis. Leuibus enim atque inanibus sonis ludibria quædam excitando effecistis, vt corpus orationis eneruaretur & caderet. Nondum iuuenes declamationibus continebantur, cùm Sophocles, aut Euripides inuenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, cùm Pindarus,

ENCOLPIUS.

nouemque Lyrici Homericis versibus canere timuerũt. Et ne poëtas quidem ad testimonium citem, certè neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. Grandis, &, vt ita dicam, pudica oratio, non est maculosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit. Nuper ventosa isthæc & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigrauit, animosque iuuenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflauit, simulque corrupta eloquentię regula stetit, & ommutuit. Quis posteà ad summam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam processit? ac ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuerunt vsque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorum audacia tàm magnæ artis compendiariam inuenit.

AGAMEMNON. Non est passus Agamemnon me diutiùs declamare in porticu, quàm ipse in schola sudauerat: sed Adolescens, inquit, quoniam sermonem habes non publici saporis, &, quod rarissimum est, amas bonam mentem, non fraudabo te arte secretâ. Minimum in his exercitationibus doctores peccant, qui necesse habent cum insanientibus furere. Nam ni dixerint, quæ adolescentuli probent, vt ait Cicero, *soli in scholis relinquentur*; sicut ficti adulatores cùm cœnas diuitum captant, nihil priùs meditantur, quàm quod putant gratissimum auditoribus fore, (nec enim aliter impetrabunt, quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint) sic eloquentiæ magister nisi, tanquam piscator, eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in scopulo. Quid ergo est? parentes obiurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos seuerâ lege proficere. Primùm enim, sicut omnia, spes quoque suas ambitione donant: deinde, cùm ad vota properant, cruda adhùc studia in forum propellunt, & eloquentiam, quâ nihil esse maius confitentur, pueris induunt adhùc nascentibus. Quod si paterẽtur laborum gradûs fieri, vt studiosi iuuenes lectione seuera mitigarentur, vt sapientiæ præceptis animos componerent, vt verba atroci stylo effoderẽt, vt, quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esse magnificum, quod pueris placeret: iam illa grandis oratio haberet maiestatis suæ pondus. Nunc pueri in scholis ludunt, iuuenes ridentur in foro, & quod vtroque turpius est, quod quisquis perperàm discit, in senectute confiteri nõ vult. Sed, ne me putes improbasse schedium Lucilianæ humilitatis, quod sentio, & ipse carmine effingam:

Artis seueræ si quis amat effectus,
Mentemq́; magnis applicat, priùs morem
Frugalitatis lege calleat exacta:

Nec

Nec curet alto regiam trucem vultu,
Cliensq; cænas impotentium captet:
Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, nève plauſor in ſcena
Sedeat redemptus hiſtrioniæ addictus.
Sed ſiue armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumq; domus; det primos verſibus annos,
Mæoniumq; bibat felici pectore fontem:
Mox & Socratico plenus grege, mittat habenas
Liber; & ingentis quatiat Demoſthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, & modò Grajo
Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem:
Interdùm ſubducta foro det pagina curſum,
Et fortuna ſonet celeri diſcincta meatu.
Dein pugnas & bella truci memorata canore:
Grandiaq; indomiti Ciceronis verba minetur.
His animum ſuccinge bonis: Sic flumine largo
Plenus, Pierio defundes pectore verba.

ENCOLPIVS.

Dùm hæc diligentiùs audio, non notaui mihi Aſcylti fugam: & dùm in hoc dictorum æſtu totus incedo, ingens ſcholaſticorum turba in porticũ venit, vt apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cuius, qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat. Dùm ergo iuuenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, oportunè ſubduxi me, & curſim Aſcylton perſequi cœpi. Sed nec viam diligẽter tenebam, nec, quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaq; quocumque ieram, eodem reuertebar, donec in curſu fatigatus, & ſudore iam madens, accedo aniculam quandam, quæ agreſte olus vendebat: Te rogo, inquam, mater, nùmquid ſcis, vbi ego habitem? Delectata illa vrbanitate tam ſtulta: &, Quidni ſciam? inquit, conſurrexitque, & cœpit me præcedere. Diuinam ego putabam. At ſubindè, vt in locum ſecretiorem venimus, centonem anus vrbana reiecit: &, Hic, inquit, debes habitare. Cùm ego negarem me cognoſcere domum, video quoſdam, inter titulos, nudaſq; meretrices furtim conſpatiantes. Tardè, immò iam ſerò intellexi, me in fornicem eſſe deductum. Exſecratus itaq; aniculæ inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliã partem; cùm ecce in ipſo aditu occurrit mihi æquè laſſus ac moriẽs Aſcyltos; putares ab eadem anicula eſſe deductum. Itaq; vt ridens eum conſalutaui, quid in loco tàm deformi faceret, quæſiui. Sudorem ille manibus deter-

detersit, &, Si scires, inquit, quæ mihi acciderunt. Quid noui? inquam ego. At ille deficiens: Cùm errarem, inquit, per totam ciuitatem, nec inuenirem, quo loco stabulum reliquissem, accessit ad me paterfamiliâs, & ducem se itineris humanissimè promisit. Per amfractûs deindè obscurissimos egressus, in hunc locum me perduxit, prolatoque peculio cœpit rogare stuprum. Iam pro cella meretrix assem exegerat, iam ille mihi iniecerat manum, & nisi valentior fuissem, dedissem pœnas; * adeò vbique omnes mihi videbantur satyrion bibisse *

iunctis viribus molestum contempsimus *

quasi per caliginem vidi Gytona in crepidine semitæ stantem, & in eundem locum me conieci. Cùm quærerem, num quid nobis in prâdium frater parâsset, consedit puer super lectum, & manantes lacrymas pollice expressit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quæsiui. At ille tardè quidem & inuitus, sed postquàm precibus & iracundiam miscui: Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paulò ante in conductum accucurrit, cœpitque mihi velle pudorem extorquere. Cùm ego proclamarem, gladium strinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium inuenisti. Quibus ego auditis, intentaui in oculos Ascylti manûs: &, Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum, cuius ne spiritus purus est? Inhorrescere se finxit Ascyltos; mox sublatis fortiùs manibus, longè maiore nisu clamauit: Non taces, inquit, gladiator obscœne, quem de ruina arena dimisit? Non taces nocturne percussor, qui ne tùm quidem, cùm fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti? cuius eadem ratione in viridario frater fui, quâ nunc in diuersorio puer est? Subduxisti te, inquam, à præceptoris colloquio. Quid ego, homo stultissime, facere debui, cùm fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta? Multò me turpiores tu hercule! qui, vt foris cœnares, poëtam laudâsti. Itaque ex turpissima lite in risum diffusi, pacatiùs ad reliqua secessimus. * Rursus in memoriam reuocatus iniuriæ, Ascylte, inquam, intelligo nobis conuenire non posse. Itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram priuatis quæstibus tentemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quæstibus tuis obstem, aliquid aliud promittam, alioqui mille caussæ nos quotidie collident, & per totam vrbem rumoribus different. Non recusauit Ascyltos, &, Hodie, inquit, quia tanquam scholastici ad cœnam promisimus, non perdamus noctem. Cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem. Tardum est, inquam, differre quod placet. * Hanc tàm præcipitem diuisionem libido faciebat. Iamdudùm enim cupiebam amoliri custodem molestum, vt veterem cum Gytone

ENCOLPIVS.

Gytone meo rationem diducerem. * Postquàm lustraui oculis totam vrbem, in cellulam redii, osculisque tandem bonâ fide exactis, alligo arctissimis complexibus puerum, fruorque votis vsque ad inuidiam felicibus. Nec adhûc quidem omnia erant facta, cùm Ascyltos furtim se foribus admouit, discussisque fortissimè claustris inuenit me cum fratre ludentem. Risu itaque plausuque cellulam impleuit, opertum me amiculo euoluit: &, Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid vesticontubernium facis? nec se solùm intrà verba continuit, sed lorum de pera soluit, & me cœpit non perfunctoriè verberare, adiectis etiam petulantibus dictis, Sic diuidere cum fratre nolito. * * *

ENCOLPIVS.

Veniebamus in forum deficiente iam die, in quo notauimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen quarum fidem malè ambulantem obscuritas temporis facilimè tegeret. Cùm ergò & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, vti occasione oportunissimâ cœpimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, si quem fortè emptorem splendida vestis posset adducere. Nec diu moratus rusticus quidam familiaris oculis meis cum muliercula comite propiùs accessit, ac diligentiùs considerare pallium cœpit. Inuicem Ascyltos iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris, ac subitò exanimatus conticuit. Ac ne ipse quidem sine aliquo metu hominem conspexi. Nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine inuenerat. Planè is ipse erat. Sed cùm Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temerè faceret, priùs tanquam emptor propius accessit, detraxitq; humeris laciniam & diligentius tenuit. O lusum fortunæ mirabilem! Nam adhùc nec suturæ quidem attulerat rusticus curiosas manûs, sed tanquam mendici spolium etiam fastidiosè venditabat. Ascyltos postquàm depositum esse inuiolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paululùm à turba: &, Scis, inquit, frater, rediisse ad nos thesaurum, de quo querebar? Illa est tunicula adhùc, vt apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus? aut quo iure rem nostram vindicamus? Exhilaratus ego, non tantùm, quia prædam videbam, sed etiam, quod fortuna me à turpissima suspicione dimiserat, negaui circuitu agendum, sed planè iure ciuili dimicandum, vt, si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

Quid faciant leges, vbi sola pecunia regnat,
Aut vbi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi qui Cynica traducunt tempora canâ,
Nonnumquam nummis vendere verba solent.

Ergo iudicium nihil est, nisi publica merces,
Atq; eques in caussa qui sedet, empta probat.

Contrà Ascyltos leges timebat: &, Quis, aiebat, hoc loco nos nouit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi planè placet emere, quamuis nostrum sit, quod agnoscimus, & paruo ære recuperare potiùs thesaurum, quàm in ambiguam litem descendere. Sed præter vnum dipondium, sicel, lupinosq;, quibus destinaueramus mercari, nihil ad manum erat. Itaq; ne interim præda discederet, vel minoris pallium addicere placuit, vt pretium maioris compendii leuiorem faceret iacturam. Cùm primùm ergò explicuimus mercem, mulier operto capite, quæ cum rustico steterat, inspectis diligentiùs signis, iniecit vtramque laciniæ manum, magnâque vociferatione, latrones tenere clamauit. Contrà, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidam tenere cœpimus tunicam, atque eâdem inuidiâ proclamare, nostra esse spolia, quæ illi possiderent. Sed nullo genere par erat caussa nostra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram scilicet de more, ridebant inuidiam, quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hinc Ascyltos bene risum discussit: qui silentio facto, Videmus, inquit, suam cuique rem esse carissimam; reddant nobis tunicam nostram, & pallium suum recipiant. Etsi rustico mulieriq; placebat permutatio, aduocati tamen iam penè nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, vti apud se vtraq; deponerentur, ac postero die iudex querelam inspiceret. Neque enim res tantùm, quæ viderentur in controuersia esse, sed longè aliud quæri, in vtra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur. Iam sequestri placebant, & nescio quis ex concionibus caluus tuberosissimę frontis, qui solebat aliquando & caussas agere, inuaserat pallium, exhibiturumq; crastino die affirmabat. Cæterum apparebat nihil aliud quæri, nisi vt semel deposita vestis inter prædones strangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad constitutum. Idem planè & nos volebamus. Itaque vtriusq; partis votum casus adiuuit. Indignatus enim rusticus, quod nos centonē exhibendum postularemus, misit in faciem Ascylti tunicam, & liberatos querelâ iussit pallium deponere, quod solum litem faciebat. Ergo recuperato, vt putabamus, thesauro in diuersorium præcipites abimus, præclusisque foribus ridere acumen non minùs concionum, quàm calumniantium cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mî placet parata.

* *

Sed vt primum beneficio Gytonis præparatâ nos impleuimus cœna, ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit Cum & ipsi ergo pallidi rogaremus, quis esset: Aperi, inquit, iam scies. Dum loquimur, sera sua sponte delapsa cecidit, reclusæque subitò fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paulò ante cum rustico steterat: &, Me derisisse, inquit, vos putabitis. Ego sum ancilla Quartillæ, cuius vos sacra antè cryptam turbâstis. Ecce ipsa venit ad stabulum, petitque, vt vobiscum liceat loqui. Nolite perturbari. Nec accusat errorem vestrum, nec punit. Immò potiùs miratur, quis Deus iuuenes tàm vrbanos in suam regionem detulerit: Tacentibus adhûc nobis, & ad neutram partem assentationem flectentibus, intrauit ipsa vnà comitata virgine, sedensque super torum meum, diù fleuit. Ac ne tunc quidem nos vllum adiecimus verbum, sed attoniti exspectauimus lacrymas ad ostentationem doloris paratas. Vt ergo tàm ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se vsque ad articulorum strepitum contritis, Quænam est, inquit, hæc audacia? aut vbi fabulas, & antecessura latrocinia didicistis? misereor medius fidius vestri: neque enim impunè quisquam, quod non licuit, aspexit. Vtique nostra regio tàm præsentibus plena est numinibus, vt faciliùs possis Deum, quàm hominem inuenire. Ac ne me puteris vltionis caussa hûc venisse, ætate magis vestrâ commoueor, quàm iniuria mea. Imprudentes enim, vt adhûc puto, admisistis inexpiabile scelus. Ipsa quidem illa nocte vexata, tàm periculoso inhorrui frigore, vt Tertianæ etiam impetum timerem, & ideò medicinam somno petii, iussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstratâ subtilitate lenire. Sed de remedio non tàm valdè laboro. Maior enim in præcordiis dolor sæuit, qui me vsque ad necessitatem mortis deducit: ne scilicet iuuenili impulsi licentia, quod in sacello Priapi vidistis, vulgetis, deorumque consilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua vestra supinas manûs, petoque & oro, ne nocturnas religiones iocum risumque faciatis, neue traducere velitis tot annorum secreta, quæ mystæ vix omnes nouerunt. Secundum hanc deprecationem lacrymas rursùs effudit, gemitibusque largis concussa totâ facie ac pectore torum meum pressit.

QVARTILLA.

ENCOLPIVS.

Ego eodem tempore & misericordiâ turbatus & metu, bonum animum habere eam iussi, & de vtroque esse securam. Nam neque sacra quemquam vulgaturum, & si quod præter eà aliud remedium ad Tertianam Deus illi monstrasset, adiuuaturos nos diuinam prouidentiam vel periculo nostro. Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier, basiauit me spissius, & ex lacrymis in risum mota descendentes àb aure capillos

meos

QVARTILLA. meos dentata manu duxit: &, Facio, inquit, inducias vobiscum, & à constituta lite dimitto. Quod si non annuissetis de hac medicina, quam peto, iam parata erat in crastinum turba, quæ & iniuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni, turpe est; legem donare, superbum.
Hoc amo, quod possum qua libet ire via.
Nam sanè sapiens contemptus iurgia flectit;
Et, qui non iugulat, victor abire solet.

ENCOLPIVS. Complosis deindè manibus in tantum repentè risum effusa est, vt timeremus. Idem ex altera parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ vnà intrauerat. Omnia mimico risu exsonuerant, cùm interim nos, quæ tàm repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modò nosmetipsos, modò mulieres intueremur. *

QVARTILLA. Ideò vetui hodie in hoc diuersorio quenquam mortalium admitti, vt remedium Tertianæ sine interpellatione à vobis acciperem. Vt hæc dixit

ENCOLPIVS. Quartilla, Ascyltos quidem paulisper obstupuit: ego autem frigidior hyeme Gallicâ factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid tristius exspectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contrà nos, quibus si nil aliud, virile sexus esset, quod auxiliaretur. Et præcincti certè altiùs eramus: immò ego sic iam paria composueram, vt si depugnandum foret, ipse cum Quartilla consisterem, Ascyltos cum ancilla, Gyton cum virgine. *

ENCOLPIVS. Tunc verò excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere. Rogo, inquam, domina, si quid tristiùs paras, celeriùs confice. Neque enim tàm magnum facinus admisimus, vt debeamus torti perire. *

Ancilla, quæ Psiche vocabatur, lodiculam in pauimento diligenter extendit. * Sollicitauit inguina mea mille iam mortibus frigida. * Operuerat Ascyltos pallio caput, ammonitus scilicet, periculosum esse alienis interuenire secretis * duas institas ancilla protulit de sinu: alterâque pedes nostros alligauit, alterâ manus. ** Ascyltos iam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non sum dignus qui bibam? Ancilla risu meo prodita complosit manus, &, apposui quidem, inquit, adolescens, solus tantum medicamentum ebibisti? Itane est, inquit Quartilla, quicquid Satyrii fuit Encolpius ebibit? * non indecenti risu latera commouit. * Ac ne Gyton quidem vltimò risum tenuit, vtique postquam virguncula ceruicem eius inuasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit. * Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc

& hinc Psyche aeu comatoriâ cupienti mihi inuocare Quiritium fidem, málas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipsum Satyrio tinxerat, Ascylton opprimebat. *

Vltimò Cinædus superuenit myrteâ subornatus gausapila, cinguloque succinctus, modò extortis nos clunibus cecidit, modò basiis olidissimis inquinauit, donec Quartilla ballenatiam tenens virgam, alteq; succincta, iussit infelicibus dari missionem. *

Vterque nostrûm religiosissimis iurauit verbis, inter nos periturum esse tàm horribile secretum. **

Intrauerunt palæstricæ quam plures, & nos lecytino perfusos oleo refecerunt. Vtcunque igitur lassitudine abiecta, cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti sumus; in qua tres lecti strati erant, & reliquus lautitiarum apparatus splendidissimè expositus. Iussi ergò discubuimus, & gustatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis cum laberemur in somnum, Ita ne est? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente est, cum sciatis Priapi genio peruigilium deberi? Cum Ascyltos grauatus tot malis in somnum laberetur, illa, quæ iniuria depulsa fuerat, ancilla totam faciem eius fuligine longa perfricuit, & non sentientis labra humerosque sopitis titionibus pinxit. Iam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti gustum hauseram somni; idem & tota intrà forisque familia fecerat; atque alii circà pedes discumbentium sparsi iacebant, alii parietibus appliciti; quidam in ipso limine coniunctis marcebant capitibus. Lucernæ quoque humore defectæ, tenue & extremum lumen spargebant, cum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intrauerunt; dumque inter argentum auidius rixantur, diductam fregerunt lagenã. Cecidit etiam mensa cum argento, & ancillæ super torum marcentis excussum fortè altius poculum, caput fregit. Ad quem ictum exclamauit illa, pariterq; & fures prodidit, & partem ebriorum excitauit. Syri illi, qui venerant ad prędam, postquam se deprehensos intellexerunt, pariter secundum lectum conciderunt, vt putares hoc conuenisse, & stertere tanquam olim dormientes cœperunt. Iam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidẽtibus oleum infuderat, & pueri detersis paulisper oculis redierãt ad ministerium, cùm intrans cymbalistria & concrepans æra, omnes excitauit. Refectum igitur est conuiuium, & rursus Quartilla ad bibendum reuocauit. Adiuuit hilaritatem comissantis cymbalistria. ** Intrat cinædus homo omnium insulsissimus, & planè illâ domo dignus, qui vt infractis manibus congemuit, eiusmodi carmina effudit:

Huc huc conuenite nunc spatalocinadi,
Pede tendite, cursum addite, conuolate planta,
Femore facili, clune agili, & manu procaces,
Molles, veteres, Deliaci manu recisi.

Consumptis versibus suis, immundissimo me basio conspuit: mox & super lectum venit, atque omni vi detexit recusantes. Super inguina mea diu multumque frustrà moluit. Perfluebant per frontem sudantis acaciæ riui, & inter rugas malarum tantum erat cretæ, vt putares detectum parietem nimbo laborare. Non tenui ego diutiùs lacrymas: sed ad vltimam perductus tristitiam, Quæso, inquam, domina, certè Embasicœtam iusseras dari. Complosit illa teneriùs manus, &, O, inquit, hominem acutum, atque vrbanitatis vernutæ fontem! Quid? tu non intellexeras cinædum Embasicœtam vocari? Deindè vt contubernali meo meliùs succederet, Per fidem, inquam, vestram Ascyltos in hoc triclinio solus ferias agit? Ita? inquit Quartilla, & Ascylto Embasicœtas detur. Ab hac voce equum cinædus mutauit, transituque ad comitem meum facto, clunibus eum basiisque distriuit. Stabat inter hæc Gyton, & risu dissoluebat ilia sua. Itaque conspicata eum Quartilla, cuius esset puer, diligentissima sciscitatione quæsiuit. Cùm ego fratrem meum esse dixissem, Quare ergo, inquit, me non basiauit? vocatumque ad se in osculum applicuit: mox manum etiam demisit in sinum, & pertractato vasculo tàm rudi, Hoc, inquit, bellè cras promulside libidinis nostræ militabit: hodie enim, post asellum, diaria non sumo. Cum hoc diceret, ad aurē eius Psyche ridens accessit, & cum dixisset nescio quid, Ita, ita, inquit Quartilla, benè admonuisti: cur non, quia bellissima occasio est, deuirginetur Pannichis nostra? Continuoque producta est puella satis bella, & quæ non plus quàm septem annos habere videbatur, & ea ipsa, quæ primum cum Quartilla in cellam venerat nostram. Plaudentibus ergo vniuersis, & postulantibus, nuptias fecerunt. Obstupui ego, & nec Gytona verecundissimum puerum sufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellam eius ætatis esse, vt muliebris patientiæ legem posset accipere. Ita? inquit Quartilla, minor est ista, quam ego fui, cùm primum vitum passa sum? Iunonem meam iratam habeam, si vmquam me meminerim virginem fuisse. Nam & infans cum paribus inquinata sum, & subindè prodeuntibus annis maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam puto prouerbium natum illud, vt dicatur: Posse taurum tollere, quæ vitulum sustulerit. Igitur ne maiorem iniuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nu-

ptia-

ptiale. Iam Psyche puellæ caput inuoluerat flammeolo: iam Embasicœtas præferebat facem; iam ebriæ mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque ingesta exornauerant veste: Tùm Quartilla iocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque Gytona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnauerat puer, ac ne puella quidem tristis expauerat nuptiarum nomen. Itaque, cum inclusi iacerent, consedimus antè limen thalami, & inprimis Quartilla per rimam improbè diductam applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur diligentiâ. Me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit: & quia considerantium hæserant vultus, quicquid à spectaculo vacabat, commouebat valgiter labra, & me tanquam furtiuis subindè osculis verberabat. *

Abiecti in lectis sine metu reliquam exegimus noctem. * * *

De coena Trimalchionis et lauticiis.

Videmus senem caluum tunicâ vestitum russeâ, inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tàm pueri nos, quanquam erat operæ pretium, ad spectaculum duxerant, quàm ipse paterfamiliæ, qui soleatus pila sparsiua exercebatur: nec eam ampliùs repetebat quæ terram contigerat, sed follem plenum habebat seruus, sufficiebatque ludentibus. Notauimus etiam res nouas. Nam duo spadones in diuersa parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas, quę inter manûs lusu expellente vibrabant, sed eas, quæ in terram decidebant. Cùm has miraremur lauticias, Trimalchio lautissimus homo digitos concrepuit: ad quod signum matellam spado ludenti supposuit. Exonerata ille vesica, aquam poposcit ad manus, digitosque paullulum aspersos, in capite pueri tersit. Longum erat singula excipere. Itaque intrauimus balneum, & sudore calefacti momento tẽporis ad frigidam eximus. Iam Trimalchio vnguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex mollissima lana factis. Tres interim iatraliptæ in conspectu eius falernũ bibebant. Hinc, inuolutus coccina gausapâ, lecticæ impositus est, præcedentibus faleratis cursoribus IIII. & chiramaxio, in quo delitiæ eius ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. Cùm ergo afferretur, ad caput eius cum minimis symphoniacis tibiis accessit, & tanquam in aurem aliquid secretò diceret, toto itinere cantauit. Sequimur nos iam admiratione saturi, & cum Agamemnone ad ianuam peruenimus. In aditu ipso stabat ostiarius prasinatus, cerasino succinctus cingulo, atque in lance argentea pisum purgabat. Super limen autem cauea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes salutabat. Cæterùm ego dùm omnia stupeo,

pæne resupinatus crura mea fregi. Ad sinistram enim intrantibus non longè ab ostiarii cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, superque quadrata litera scriptum, CAVE. CAVE. CANEM. Et collegæ quidem mei riserunt. Ego autem collecto spiritu, non destiti totum parietem persequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipse Trimalchio capillatus caduceum tenebat, Mineruaque ducente tenia intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didicisset, dein dispensator factus esset, omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. In deficiente verò iam porticu leuatum mento in tribunal excelsum Mercurius capiebat. Præstò erat Fortuna cornu abundanti copiosa, & tres Parcæ aurea pensa torquentes. Notaui etiam in porticu gregem cursorum cum magistro se exercentem. Prætereà grande armarium in angulo vidi, in cuius ædicula erant Lares argentei positi, Venerisque signum marmoreum, & pixis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius conditam esse dicebant. Interrogare ego atriensem cœpi, quas in media picturas haberent. Iliada, & Odysseam, inquit. Iam ad triclinium veneramus. In cuius parte prima procurator rationes accipiebat: &, quod præcipuè miratus sum, in postibus triclinii fasces erant cum securibus fixi, quorum imam partem quasi embolum nauis æneum finiebat, in quo erat scriptum, G. POMPEIO TRIMALCHIONI. VI VIRO. AVGVSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camera pendebat, & duæ tabulæ in vtroque poste defixæ, quarum altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET PRIDIE KAL. IAN.
G. NOSTER FORAS CENAT.

altera Lunæ cursum stellarumque VII. imagines pictas, & qui dies boni, quique incommodi essent distinguenre bulla notabantur. Ceterùm vt mouimus dextros gressus, seruus nobis dispoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit, vt se pœnæ eriperemus: nec magnum esse peccatum suum, propter quod periclitaretur. Subducta enim vestimenta sibi dispensatoris in balneo, quæ vix fuissent X. H. S. Retulimus ergo dextros pedes, dispensatoremq; in prætorio aureos numerantem deprecati sumus seruo remitteret pœnã. Superbus ille sustulit vultum, &, Non tam iactura me mouet, inquit, quã negligentia nequissimi serui. Vestimenta accubitoria perdidit, quæ mihi natali meo donauerat cliens quidã, Tyria, sine dubio, sed iã semel lota. quidquid ergo est dono vobis. Obligati tam grandi beneficio cùm intrassemus tricliniũ, occurrit nobis ille idem seru' pro quo rogaueramus, & spissimma basia stupẽtib. impegit, gratias

agens

agens humanitati nostræ. Ad summam, statim scietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum ministratoris gratia est. Tandem ergo discubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manûs niuatam infundentibus, aliisque insequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti subtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tàm molesto tacebant officio, sed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem poposci. Paratissimus puer, non minùs me acido cantico excepit: & quisquis aliquid rogatus erat vt daret; pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes. Allata est tum gustatio valdè laudata. Nam iam omnes discubuerant, præter ipsum Trimalchionem, cui locus nouo more primus seruabatur. Cæterùm in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant asellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati, sustinebant glires melle & papauere sparsos. Fuerunt & tomacula suprà craticulam feruentia argenteam posita: infrà craticulam, Syriaca pruna cum granis punici mali. In his eramus lautitiis, cùm ipse Trimalchio ad symphoniam allatus est, positusq; in ceruicalia minutissima expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccino adrasum incluserat caput, circaque oneratas veste ceruices laticlauiam immiserat mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus. Habebat etiam in minimo digito sinistræ manûs annulum grandem subauratum, extremo verò articulo digiti sequentis minorem, vt mihi videbatur, totum aureum, sed planè ferreis velut stellis ferruminatum. Et ne has tantùm ostenderet diuitias, dextrum nudauit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina splendente connexum. Vt deinde spina argentea dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi suaue erat in triclinium venire, sed ne absentiuus essem, omnem voluptatem mihi negaui. Permittitis tamen finiri lusum. Sequebatur puer cum tabula terebintina & crystallinis tesseris: notauique rem omnium delicatissimã. Pro calculis enim albis, aut nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium * testorum inter lusum consumit, gustãtibus adhuc nobis repositorium allatum est cum corbe, ☩ qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales esse solent quæ incumbunt oua. Accessère continuò duo serui, & symphonia strepente scrutari paleam cœperunt, erutaq; subindè pauonina oua diuisere conuiuis. Conuertit ad hanc cænam vultum Trimalchio: &, Amici, ait, pauonis oua gallinæ iussi supponi. Et me hercules timeo, ne iam concepta sint. tentemus ta-

mus tamen,si adhûc sorbilia sunt. Accipimus nos cochlearia,non minus selibras pendentia,ouaque ex farina pingui figurata pertundimus. Ego quidem penè proieci partem meam: nam videbatur mihi iam in pullum coisse. Deindè vt audiui veterem conuiuam, Hîc nescio quid boni debet esse,persecutus putamen manu,pinguissimam ficedulam inueni piperato vitellio piperatam. Iam Trimalchio eadem omnia lusu intermisso poposcerat,feceratq; potestatem clarâ voce,si quis nostrum iterum vellet,mulsum sumeret, cùm subitò signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Cæterùm inter tumultū,cùm forte parapsis excidisset,& puer iacentem sustulisset,animaduertit Trimalchio,colaphisq; obiurgare puerum ac proiicere rursus parapsidem iussit. Insecutusq; est lecticarius, argentumq; inter reliqua purgamenta scopis cœpit vertere. Laudatus propter elegantias dominus, Equum, inquit, Mars amat:itaque iussit senex suam cuique mensam assignari. * obit ei præ ædissimi serui minorem nobis æstum suâ frequentia facient. Statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gipsatæ,quarum in ceruicibus pittacia erant affixa,cum hoc titulo, FALERNVM. OPIMIANVM. ANNORVM. CENTVM. Dùm titulos perlegimus,complosit Trimalchio manûs,&,Heu,inquit,ergò diutiùs viuit! verum est vinum Opimianum præsto;heri non tàm bonum posui,& multò honestiores cænabant. Potantibus ergò,& accuratissimas nobis lautitias mirantibus, laruam argenteam attulit seruus sic aptam,vt articuli eius vertebræq; locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cùm super mensam semel iterumque abiecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret,Trimalchio adiecit;

Heu,heu nos miseros,quam totus homuncio nil est:
Sic erimus cuncti, postquàm nos auferet Orcus.
Ergò viuamus, dùm licet esse bene.

Laudationem ferculum insecutum est,planè non pro exspectatione magnum. Nouitas tamen omniū conuertit oculos. Repositorium enim rotundum,duodecim habebat signa in orbe disposita,superque proprium conueniētemq; materiæ structor imposuerat cibum: super Arietem,cicer arietinum: super Taurum,bubale frustum: super Geminos, testiculos,ac renes: super Cancrum,coronam: super Leonem, ficum Africanā: super Virginem,stericulam: super Libram,stateram,in cuius altera parte striblita erat,in altera placenta: super Scorpium * super Sagittarium, odopetam: supra Capricornum, locustam marinam: super Aquarium, anserem: super Pisces,duos mullos. In medio autem cespes cum herbis excisus fauum sustinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano argēteo

teo panem,atque ipse etiam teterrima voce de laserpiciario * canticum extorquet. Nos vt tristiores ad tàm viles accessimus cibos, Suadeo, inquit Trimalchio,cænemus; hoc est ius cænæ. Hæc vt dixit,ad symphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt,superioremq; partem repositorii abstulerunt. Quo facto videmus infrà,scilicet in altero ferculo,altilia & sumina,leporemque in medio pinnis subornatum,vt Pegasus videretur. Notauimus etiam circà angulos repositorii Marsyas IIII, ex quorũ vtriculis garum piperatũ currebat super pisces,qui in Euripo natabant. Damus omnes plausum à familia cœptum, & res electissimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalchio eiusmodi methodio lætus, Carpe,inquit. Processit statim scissor,& ad symphoniam ità gesticulatus lacerauit obsonium,vt putares Darium hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominùs Trimalchio lentissima voce,Carpe. Ego suspicatus ad aliquam vrbanitatem toriens iteratam vocem pertinere,non erubui eum,qui suprà me accumbebat,hoc ipsum interrogare. At ille,qui sæpiùs eiusmodi ludos spectauerat,Vides,inquit,illum,qui obsonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotiescunque dicit, Carpe,eodem verbo & vocat,& imperat. Non potui ampliùs quicquam gustare. Sed conuersus ad eum vt plurima exciperem, longè arcessere fabulas cœpi,sciscitarique,quæ esset illa mulier,quæ hûc atq; illûc discurreret. Vxor,inquit, Trimalchionis, Fortunata appellatur, quæ numos modio metitur. Et modò quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisses de manu eius panem accipere. Nunc nec quid,nec quare,in cælũ abiit,& Trimalchionis tapanta est. Ad summã,mero meridie si dixerit illi tenebras esse credet.*
Cœnam Trimalchionis,si potes, ingredere,& porcum sic grauidari posse miraberis, nisi fortè admirationem multiplex,ignota,& inaudita luxuria tollat. * * *
Comprobamus factum,varioque sermone garrimus,&poëtarum cœpit esse mentio,diuque summa* carminis penes Mopsum Thracem memorata est: donec Trimalchio,Rogo,inquit,Magister,quid putes inter Ciceronem,& Publium interesse? Ego alterum puto disertiorem fuisse,alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia.
Tuo palato clausus pauo pascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica,tibi Gallus spado:
Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria,
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabo fecit tuo.

Quo

Quo margarita cara tibi, baca Indica?
An vt matrona onerata faleris pelagiis
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem viridem, pretiosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi vt scintillent? probitas est carbunculos.
Æquum est induere nuptam ventum textilem?
Palàm prostare nudam in nebula linea?

* * *

TRIMALCHIO. *Fabrum fuisse, qui vitrea vasa fecerit tenacitatis tantæ, vt non magis, quàm aurea vel argentea, frangerentur. Cùm ergo phialam huiusmodi de vitro purissimo, & solo, vt putabat, dignam Cæsare fabricâsset, cum munere suo, Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata deuotio donantis. Faber, vt admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi pleniùs gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamq; validiùs proiecit in pauimentum tanto impetu, vt nec solidissima & constãtissima æris materia maneret illæsa. Cæsar autem ad hæc non magis stupuit, quàm expauit. At ille de terra sustulit phialam: quæ quidem non fracta erat, sed collisa, ac si æris substantia vitri speciem induisset. Deinde martiolum de sinu proferens, vitrum correxit aptissimè, & tanquam collisum vas æneum crebris ictibus reparauit. Quo facto se cælum Iouis tenere arbitratus est, eo quod familiaritatem Cæsaris & admirationem omniũ se promeruisse credebat. Sed secùs accidit. Quæsiuit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum? Quod cùm negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens, quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent quasi lutum.* * * *

ENCOLPIUS. Neque fax vlla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus, nec silentium noctis iam mediæ promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura. Itaque cum hora pænè tota, per omnes scrupos gastrorumq; eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gytonis sumus. Prudens enim pridie, cùm luce etiam clarâ timeret errorem, omnes pilas columnasq; notauerat, certaque liniamenta euicerunt spississimam noctem, & notabili candore ostenderunt errantibus viam. Quamuis non minus sudoris habuimus etiam postquàm ad stabulum peruenimus. Anus enim ipsa inter diuersitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum sensisset: & forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis interuenisset x. vehiculis diues. Non diu ergo tumultuatus stabuli ianuam effregit, & nos per eandem festram admisit. * * * *

Qualis

Qualis nox fuit illa Dii Deæq;,
Quam mollis torus! hæsimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. Valete curæ:
Mortalis ego sic perire cœpi.

Sine caussa gratulor mihi. Nam cùm solutus mero amisissem ebrias manûs, Ascyltos omnis iniuriæ inuentor subduxit mihi noctè puerum, & in lectum transtulit suum, volutatusq; liberius cum fratre non suo, siue nō sentiente iniuriam, siue dissimulante, indormiuit alienis amplexibus oblitus iuris humani. Itaque ego vt experrectus pertrectaui gaudio dispoliatum torum, si qua est amantibus fides, ego dubitaui an vtrumq; traiicerem gladio, somnumq; morti iungerem. Tutius demùm secutus consilium, Gytona quidem verberibus excitaui: Ascylton autem truci intuens vultu; Quoniam, inquam, fidem scelere violâsti, & communem amicitiam, res tuas ociùs tolle, & alium locum, quem polluas, quære. Nō repugnauit ille, sed postquàm optimâ fide partiti manubias sumus: Age, inquit, nunc & puerum diuidamus. Iocari putabam discedentem. At ille gladium parricidali manu strinxit, &, Non frueris, inquit, hâc prædâ, super quam solus incumbis. Partem meā necesse est vel hoc gladio contentus abscindam. Idem ego ex altera parte feci, & intorto circà brachium pallio composui ad præliandum gradum. Inter hanc miserorum dementiam infelicissimus puer tangebat vtriusque genua cum fletu, petebatq; suppliciter, ne Thebanum par humilis taberna spectaret, néve sanguine mutuo pollueremus familiaritatis charissimæ sacra. Quod si vtique, proclamabat, facinore opus est, nudo ecce iugulū, conuertite huc manûs, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentū deleui. Inhibuimus ferrum post has preces, & prior Ascyltos, Ego, inquit, finem discordiæ imponam. Puer ipse quem vult, sequatur, vt sit illi saltèm in eligendo fratre salua libertas. Ego vetustissimam consuetudinem putabam in sanguinis pignus transiisse, nihil timui, immò conditionem præcipiti festinatione rapui, commisiq; iudici litem: qui ne deliberauit quidem, vt videretur cunctatus, verùm statim ab extrema parte verbi consurrexit, frattem Ascylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, sicut eram sine gladio, in lectulum decidi, & attulissem mihi damnatas manûs, si non inimici victoriæ inuidissem. Egreditur superbus cum præmio Ascyltos, & paulò antè carissimum sibi commilitonem, fortunæq; etiam similitudine parem in loco peregrino destituit abiectum.

Nomen amicitiæ, si, quatenùs expedit, hæret,
Calculus in tabula mobile ducit opus.

Cùm fortuna manet, vultum seruatis amici,
Cùm cedit; turpi vertitis ora fugâ.
Grex agit in scæna mimum, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen diuitis ille tenet:
Mox vbi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, dissimulata perit.

Nec diu tamen lacrymis indulsi, sed veritus, ne Menelaus etiam antescholanus inter cætera mala solum me in diuersorio inueniret, collegi sarcinulas, locumque secretum & proximum litori mæstus conduxi. Ibi triduo inclusus redeunte in animum solitudine atque contemptu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altissimos gemitûs frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi iudicium, arenæ imposui, hospitem occidi, vt inter audaciæ nomina mendicus, exsul, in diuersorio Græcæ vrbis iacerem desertus? Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? Adolescens omni libidine impurus, & sua quoq; confessione dignus exilio; stupro liber, stupro ingenuus, cuius anni ad tesseram venerũt, quem tamquam puellam conduxit etiam qui virum putauit. Quid ille alter, ô Dii! qui tanquam togæ virilis stolam sumpsit, qui, ne vir esset, à matre persuasus est; qui opus muliebre in ergastulo fecit, qui postquàm cõturbauit, & libidinis suæ solum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, &, proh pudor! tanquam mulier secutuleia, vnius noctis tactu omnia vendidit? Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam. Sed non impunè. Nam aut vir ego liberq; non sum, aut noxio sanguine parentabo iniuriæ meæ. Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicum prosilio, furentisq; more omnes circumeo porticûs. Sed cùm attonito vultu efferatoque nil aliud quàm cædem & sanguinem cogito, frequentiusq; manum ad capulum, quem deuoueram, refero, notauit me miles, siue ille planus fuit, siue nocturnus grassator: &, Quid tu, inquit, commilito, ex qua legione es, aut cuius centuriæ? Cum constantissimè & centurionem, & legionẽ essem ementitus: Age ergò, inquit ille, in exercitu vestro phæcasiati milites ambulant? Cùm deindè vultu atque ipsa trepidatione mendacium prodidissem, ponere iussit arma, & malo cauere. Despoliatus ergò, immò præcisa vltione, retrò ad diuersorium tendo, paulatimq; temeritate lassata cœpi grassatoris audaciæ gratias agere. *

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.

Diuitis

Diuitis hæc magni facies erit, omnia cernens
Qui timet, & ſicco concoquit ore famem.

* *

Nequaquàm rectè faciet, qui citò credit.

Nemo cœlum putat, nemo iuſiurandum ſeruat, nemo Iouem pluris facit: ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. *

Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita traditur. *

Quod non exſpectas, ex tranſuerſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat. *

Apes ideò pungunt, quia vbicumq; dulce eſt, ibi & acidum inuenies. * *

Semper hac in re qui vincitur, vincit.

*

Nemo noſtrûm non peccat; homines ſumus, non Dii.

Non multum oportet conſilio credere, quia ſuam habet fortuna rationem. * * *

In pinacothecam perueni vario genere tabularum mirabilem. Nam & Zeuxidos manûs vidi nondùm vetuſtatis iniuriâ victas, & Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia, non ſine quodam horrore tractaui. Iam verò Apellis, quam Græci monochromon appellant, etiam adoraui. Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem præciſæ, vt crederes etiam animorum eſſe picturā. Hinc Aquila ferebat cœlo ſublimis Deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naiada. Damnabat Apollo noxias manûs, lyramq; reſolutā modò nato flore honorabat. Inter quos etiam pictorum amantium vultûs, tanquam in ſolitudine exclamaui, Ergo amor etiam Deos tangit? Iuppiter in cœlo ſuo non inuenit, quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamē iniuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperâſſet amori ſuo, ſi venturum ad interdictum Herculem crediditſet. Apollo pueri vmbram reuocauit in florem, & omnes fabulæ quoq; habuerunt ſine æmulo complexus. At ego in ſocietatem recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem. Ecce autē, ego dùm cum ventis litigo, intrauit pinacothecam ſenex canus, exercitati vultûs, & qui videretur neſcio quid magnū promittere, ſed cultu non proindè ſpecioſus, vt facilè appareret eum ex hac nota literatorum eſſe, quos odiſſe diuites ſolent. Is ergo ad latus conſtitit meum, &, Ego, inquit, poëta ſum, & vt ſpero non humillimi ſpiritûs, EVMPVS. ſi modò coronis aliquid credendum eſt, quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet. Quare ergo, inquis, tam male veſtitus es? Propter hoc ipſum: Amor ingenii neminem vnquam diuitem fecit.

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit,
Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro,
Vilis adulator picto iacet ebrius ostro,
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat:
Sola ruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas inuocat artes.

Non dubio ità est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit insistere, primum propter morum differētiam odium habet (qui enim potest probare diuersa?) deindè, qui solas exstruere diuitias curāt nihil volunt inter homines meliùs credi, quàm quod ipsi tenent. Iactantur itaque, quacumque ratione possunt, literarum amatores, vt videantur illi quoque infrà pecuniam positi. * Nescio quo modo bonæ mētis soror est paupertas. *

ENCOLPIVS. Vellem tàm innocens esset frugalitatis meæ hostis, vt deliniri posset. Nunc veteranus est latro & ipsis lenonibus doctior. *

EVMOLPVS. In Asiam cùm à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: vbi cùm libenter habitarem, non solùm propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitaui rationem, quâ non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescunq; enim in conuiuio de vsu formosorum mentio facta est, tàm vehementer excandui, tàm seuerâ tristitiâ violari aures meas obscœno sermone dolui, vt me mater præcipuè, tāquam vnum ex philosophis, intueretur. Iam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere: ego studia eius ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum. *

Fortè cùm in triclinio iaceremus, quia dies solemnis ludum arctauerat, pigritiamq; recedendi imposuerat hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidissimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiauero, ità vt ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer sterrere cœpit. Itaq; aggressus simulantē aliquot basiolis inuasi. Contentus hoc principio, benè manè surrexi, electumq; par columbarū attuli exspectanti, ac me voto exsolui. Proximâ nocte, cùm idem liceret, mutaui optionem: &, Si hunc, inquam, tractauero improbâ manu, & ille non senserit, gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus vltrò se admouit, &, puto, vereri cœpit, ne ego obdormissem. Indulsi ergo sollicito, totoq; corpore citrà summā voluptatē me ingurgitaui. Deindè, vt dies venit, attuli gaudēti, quicquid promiseram. Vt tertia nox licentiam dedit, consurrexi ad aurē malè dormientis:

Dii,

Dii, inquam, immortales, si ego huic dormienti abstulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero asturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, si ille non senserit. Nunquam altiore somno ephebus obdormiuit. Itaque primùm impleui lactentibus papillis manûs, mox basio inhæsi, deindè in vnum omnia vota coniunxi. Manè sedere in cubiculo cœpit, atque exspectare consuetudinem meam. Scis quantò facilius sit, columbas gallosque gallinaceos emere, quàm asturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tàm grande munus suspectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis spatiatus, in hospitium reuerti, nihilque aliud quàm puerum basiaui. At ille circumspiciens, vt ceruicem meam iunxit amplexui, Rogo, inquit, domine, vbi est asturco? * Cum ob hanc offensam præclusissem mihi aditum, quem feceram, iterùm ad licentiam redii. Interpositis enim paucis diebus, cum similis nos casus in eandem fortunam retulisset, vt intellexi stertere patrem, rogare cœpi ephebum, vt reuerteretur in gratiam mecum, id est, vt pateretur satisfieri sibi, & cætera quæ libido distenta dictat. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, nisi hoc, Aut dormi, aut ego iam dicam patri. Nihil est tàm arduum, quod non improbitas extorqueat. Dùm dicit, Patrem excitabo, irrepsi tamen, & malè repugnanti gaudium extorsi. At ille non indelectatus nequitia mea, postquã diu questus est deceptum se & derisum, traductumque inter condiscipulos, quibus iactasset censum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui similis. Si quid vis, fac iterùm. Ego verò, depositâ omni offensâ, cum puero in gratiam redii, vsusque beneficio eius in somnum delapsus sum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus. Itaque excitauit me sopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non planè iam molestum erat munus. Vtcunque igitur inter anhelitûs sudoresque tritus, quod voluerat, accepit, rursusque in somnum decidi gaudio lassus. Interpositâ minùs horâ, pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus? Tùm ego toties excitatus, planè vehementer excandui, & reddidi illi voces suas: Aut dormi, aut ego iam patri dicam. *

ENCOLPIUS.

Erectus his sermonibus, consulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obscura, simulque caussam desidiæ præsentis excutere, cur pulcerrimæ artes periissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tùm ille Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit. Priscis enim temporibus, cùm adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid

profuturum seculis diu lateret. Itaque hercules omnium herbarum succos Democritus expressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta cõsumpsit. Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit, vt astrorum cœliq; motus deprehenderet: & Chrysippus, vt ad inuentionem sufficeret, ter helleboro animum detersit. Verùm, vt ad plastas conuertar, Lysippum statuæ vnius lineamentis inhærentem inopia exstinxit: & Myron, qui penè hominũ animas, ferarumque ære comprehenderat, non inuenit hæredem. At nos vino scortisque demersi, ne paratas quidem artes audemus cognoscere, sed accusatores antiquitatis, vitia tantùm docemus, & discimus. Vbi est dialectica? vbi astronomia? vbi sapientiæ consultissima via? quis vmquam venit in templum, & votum fecit, si ad eloquentiam peruenisset? quis, si philosophiæ fontem inuenisset? ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt: sed statim, antequàm limen Capitolii tangant, alius donum promittit, si propinquum diuitem extulerit: alius, si thesaurum effoderit: alius, si ad trecenties H-S. saluus peruenerit. Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet: & ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Iouem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, si pictura defecit, cùm omnibus Diis hominibusque formosior videatur massa auri, quàm quicquid Apelles Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, quæ Troiæ halosin ostendit: itaq; conabor opus versibus pandere.

CATACAVSMOSILIACOS.

Iam decuma mæstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Cùm, Delio profante, cæsi vertices
Idæ trahuntur; scissaq; in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens castrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni prælio
Irata virtus abditur. Stipant graues
Equi recessus Danai, & in voto latent.
O patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumq; bello liberum: hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Iam turba portis libera, ac bello carens

In

In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisq́; pauida gaudium lacrymas habet,
Quas metus abegit. Iamq́; Neptuno sacer
Crinem solutus omne Laocoon replet
Clamore vulgus, mox reducta cuspide
Vterum notauit: fata sed tardant manus,
Ictusq́; resilit, & dolis addit fidem.
Iterùm tamen confirmat inualidam manum,
Altaq́; bipenni latera pertentat. Fremit
Captiua pubes intùs, &, dùm murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.
Ibat iuuentus capta, dum Troiam capit,
Bellumq́; totum fraude ducebat noua.
Ecce alia monstra. Celsa qua Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Vndaq́; resultat scissa, tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, cùm premunt classes mare,
Pulsumq́; marmor abiete imposita gemit.
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates vt altæ, lateribus spumas agunt:
Dant caudæ sonitum: liberæ ponto iubæ
Consentiunt luminibus: fulmineum iubar
Incendit æquor, sibilisq́; vndæ tremunt,
Stupuêre mentes infulis stabant sacri
Phrygioq́; cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci. paruulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Vterq́; fratri transtulit pias vices,
Morsq́; ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberûm funus parens,
Infirmus auxiliator, inuadunt virum
Iam morte pasti membraq́; ad terram trahunt.
Iacet sacerdos inter aras victima,
Terramq́; plangit. Sic profanatis sacris
Peritura Troia perdidit primùm Deos.

Iam

Iam plena Phœbe candidum extulerat iubar,
Minora ducens aſtra radianti face,
Cùm inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clauſtra & effundunt viros.
Tentant in armis ſe duces, ceu vbi ſolet
Duro remiſſus Theſſali quadrupes iugo
Ceruicem, & altas quatere ad excurſum iubas.
Gladios retractant, commouent orbes manu,
Bellumq́. ſumunt. Hic graues alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem vltimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraq́. Troas inuocat Troiæ ſacra.

ENCOLPIVS. Ex his qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui nouerat, operuit caput, extràque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad littus perueni: &, vt primùm extrà teli coniectum licuit conſiſtere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minus quàm duabus horis mecum moraris, & ſæpiùs poëticè quàm humanè locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, vt quotieſcunque cœperis à te exire, ſanguinem tibi à capite mittam. Mouit ille vultum, &, O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primùm auſpicatus ſum: immò quoties theatrũ, vt recitem aliquid, intraui, hac me aduentitia excipere frequentia ſolet. Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abſtinebo. Immò, inquam ego, ſi eiuras hodiernam bilem, vnà cœnabimus. * mando ædicularum cuſtodi cœnulæ officium. * * Video Gytona cum linteis & ſtrigilibus parieti applicitum, triſtem confuſumque. Scires non libenter ſeruire. Itaque, vt experimentum oculorum caperem, conuertit ille ſolutum gaudio vultum, & Miſerere, inquit, frater: vbi arma non ſunt, liberè loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet ſæuitia pœnitentiam iudicis tui puni. Satis magnum erit miſero ſolatium tua voluntate cecidiſſe. Supprimere ego querelam iubeo, ne quis conſilia deprehenderet; relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebroſum & ſordidum egreſſum extraho Gytona, raptimque in hoſpitium meum peruolo. Præcluſis deindè foribus, inuado pectus amplexibus, & perfuſum os lacrymis vultu meo contero. Diu vocem neuter inuênit. Nam puer etiam ſingultibus crebris amabile pectus quaſſauerat. O facinus, inquam, indignum, quod amo te quam-

quamuis relictus; & in hoc pectore, cùm vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris concessio? Dignus hac iniuria fui? Postquàm se amari sensit, supercilium altiùs sustulit, * nec amoris arbitrium ad alium iudicem tuli; Sed nihil iam queror, nihil iam memini, si bona fide pœnitentiam emendas. Hæc cùm inter gemitus lacrymasque fudissem, detersit ille pallio vultum, &, Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, cùm duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. Exosculatus pectus sapientia plenum, inieci ceruicibus manus: & vt facilè intelligeret rediisse me in gratiam, & optima fide reuiuiscentem amicitiam, toto pectore astrinxi. Etiam plena nox erat, mulierque cænæ mandata curauerat, cum Eumolpus ostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissimè cœpi, num Ascyltos vnà venisset. Demum, vt solum hospitem vidi, momento recepi. Ille vt se in grabatum reiecit, viditque Gytona in conspectu ministrantem, mouit caput, &, Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie benè sit. Non delectauit me tàm curiosum principium, timuique ne in contubernium recepissem Ascylti parem. Instat Eumolpus, & cum puer illi potionem dedisset: Malo te, inquit, quàm balneum totum: siccatoque auidè poculo, negat sibi vmquam acidius fuisse: Nam & dum lauor, ait, penè vapulaui, quia conatus sum circà solium sedentibus carmen recitare: & postquàm de balneo tanquam de theatro eiectus sum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte iuuenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gytona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumuenit cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim inguinum pondus tàm grande, vt ipsum hominem laciniam fascini crederes. O iuuenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim inuenit auxilium. Nescio quis enim eques Romanus, vt aiebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, vt tàm magna fortuna solus vteretur. At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso recepissem, nisi notorem dedissem: tantò magis impedit inguina, quàm ingenia fricare. Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissimè vultum: iniuriis scilicet inimici nostri hilaris, commodis tristis. Vtcunque tamen, tanquam non agnoscerem fabulam, tacui, & cœnæ ordinem explicui. * * *

Vile est, quod licet, & animus errore lentus iniurias diligit.

Ales

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser
Et pictus anas enouata pennis,
Plebeium sapit. Vltimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis,
Siquid naufragio dedit, probatur.
Mullus iam grauis est: amica vincit
Vxorem: rosa cinnamum veretur.
Quicquid quæritur, optimum videtur.

ENCOLPIUS. Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres. Per fidem, saltèm nobis parce, qui te nunquam lapidauimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem synœcio potant, nomen poetę olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem caussa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem obiurgauit Gyton mitissimus puer, & negauit rectè facere, quod seniori conuitiarer: simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuissem, contumeliâ tollerem, multaque alia moderationis verecundiæq; verba, quæ formam eius egregiè decebant. * *Eumolpus ad Gytonē.* O felicem, inquit, matrem tuam, quæ te talem peperit! Macte virtute esto. Raram facit misturam cum sapientia forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem inuenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædagogus & custos etiam, quo non iusseris, sequar: nec iniuriam Encolpius accipit, alium amat. Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum aduersus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gytona. Itaq; extrà cellam processit, tanquam aquam peteret, iramq; meam prudenti absentiâ extinxit. Paululùm ergò intepescente sæuitiâ, Eumolpe, inquam, iam malo vel carminibus loquaris, quam eiusmodi tibi vota proponas: & ego iracundus sum, & tu libidinosus: vide quam non conueniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ociùs foràs exi. Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ caussam, sed continuò limen egressus, obduxit repentè ostium cellæ, meq; nihil tale exspectantem inclusit, exemitq; raptim clauem, & ad Gytona inuestigandum cucurrit. Inclusus ergo suspendio vitam finire constitui: & iam semicinctio stanti ad parietem spondam iunxeram, ceruicemque nodo condebam, cùm reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gytone, meque à fatali iam meta reuocauit ad lucem. Gyton præcipuè ex dolore in rabiem

rabiem efferatus, tollit clamorem, me vtraque manu impulsum praecipitat super lectum. Erras, inquit, Encolpi, si putas contingere posse, vt ante moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quaesiui. Ego, si te non inuenissem, periturus praecipitia fui: & vt scias non longè esse quaerentibus mortem, specta inuicem quod me spectare voluisti. Haec locutus, mercenario Eumolpi nouaculam rapit, & semel iterumque ceruice percussa, antè pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusq; labentem, eodem ferramento ad mortem viam quaero. Sed neque Gyton vlla erat suspicione vulneris laesus, neque ego vllum sentiebam dolorem. Rudis enim nouacula, & in hoc retusa, vt pueris discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expauerat, nec Eumolpus interpellauerat mortem mimicam. Dum hęc fabula inter amantes luditur, diuersitor cum parte cœnulae interuenit, contemplatusq; foedissimam iacentium volutationem. Rogo, inquit, ebrij estis, an fugitiui, an vtrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid sibi vult tàm furtiua molitio? Vos mehercules, ne mercedem cellae daretis, fugere nocte in publicum voluistis, sed non impunè. Iam enim faxo sciatis non viduae hanc insulam esse, sed M. Manicij. Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? simulq; os hominis palma excussissima pulsat. Ille tot hospitum potionibus liberum vrceolum fictilem in Eumolpi caput iaculatus est, soluitq; clamantis frontem, & de cella se eripuit. Eumolpus contumeliae impatiens rapit ligneum candelabrum, sequiturque abeuntem, & creberrimis ictibus supercilium suum vendicat. Fit concursus familiae, hospitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occasionem vindictae, Eumolpum excludo, redditaq; scordalo vice, sine aemulo scilicet, & cella vtor & nocte. Interim & coctores insularijque mulctant exclusum, & alius veru extis stridentibus plenum in oculos eius intentat: alius, furca de carnario rapta, statum praeliantis componit: anus praecipue lippa sordidissimo linteo praecincta, soleis ligneis imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, instigatq; in Eumolpum. Sed ille candelabro se ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia per foramen valuae, quod paulò antè ansa ostii disrupta laxauerat, fauebamq; ego vapulanti. Gyton autem non oblitus misericordiae suae, reserandum ostium, succurrendumque periclitanti censebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, sed caput miserantis stricto acutoque articulo percussi, & ille flens quidem consedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini oculos, iniuriamque Eumolpo aduocatio-

cationemq; commendabam: & veluti quodam cibo me replebam: cum procurator insulæ Bargates à cœna excitatus, à duobus lecticariis in mediam noxam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, vt rabiosa barbaraque voce in ebrios fugitiuosque diu perorauit, respiciens ad Eumolpum, O poëtarum, inquit, disertissime, tu eras? & non discedunt ocius nequissimi serui, manusque continent à rixa? *

Bargates procurator ad Eumolpum.

Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me amas, maledic illam versibus, vt habeat pudorem. *

Dum Eumolpus cum Bargate in secreto loquitur, intrat stabulum præco cum seruo publico, aliaque sane modica frequentia, facemq; fumosam magis quàm lucidã quassans, hæc proclamauit: Puer in balneo paulò antè aberrauit, annorum circà xvj. crispus, mollis, formosus, nomine Gyton: Si quis eum reddere aut commonstrare voluerit, accipiet nummos mille. Nec longè à præcone Ascyltos stabat amictus discoloria veste, atq; in lance argentea indicium & fidem præferebat. Imperaui Gytoni vt raptim grabatum subiret, annecteretq; pedes & manus institis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, sicut olim Vlysses pro ariete adhæsisset, extentus infrà grabatum scrutantium eluderet manus. Non est moratus Gyton imperium; momentoq; temporis inseruit vinculo manus, & Vlyssem astu simillimo vicit. Ergo, ne suspicioni relinquerem locum, lectulum vestimentis impleui, vniusq; hominis vestigium ad corporis mei mensuram figuraui. Interim Ascyltos, vt pererrauit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorem spem concepit, quò diligentiùs oppessulatas inuenit fores. Publicus verò seruus, insertans commissuris securus, claustrorum firmitatem laxauit. Ego ad genua Ascylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque societatem miseriarum, petii vt saltem ostenderet fratrem; immò, vt fidẽ haberent fictæ preces, Scio te, inquam, Ascylte, ad occidendum me venisse: quo enim secures attulisti? Itaque satia iracundiam tuam. Præbeo ecce ceruicem, funde sanguinem, quem sub prætextu quæstionis petisti. Amolitur Ascyltos inuidiam; &, se verò nihil aliud quàm fugitiuum suum dixit quærere, mortem nec hominis concupisse, nec supplicis, vtique eius, quem post fatalem rixam habuit carissimum. At non seruus publicus tàm languidè agit, sed raptam cauponi arundinem subter lectum mittit, omniaq; etiam foramina parietum scrutatur. Subducebat Gyton ab ictu corpus, & reducto timidissimè spiritu, ipsos scyniphes ore tangebat. Eumolpus autẽ, quia effractum ostium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, & Mille, inquit, nummos inueni:

iam

iam enim persequar abeuntem præconem, in potestate sua esse Gytonẽ meritissima propositione monstrabo. Genua ego perseuerantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Meritò, inquam, excandesceres, si posses proditum ostendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec, quo abierit, suspicari possum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Ascylto redde. Dùm hæc ego iam credenti persuadeo, Gyton, collectione spiritûs plenus ter continuò ita sternutauit, vt grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conuersus, saluere Gytona iubet. Remota etiam culcita videt Vlyssem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere. Mox conuersus ad me, Quid est, inquit latro? Ne deprehensus quidem ausus es mihi verum dicere? Immò, ni deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, elusus circà popinas errarem. * Gyton longe blandior, quam ego, primùm araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coartauit, mox palliolo suo laceratam mutauit vestem, amplexusq; iam mitigatum, osculis tanquam fomentis aggressus est: &, In tua, inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gytona tuum amas, incipe velle seruare. Vtinam me solum inimicus ignis hauriret, vtinam hybernum inuaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia; ego caussa sum. Si perirem, conueniret inimicis. * * *

Ego sic semper, & vbique vixi, vt vltimam quamque lucem, tanquam non redituram consumerem. * * * EVMOLPVS.

Profusis ego lacrimis rogo quæsoque, vt mecum quoque redeat in gratiam. Neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem: ENCOLPIVS. daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo possit offendi. Tantum omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisq; regionibus diutiùs niues hærent: ast vbi ea aratro domefacta tellus nitet, dùm loqueris, leuis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas prælabitur. Vt scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, ecce etiam osculo iram finio. Itaque, quod benè eueniat, expedite sarcinulas, & vel sequimini me, vel, si mauultis, ducite. Adhùc loquebatur, cùm crepuit ostium impulsum, stetitque in limine barbis horrentibus nauta: &, Moraris, inquit, Eumolpe, tanquam propudium ignores. Haud mora, omnes consurgimus, & Eumolpus quidem mercenarium suum iam olim dormientem exire cum sarcinis iubet: Ego cum Gytone, quicquid erat, in altum compono, & adoratis sideribus intro nauigium. * * Molestum est, quod puer hospiti placet. Quid

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit,
Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro,
Vilis adulator picto iacet ebrius ostro,
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat:
Sola ruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas inuocat artes.

Non dubiò itâ est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit insistere, primum proprer morum differẽtiam odium habet (quis enim potest probare diuersa?) deindè, qui solas exstruere diuitias curãt, nihil volunt inter homines meliùs credi, quàm quod ipsi tenent. Iactantur itaque, quacumque ratione possunt, literarum amatores, vt videantur illi quoque infrà pecuniam positi. * Nescio quo modo bonæ mẽtis soror est paupertas. *

ENCOLPIVS. Vellem tàm innocens esset frugalitatis meæ hostis, vt deliniri posset. Nunc veteranus est latro & ipsis lenonibus doctior. *

EVMOLPVS. In Asiam cùm à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: vbi cùm libenter habitarem, non solùm propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitaui rationem, quâ non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescunq; enim in conuiuio de vsu formosorum mentio facta est, tàm vehementer excandui, tàm seuerâ tristitiâ violari aures meas obscœno sermone dolui, vt me mater præcipuè, tãquam vnum ex philosophis, intueretur. Iam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere: ego studia eius ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum. *

Fortè cùm in triclinio iaceremus, quia dies solemnis ludum arctauerat, pigritiamq; recedendi imposuerat hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidissimo murmure votum feci: &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiauero, ità vt ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer stertere cæpit. Itaq; aggressus simulantẽ aliquot basiolis inuasi. Contentus hoc principio, benè manè surrexi, electumq; par columbarũ attuli exspectanti, ac me voto exsolui. Proximâ nocte, cùm idem liceret, mutaui optionem: &, Si hunc, inquam, tractauero improbâ manu, & ille non senserit, gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephebus vltrò se admouit, &, puto, vereri cœpit, ne ego obdormissem. Indulsi ergo sollicito, totoq; corpore citrà summã voluptatẽ me ingurgitaui. Deindè, vt dies venit, attuli gaudẽti, quicquid promiseram. Vt tertia nox licentiam dedit, consurrexi ad aurẽ malè dormientis:

Dii,

Dii, inquam, immortales, si ego huic dormienti abstulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero asturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, si ille non senserit. Nunquam altiore somno ephebus obdormiuit. Itaque primùm impleui lactentibus papillis manûs, mox basio inhæsi, deindè in vnum omnia vota coniunxi. Manè sedere in cubiculo cœpit, atque exspectare consuetudinem meam. Scis quantò facilius sit, columbas gallosque gallinaceos emere, quàm asturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tàm grande munus suspectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis spatiatus, in hospitium reuerti, nihilque aliud quàm puerum basiaui. At ille circumspiciens, vt ceruicem meam iunxit amplexui, Rogo, inquit, domine, vbi est asturco? * Cum ob hanc offensam præclusissem mihi aditum, quem feceram, iterùm ad licentiam redii. Interpositis enim paucis diebus, cum similis nos casus in eandem fortunam retulisset, vt intellexi stertere patrem, rogare cœpi ephebum, vt reuerteretur in gratiam mecum, id est, vt pateretur satisfieri sibi, & cætera quæ libido distenta dictat. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, nisi hoc, Aut dormi, aut ego iam dicam patri. Nihil est tàm arduum, quod non improbitas extorqueat. Dùm dicit, Patrem excitabo, irrepsi tamen, & malè repugnanti gaudium extorsi. At ille non indelectatus nequitia mea, postquā diu questus est deceptum se & derisum, traductumque inter condiscipulos, quibus iactasset censum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui similis. Si quid vis, fac iterùm. Ego verò, depositâ omni offensâ, cum puero in gratiam redii, vsusque beneficio eius in somnum delapsus sum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus. Itaque excitauit me sopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non planè iam molestum erat munus. Vtcunque igitur inter anhelitûs sudoresque tritus, quod voluerat, accepit, rursusque in somnum decidi gaudio lassus. Interpositâ minùs horâ, pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus? Tùm ego toties excitatus, planè vehementer excandui, & reddidi illi voces suas: Aut dormi, aut ego iam patri dicam. * Erectus his sermonibus, *ENCOLPIUS.* consulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obscura, simulque caussam desidiæ præsentis excutere, cur pulcerrimæ artes periissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tùm ille Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit. Priscis enim temporibus, cùm adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid

profuturum seculis diu lateret. Itaque hercules omnium herbarum succos Democritus expressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta cõsumpsit. Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit, vt astrorum cœliq; motus deprehenderet: & Chrysippus, vt ad inuentionem sufficeret, ter helleboro animum detersit. Verùm, vt ad plastas conuertar, Lysippum statuæ vnius lineamentis inhærentem inopia exstinxit: & Myron, qui penè hominũ animas, ferarumque ære comprehenderat, non inuenit hæredem. At nos vino scortisque demersi, ne paratas quidem artes audemus cognoscere, sed accusatores antiquitatis, vitia tantùm docemus, & discimus. Vbi est dialectica? vbi astronomia? vbi sapientiæ consultissima via? quis vmquam venit in templum, & votum fecit, si ad eloquentiam peruenisset? quis, si philosophiæ fontem inuenisset? ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt: sed statim, antequàm limen Capitolii tangant, alius donum promittit, si propinquum diuitem extulerit: alius, si thesaurum effoderit: alius, si ad trecenties H-S. saluus peruenerit. Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet: & ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Iouem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, si pictura defecit, cùm omnibus Diis hominibusque formosior videatur massa auri, quàm quicquid Apelles Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, quæ Troiæ halosin ostendit: itaq; conabor opus versibus pandere.

CATA-CAVS-MOSI-LIACOS.

Iam decuma mæstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Cùm, Delio profante, cæsi vertices
Idæ trahuntur; scissaq; in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens castrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni prælio
Irata virtus abditur. Stipant graues
Equi recessus Danai, & in voto latent.
O patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumq; bello liberum: hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Iam turba portis libera, ac bello carens

In

In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisq́ pauida gaudium lacrymas habet,
Quas metus abegit. Iamq́ Neptuno sacer
Crinem solutus omne Laocoon replet
Clamore vulgus, mox reducta cuspide
Vterum notauit: fata sed tardant manus,
Ictusq́ resilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat inualidam manum:
Altaq́ bipenni latera pertentat. Fremit
Captiua pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.
Ibat iuuentus capta, dum Troiam capit;
Bellumq́ totum fraude ducebat noua.
Ecce alia monstra. Celsa qua Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Vndaq́ resultat scissa, tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, cum premunt classes mare,
Pulsumq́ marmor abiete imposita gemit.
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates vt altæ, lateribus spumas agunt:
Dant caudæ sonitum: liberæ ponto iubæ
Consentiunt luminibus; fulmineum iubar
Incendit æquor, sibilisq́ vndæ tremunt,
Stupuere mentes infulis stabant sacri
Phrygioq́ cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci. paruulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Vterq́ fratri transtulit pias vices,
Morsq́ ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberûm funus parens,
Infirmus auxiliator, inuadunt virum
Iam morte pasti membraq́ ad terram trahunt.
Iacet sacerdos inter aras victima,
Terramq́ plangit. Sic profanatis sacris
Peritura Troia perdidit primum Deos.

Iam

Iam plena Phœbe candidum extulerat iubar,
Minora ducens astra radianti face,
Cùm inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant claustra & effundunt viros.
Tentant in armis se duces, ceu vbi solet
Duro remissus Thessali quadrupes iugo
Ceruicem, & altas quatere ad excursum iubas.
Gladios retractant, commouent orbes manu,
Bellumq. sumunt. Hic graues alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem vltimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraq. Troas inuocat Troia sacra.

ENCOLPIVS. Ex his qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miserunt. At ille, qui plausum ingenii sui nouerat, operuit caput, extràque templum profugit. Timui ego, ne me poëtam vocarent. Itaque subsecutus fugientem ad littus perueni: &, vt primùm extrà teli coniectum licuit consistere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum isto morbo? Minus quàm duabus horis mecum moraris, & sæpiùs poëticè quàm humanè locutus es. Itaque non miror, si te populus lapidibus prosequitur. Ego quoque sinum meum saxis onerabo, vt quotiescunque cœperis à te exire, sanguinem tibi à capite mittam. Mouit ille vultum, &, O mi, inquit, adolescens, non hodie primùm auspicatus sum: immò quoties theatrũ, vt recitem aliquid, intraui, hac me aduentitia excipere frequentia solet. Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abstinebo. Immò, inquam ego, si eiuras hodiernam bilem, vnà cœnabimus. * mando ædicularum custodi cœnulæ officium. * * Video Gytona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem confusumque. Scires non libenter seruire. Itaque, vt experimentum oculorum caperem, conuertit ille solutum gaudio vultum, & Miserere, inquit, frater: vbi arma non sunt, liberè loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet sæuitia pœnitentiam iudicis tui puni. Satis magnum erit misero solatium tua voluntate cecidisse. Supprimere ego querelam iubeo, ne quis consilia deprehenderet; relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gytona, raptimque in hospitium meum peruolo. Præclusis deindè foribus, inuado pectus amplexibus, & perfusum os lacrymis vultu meo contero. Diu vocem neuter inuênit. Nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassauerat. O facinus, inquam, indignum, quod amo te

quamuis relictus; & in hoc pectore, cùm vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris concessio? Dignus hac iniuria fui? Postquàm se amari sensit, supercilium altiùs sustulit, * nec amoris arbitrium ad alium iudicem tuli; Sed nihil iam queror, nihil iam memini, si bona fide pœnitentiam emendas. Hæc cùm inter gemitus lacrymasque fudissem, detersit ille pallio vultum, &, Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego re reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, cùm duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. Exosculatus pectus sapientia plenum, inieci ceruicibus manus: & vt facilè intelligeret rediisse me in gratiam, & optima fide reuiuiscentem amicitiam, toto pectore astrinxi. Et iam plena nox erat, mulierque cœnæ mandata curauerat, cum Eumolpus ostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissimè cœpi, nùm Ascyltos vnà venisset. Demum, vt solum hospitem vidi, momento recepi. Ille vt se in grabatum reiecit, viditque Gytona in conspectu ministrantem, mouit caput, &, Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie benè fit. Non delectauit me tàm curiosum principium, timuique ne in contubernium recepissem Ascylti parem. Instat Eumolpus, & cum puer illi potionem dedisset: Malo te, inquit, quàm balneum totum: siccatoque auidè poculo, negat sibi vmquam acidius fuisse: Nam & dum lauor, ait, penè vapulaui, quia conatus sum circà solium sedentibus carmen recitare; & postquàm de balneo tanquam de theatro eiectus sum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte iuuenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gytona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumuenit cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim inguinum pondus tàm grande, vt ipsum hominem laciniam fascini crederes. O iuuenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim inuenit auxilium. Nescio quis enim eques Romanus, vt aiebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, vt tàm magna fortuna solus vteretur. At ego ne mea quidem vestiměta ab officioso recepissem, nisi notorem dedissem: tantò magis impedit inguina, quàm ingenia fricare. Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissimè vultum: iniuriis scilicet inimici nostri hilaris, commodis tristis. Vtcunque tamen, tanquam non agnoscerem fabulam, tacui, & cœnæ ordinem explicui. * * *

Vile est, quod licet, & animus errore lentus iniurias diligit.

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser
Et pictus anas enouata pennis,
Plebeium sapit. Vltimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis,
Siquid naufragio dedit, probatur.
Mullus iam grauis est: amica vincit
Vxorem: rosa cinnamum veretur.
Quicquid quæritur, optimum videtur.

ENCOLPIUS. Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres. Per fidem, saltèm nobis parce, qui te nunquam lapidauimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem synœcio potant, nomen poëtę olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem caussa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem obiurgauit Gyton mitissimus puer, & negauit rectè facere, quod seniori conuitiarer: simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuissem, contumeliâ tollerem, multaque alia moderationis verecundiæq; verba, quæ formam eius egregiè decebant. * O felicem, inquit, matrem tuam, quæ te talem peperit! Macte virtute esto. Raram facit misturam cum sapientia forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem inuenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædagogus & custos etiam, quo non iusseris, sequar: nec iniuriam Encolpius accipit, alium amat. Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum aduersus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gytona. Itaq; extrà cellam processit, tanquam aquam peteret, iramq; meam prudenti absentiâ extinxit. Paululùm ergò inrepescente sæuitiâ, Eumolpe, inquam, iam malo vel carminibus loquaris, quam eiusmodi tibi vota proponas: & ego iracundus sum, & tu libidinosus: vide quam non conueniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ociùs foràs exi. Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ caussam, sed continuò limen egressus, obduxit repentè ostium cellæ, meq; nihil tale exspectantem inclusit, exemitq; raptim clauem, & ad Gytona inuestigandum cucurrit. Inclusus ergo suspendio vitam finire constitui: & iam semicinctio stanti ad parietem spondam iunxeram, ceruicemque nodo condebam, cùm reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gytone, meque à fatali iam meta reuocauit ad lucem. Gyton præcipuè ex dolore in rabiem.

Eumolpus ad Gytonē.

rabiem efferatus, tollit clamorem, me vtraque manu impulsum præcipitat super lectum. Erras, inquit, Encolpi, si putas contingere posse, vt ante moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quæsiui. Ego, si te non inuenissem, petiturus præcipitia fui: & vt scias non longè esse quærentibus mortem, specta inuicem quod me spectare voluisti. Hæc locutus, mercenario Eumolpi nouaculam rapit, & semel iterumque ceruice percussa, antè pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusq; labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Gyton vlla erat suspicione vulneris læsus, neque ego vllum sentiebam dolorem. Rudis enim nouacula, & in hoc retusa, vt pueris discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expauerat, nec Eumolpus interpellauerat mortem mimicam. Dum hęc fabula inter amantes luditur, diuersitor cum parte cœnulæ interuenit, contemplatusq; fœdissimam iacentium volutationem. Rogo, inquit, ebrij estis, an fugitiui, an vtrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid sibi vult tàm furtiua molitio? Vos mehercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluistis, sed non impunè. Iam enim faxo sciatis non viduæ hanc insulam esse, sed M. Manicij. Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? simulq; os hominis palma excussissima pulsat. Ille tot hospitum potionibus liberum vrceolum fictilem in Eumolpi caput iaculatus est, soluitq; clamantis frontem, & de cella se eripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, sequiturque abeuntem, & creberrimis ictibus supercilium suum vendicat. Fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occasionem vindictæ, Eumolpum excludo, redditaq; scordalo vice, sine æmulo scilicet, & cella vtor & nocte. Interim & coctores insulariique mulctant exclusum, & alius veru extis stridentibus plenum in oculos eius intentat: alius, furca de carnario rapta, statum prælantis componit: anus præcipue lippa sordidissimo linteo præcincta, soleis ligneis imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, instigatq; in Eumolpum. Sed ille candelabro se ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia per foramen valuæ, quod paulò antè ansa ostii disrupta laxauerat, fauebamq; ego vapulanti. Gyton autem non oblitus misericordiæ suæ, reserandum ostium, succurrendumque periclitanti censebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, sed caput miserantis stricto acutoque articulo percussi, & ille flens quidem consedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini oculos, iniuriamque Eumolpo aduo-

cationemq; commendabam: & veluti quodam cibo me replebam: cum procurator insulæ Bargates à cæna excitatus, à duobus lecticariis in mediam noxam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, vt rabiosa barbaraque voce in ebrios fugitiuosque diu perorauit, respiciens ad Eumolpum, O poëtarum, inquit, disertissime, tu eras? & non discedunt ocius nequissimi serui, manusque continent à rixa? *

Bargates procurator ad Eumolpum.

Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me amas, maledic illam versibus, vt habeat pudorem. *

Dum Eumolpus cum Bargate in secreto loquitur, intrat stabulum præco cum seruo publico, aliaque sane modica frequentia, facemq; fumosam magis quàm lucidã quassans, hæc proclamauit: Puer in balneo paulò antè aberrauit, annorum circà xvj. crispus, mollis, formosus, nomine Gyton: Si quis eum reddere aut commonstrare voluerit, accipiet nummos mille. Nec longè à præcone Ascyltos stabat amictus discoloria veste, atq; in lance argentea indicium & fidem præferebat. Imperaui Gytoni vt raptim grabatum subiret, annecteretq; pedes & manus institis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, sicut olim Vlysses pro ariete adhæsisset, extentus infrà grabatum scrutantium eluderet manus. Non est moratus Gyton imperium; momentoq; temporis inseruit vinculo manus, & Vlyssem astu simillimo vicit. Ergo, ne suspicioni relinquerem locum, lectulum vestimentis impleui, vniusq; hominis vestigium ad corporis mei mensuram figuraui. Interim Ascyltos, vt pererrauit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorem spem concepit, quò diligentiùs oppessulatas inuenit fores. Publicus verò seruus, insertans commissuris securus, claustrorum firmitatem laxauit. Ego ad genua Ascylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque societatem miseriarum, petii vt saltem ostenderet frãtrem; immò, vt fidẽ haberent fictæ preces, Scio te, inquam, Ascylte, ad occidendum me venisse: quo enim secures attulisti? Itaque satia iracundiam tuam Prębeo ecce ceruicem, funde sanguinem, quem sub prætextu quæstionis petiisti. Amolitur Ascyltos inuidiam; &, se verò nihil aliud quàm fugitiuum suum dixit quærere, mortem nec hominis concupisse, nec supplicis, vtique eius, quem post fatalem rixam habuit carissimum. At non seruus publicus tàm languidè agit, sed raptam cauponi arundinem subter lectum mittit, omniaq; etiam foramina parietum scrutatur. Subducebat Gyton ab ictu corpus, & reducto timidissimè spiritu, ipsos sciniphes ore tangebat. Eumolpus autẽ, quia effractum ostium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, & Mille, inquit, nummos inueni: iam

iam enim persequar abeuntem præconem, in potestate sua esse Gytonē meritissima propositione monstrabo. Genua ego perseuerantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Meritò, inquam, excandesceres, si posses proditum ostendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec, quo abierit, suspicari possum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Ascylto redde. Dùm hæc ego iam credenti persuadeo, Gyton, collectione spiritûs plenus ter continuò ita sternutauit, vt grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conuersus, saluere Gytona iubet. Remota etiam culcita videt Vlyssem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere. Mox conuersus ad me, Quid est, inquit latro? Ne deprehensus quidem ausus es mihi verum dicere? Immò, ni deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, elusus circà popinas errarem. * Gyton longe blandior, quam ego, primùm araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coartauit, mox palliolo suo laceratam mutauit vestem, amplexusq; iam mitigatum, osculis tanquam fomentis aggressus est: &, In tua, inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gytona tuum amas, incipe velle seruare. Vtinam me solum inimicus ignis hauriret, vtinam hybernum inuaderet mare. Ego enim omnium scelerum materia; ego caussa sum. Si perirem, conueniret inimicis. * * *

EVMOLPVS. Ego sic semper, & vbique vixi, vt vltimam quamque lucem, tanquam non redituram consumerem. * * *

ENCOLPIVS. Profusis ego lacrimis rogo quæsoque, vt mecum quoque redeat in gratiam. Neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam ampliùs, quo possit offendi. Tantum omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisq; regionibus diutiùs niues hærent: ast vbi ea aratro domefacta tellus nitet, dùm loqueris, leuis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas prælabitur. Vt scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, ecce etiam osculo iram finio. Itaque, quod benè eueniat, expedite sarcinulas, & vel sequimini me, vel, si mauultis, ducite. Adhùc loquebatur, cùm crepuit ostium impulsum, stetitque in limine barbis horrentibus nauta: &, Moraris, inquit, Eumolpe, tanquam propudium ignores. Haud mora, omnes consurgimus, & Eumolpus quidem mercenarium suum iam olim dormientem exire cum sarcinis iubet: Ego cum Gytone, quicquid erat, in altum compono, & adoratis sideribus intro nauigium. * * Molestum est, quod puer hospiti placeet. Quid

nit. Confusus ille, & consilii egens iubet quemque suam sententiam proponere: &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus. Immò, inquit Gyton, persuade gubernatori, vt in aliquem portum nauem deducat, non sine præmio scilicet, & affirma ei impatientem maris fratrem tuum in vltimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrymis & vultûs confusione obumbrare, vt misericordia permotus gubernator indulgeat tibi. Negauit hoc Eumolpus fieri posse, quia magna, inquit, nauigia portibus se grauatim insinuant, nec tam citò fratrem defecisse verisimile erit. Accedit his, quod forsitan Licas officii caussa visere languentem desiderabit. Vides, quàm valdè nobis expediat vltrò dominum ad fugientes accedere. Sed finge nauem ab ingenti posse cursu deflecti, & Licam non vtique circumiturum ægrorum cubilia; quomodo possumus egredi naue, vt non conspiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? opertis. Et quis non dare damnum languentibus volet? nudis. Et quid erit aliud, quàm seipsos proscribere? Quin potiùs, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoque vinculo, reliqua fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arcesso. Quid enim attinet innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si nos descendentes adiuuerit casus. Non imprudens consilium, inquit Eumolpus, si aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator qui peruigil nocte siderum quoque motûs custodit. Et vtcunque imponi vel dormienti posset, si per aliam partem nauis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipsa gubernacula dilabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Prætereà illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, vnum nautam stationis perpetuæ interdiù noctuque iacere in scapha, nec posse indè custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. Nam, quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine caussa quidem spiritum tanquam rem vacuam impendere, nec vos quidem existimo velle. Videte nunquid hoc placeat. Ego vos in duas iam pelles coniiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenùs labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deindè nocte seruos pœnam grauiorem timentes præcipitasse se in mare: deindè cùm ventum fuerit in portum, sine vlla suspicione pro sarcinis vos efferam. Ità verò, inquam ego, tanquam solidos al-

ENCOLPIVS.

dos alligaturus, quibus non soleat venter iniuriam facere, an tanquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit? Sed finge vnâ die vinctos posse durare: quid ergo si diutiùs, aut trãquillitas nos tenuerit, aut aduersa tempestas? quid facturi sumus? vestes quoque diutiùs vinctas ruga consumit, & carræ alligatæ mutant figuram. Iuuenes adhuc laboris expertes, statuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhûc aliquod iter salutis quęrendum est. Inspicite quod ego inueni. Eumolpus tanquam literarum studiosus vtique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus colores à capillis vsque ad vngues. Ita tanquam serui Æthiopes, & præstò tibi erimus in tormentorum iniuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. Quin tu, inquit Gyton, & circumcide nos, vt Iudæi videamur: & pertunde aures, vt imitemur Arabes: & increta facies, vt suos Gallia ciues putet: tanquam hic solus color figuram possit peruertere, & non multa vnà oportet consentiant, & non natione mendacium constet. Puta infectam medicamine faciem diutiùs durare posse: finge nec aquæ asperginem impositurum aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, nunquid & labra possumus tumore teterrimo implere? nunquid & crines calamistro conuertere? nunquid & frontes cicatricibus scindere? nunquid & crura in orbem pandere? nunquid & talos ad terram deducere? nunquid barbam peregrina ratione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. Audite quid dementi succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus. Nec istud Dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, vt vos tàm turpi exitu vitam finiatis. Immò potiùs facite, quod iubeo: Mercenarius, inquit, meus, vt ex nouacula comperistis, tonsor est. Hic continuò radat vtriusque non solùm capita, sed etiam supercilia, sequar ego, frontes notans inscriptione solerti, vt videamini stigmate esse puncti. Ita eædem literæ & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus vmbra supplicii teget. Non est dilata fallacia, sed ad latus nauigii furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Impleuit Eumolpus frontes vtriusque ingentibus literis, & notum fugitiuorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Vnus fortè ex vectoribus, qui acclinatus lateri nauis exonerabat stomachum nauseá grauem, notauit sibi ad lunam tonsorem intempestiuo inhærentem ministerio, exsecratusque omen, quod imitaretur naufragorum vltimum votum, in cubile reiectus est. Nos dissimulata nauseantis deuotione,

ad ordi-

ad ordinem tristitię redimus, silentióque composito, reliquas noctis horas malè soporati consumpsimus.

* * *

Videbatur mihi secundùm quietem Priapus dicere: Encolpion, quem quæris, scito à me in nauem tuam esse perductum. Exhorruit Triphena: & Putes, inquit, vnà nos dormiisse: nam & mihi simulacrum Neptuni quod Baistor asylo notaueram, videbatur dicere, In naui Licæ Gyronæ inuenies. Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem esse diuinum, qui eiusmodi ludibria facetissimâ ratione condemnat. LICAS.

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus vmbris,
Non delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt,
Sed sibi quisque facit. Nam cùm prostrata sopore
Vrget membra quies, & mens sine pondere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas sæuit in vrbes;
Tela videt, versásq; acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui causas orare solent, legésq; forúmq;,
Et pauido cernunt inclusum corde tribunal.
Condit auarus opes, defossúmq; inuenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. Eripit vndis,
Aut premit euersam periturus nauita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vulnera durant.

Cæterùm, Licas vt Triphenæ somnium expiauit, Quis, inquit, prohibet nauigium scrutari, ne videamur diuinæ mentis opera damnare? Is, qui nocte miserorum furtum deprehenderat, Æsius nomine, subitò proclamat, Ergo illi qui sunt, qui nocte ad Lunam radebantur? pessimo medius fidius exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neque vngues, neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur. Excanduit Licas hoc sermone turbatus; &, Itáne, inquit, capillos aliquis in naue præcidit, & hoc nocte intempestâ? attrahite ociùs nocentes in medium, vt sciam, quorum capitibus debeat nauigium lustrari. Ego, inquit Eumolpus, hoc iussi; nec non eodem futurus nauigio, auspicium mihi feci; quia nocentes horridos longosq; habebant capillos, ne viderer de naue carcerem facere, iussi squalorem damnatis auferri: simul vt notæ quoque literarum non adumbratæ comarum pręsidio totæ

ad oculos legentium accederent. Inter cætera apud communẽ amicam consumpserunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero vnguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonii mei reliquias olent. * Itaq; vt tutela nauis expiaretur, placuit quadragenas vtrisque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, tentantq; vilissimo sanguine tutelã placare. Et ego quidem tres plagas Spartanâ nobilitate concoxi. Cæterùm Gyton semel ictus, tàm valdè exclamauit, vt Triphenæ aures notissimâ voce repleret. Non solùm ergo turbata est, sed ancillæ quoq; omnes familiari sono inductæ ad vapulantem decurrunt. Iam Gyton mirabili formâ exarmauerat nautas, cœperatq; etiam sine voce sæuientes rogare, cum ancillę pariter proclamant; Gyton est, Gyton, inhibete crudelissimas manus; Gyton est, Domina succurre. Deflectit aures Triphena iam sua sponte credentes, raptimque ad puerum deuolat. Licas, qui me optimè nouerat, tanquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manûs, nec faciem meam considerauit, sed continuo ad inguina mea luminibus deflexis, mouit officiosam manum: &, Salue, inquit, Encolpi. Miretur nunc aliquis, Vlyssis nutricem post vicesimum annum cicatricem inuenisse originis indicem, cum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad vnicum fugitiui argumentum tàm doctè peruenerit. Triphena lacrymas effudit decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captiuorum frontibus impressa, sciscitariq; summissiùs cœpit, quod ergastulum intercepisset errantes, aut cuius tàm crudeles manus in hoc supplicium durassent: Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitiuos, quibus in odium bona sua venissent. Concitatus iracundia prosiliit Licas, &, O te, inquit, feminam simplicem, tanquam vulnera ferro præparata literas biberint. Vtinam quidem hac se inscriptione frontis maculâssent! haberemus nos extremum solatium. Nunc mimicis artib⁹ petiti sumus & adumbrata inscriptione derisi. Volebat Triphena misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: sed Licas memor adhuc vxoris corruptæ, contumeliarumque quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementiùs vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Triphena. Nam imprudentes noxios in nostrum induxere nauigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ità vide, vt possit illis ignosci, quos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor, ne, quod remisero, patiar. Tam superstitiosâ oratione Triphena mutata, negat se interpellare supplicium, immò accedere

ENCOLPIVS.

etiam iustissimæ vltioni: nec se minùs grandi vexatam iniuriâ, quàm Licam, cuius pudoris dignitas in concione proscripta sit.

* * *

EVMOLPVS.

Me vtpote hominem non ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntq; vt se reconciliarem aliquando amicissimis. Nisi fortè putatis iuuenes casu in has plagas incidisse, cùm omnis vector nihil priùs quærat, quàm cuius se diligentiæ credat. Flectite ergo mentes satisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire sine iniuria quò destinant. Sæui quoque implacabilesque domini crudelitatem suam impediunt, si quãdo pœnitentia fugitiuos reduxit, & deditiis hostibus parcimus. Quid vltrà petitis? aut, quid vultis? In conspectu vestro supplices iacent, iuuenes, ingenui, honesti, &, quod vtroq; potentius est, familiaritate vobis aliquando coniuncti. Si mehercules interuertissent pecuniam vestram, si fidem proditione læsissent, satiari tamen potuissetis hac pœnâ, quam videtis. Seruitia ecce in frõtibus cernitis, & vultûs ingenuos voluntaria pœnarum lege proscriptos. Interpellauit deprecationẽ supplicis Licas, & Noli, inquit, caussam cõfundere, sed impone singulis modum. Ac primum omnium, si vltrò venerunt, cur nudauere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non satisfactionem. Deindè si gratiã à legato moliebantur, quid ità omnia fecisti, vt quos tuebaris, absconderes? Ex quo apparet casu incidisse noxios in plagas, & te artem quæsisse, qua nostræ animaduersionis impetum eluderes. Nam quod inuidiam facis nobis, ingenuos honestosq; clamando, vide, ne deteriorem facias confidentia caussam. Quid debent læsi facere, vbi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt nostri; eo maiora meruerunt supplicia. Nã qui ignotos lædit, latro appellatur: qui amicos, paulò minùs quàm parricida. Resoluit Eumolpus tàm iniquam declamationem, &, Intelligo, inquit, nihil magis obesse iuuenibus miseris, quàm quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento incidisse in nauem videntur, non venisse. Quod velim tàm candidè ad vestras aures perueniat, quàm simpliciter gestum est. Voluerunt enim antequàm conscenderent, exonerare capita molesto & superuacuo pondere, sed celerior ventus distulit curationis propositum. Nec tamẽ putauerunt ad rem pertinere, vbi inciperent quod placuerat, vt fieret: quia nec omen, nec legẽ nauigantiũ nouerant. Quid, inquit Licas, attinuit supplices radere? nisi fortè miserabiliores calui solent esse; quanquã quid attinet veritatem per interpretẽ quærere? Quid dicis tu latro? quæ sola Salamandra supercilia tua excussit? cui Deo crinẽ vouisti? Pharmace, responde. Obstupuerã ego supplicii metu

pauidus, nec quid in re manifestissima dicerem, inueniebam. Turbatus & deformis præter spoliati capitis dedecus, superciliorum etiam æqualis cum fronte caluities, vt nihil nec facere deceret, nec dicere. Vt verò spongia vda facies plorātis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, omnia scilicet lineamenta fuligineâ nube confudit, in odium se ira conuertit. Negat Eumolpus passurum se, vt quisquam ingenuos contrà fas legemque contaminet; interpellatque sæuientium minas, nō solum voce, sed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & vnus alterque infirmissimus vector, solatia magis litis, quàm virium auxilia. Nec quicquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Triphenæ manûs, vsurum me viribus meis clatâ liberâque voce clamaui, ni abstineret à Gytone iniuriam mulier damnata, & in toro nauigio sola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Licas, indignaturq; quod ego relicta mea caussa tantum pro alio clamo. Nec minus Triphena contumelia sæuit accensa, totiusque nauigii turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonsor ferramenta sua nobis, & ipse armatus, distribuit: illinc Triphenæ familia nudas expedit manûs. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, vno tantum gubernatore relicturum se nauis ministerium denunciante, si non desinat rabies libidine perditorum collecta. Nihilominùs tamen perseuerat dimicantium furor; illis pro vltione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo vtrinque semimortui labunt, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prœlio pedem: nec tamen cuiusquam ira laxatur. Tunc fortissimus Gyton ad virilia sua admouit nouaculam infestam, minatus se abscissurum tot miseriarum caussam: Inhibuitque Triphena tàm grande facinus, non dissimulatâ missione. Sæpiùs ego cultrum tonsorium super iugulum meum posui, non magis me occisurus, quam Gyton, quod minabatur, facturus. Audaciùs ille tamen tragœdiam implebat, quia sciebat se illam habere nouaculam, qua iam sibi ceruicem præciderat. Stante ergo vtrâque acie, cùm appareret futurum non stlatarium bellum, ægrè expugnauit gubernator, vt caduceatoris more Triphena inducias faceret. Datâ ergo acceptâque patrio more fide, protendit ramum oleæ à tutela nauigii raptum, atque in colloquium venire ausa;

Quis furor, exclamat, pacem conuertit in arma?
Quid nostræ meruêre manus? non Troius hostis
Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ;
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat:
Sed contemptus amor vires habet, & mihi fata

Hos

Hos inter fluctûs quis raptis euocat armis?
Cui non est mors vna satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusq; feris altos immittite fluctûs.

Hæc vt turbata clamore mulier effudit, hæsit paulisper acies, reuocatæque ad pacem manus intermisêre bellum. Vtitur pœnitentiæ occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissime Lica, tabulas fœderis signat, queis hæc formula erat: Ex tui animi sententia; vt tu Triphena, neque iniuriam tibi factam à Gytone queraris, neque si quid antè hunc diem factum est, obiicies, vindicabisve, aut vllo alio genere persequendum curabis: Et tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum Venere constrictum, nisi pro qua re præsentes numeraueris denarios centum. Item Lica ex tui animi sententia, vt tu Encolpion nec verbo contumelioso insequeris, nec vultu, neq; quæres vbi nocte dormiat; aut si quæsieris, pro singulis iniuriis numerabis præsentes denarios ducentos. In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post iusiurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet. Exhortantibus vniuersis odia detumescunt, epulæque ad certamen prolatæ conciliant hilaritate concilium. Exsonat ergo cantibus totum nauigium, & quia repentina tranquillitas intermiserat cursum, alius exultans quærebat fuscina pisces: alius hamis blandientibus conuellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antennam pelagiæ consederant volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit. Illæ viscatis illigatæ viminibus deferebantur ad manûs. Tollebat plumas aura volitantes, pinnasque per maria inanis spuma torquebat. Iam Licas redire mecum in gratiam cœperat; iam Triphena Gytona extremâ parte potionis spargebat, cùm Eumolpus & ipse vino solutus dicta voluit in caluos stigmososque iaculari: donec consumptâ frigidissimâ vrbanitate, rediit ad carmina sua: cœpitque capillorum elegidarion dicere.

Quod solùm formæ decus est, cecidêre capilli:
Vernantesque comas tristis abegit hyems.
Nunc vmbrâ nudata suâ iam tempora mærent:
Areaq; attritis ridet adusta pilis.
O fallax natura Deûm: quæ prima dedisti
Aetati nostræ gaudia, prima rapis.
Infelix, modo crinibus nitebas
Phœbo pulchrior, & sorore Phœbi:
At nunc leuior ære, vel rotundo

Horti tubere quod creauit vnda,
Ridentes fugis & times puellas.
Vt mortem citiùs venire credas,
Scito iam capitis perisse partem.

Pluta volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, cùm ancilla Triphenæ Gytona in partem nauis inferiorem ducit, corimbioque dominæ pueri adornat caput. Immò supercilia etiam profert de pixide, sciteque iacturæ lineamenta secuta, totam illi formam suam reddidit. Agnouit Triphena verum Gytona: lacrymisque turbata, tunc primum bonâ fide puero basium dedit. Ego, etiam si repositum in pristinum decorem puerum gaudebam, abscondebam tamen frequentiùs vultum, intelligebamq; me non tralatitia deformitate esse insignitum, quem alloquio dignum nec Licas quidem crederet. Sed huic tristitiæ eadem illa succurrit ancilla, seuocatumque me non minùs decoro exornauit capillamento; immò commendatior vultus enituit, quia flauicomum corimbion erat. Cæterùm Eumolpus & periclitantium aduocatus, & præsentis concordiæ auctor, ne sileret sine fabulis hilaritas, multa in muliebrem leuitatem cœpit iactare: quàm facilè adamarent: quàm citò etiam filiorum obliuiscerentur: nullamque esse feminam tàm pudicam, quæ non peregrinâ libidine vsque ad furorem aucrteretur: nec se tragœdias veteres curare, aut nomina seculis nota, sed rem sua memoria factam, quam expositurum se esse, si vellemus audire. Cõuersis igitur omnium in se vultibus auribusque, sic orsus est: Matrona quædam Ephesi tàm notæ erat pudicitiæ, vt vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum euocaret. Hęc ergò cùm virum extulisset, non contenta vulgari more funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam prosequuta est defunctum, positumque in hypogœo, Græco more, corpus custodire ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic afflictantem se, ac mortem inediâ persequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: magistratus vltimò repulsi abierunt: comploratаq; ab omnibus singularis exempli femina quintum iam diem sine alimento trahebat. Assidebat ægræ fidissima ancilla, simulque & lacrymas commendabat lugenti, &, quoties defecerat, positum in monumento lumen renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat; & solum illud affulsisse verum pudicitiæ amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur: cùm interim imperator prouinciæ latrones iussit crucibus affigi, secundum illam eandem casulam, in qua recens cadauer matrona deflebat. Proxima

ergò

ergò nocte cùm miles, qui cruces ſeruabat, ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet; vitio gentis humanæ concupiit ſcire, quis aut quid faceret. Deſcendit igitur in conditorium; viſaque pulcherrima muliere, primò quaſi quodam monſtro, infernisque imaginibus turbatus ſubſtitit: deindè vt & corpus iacentis conſpexit, & lacrymas conſiderauit, faciemque vnguibus ſectam; ratus ſcilicet, quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati; attulit in monumentum cænulam ſuam, cœpitque hortari lugentem, ne perſeueraret in dolore ſuperuacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diduceret: omnium eundem exitum eſſe: ſed & idem domicilium; & cætera, quibus exulceratæ mentes ad ſanitatem reuocantur. At illa ignota conſolatione percuſſa, lacerauit vehementius pectus, ruptoſque crines ſuper pectus iacentis impoſuit. Nec receſſit tamen miles, ſed eadem exhortatione tentauit dare mulierculæ cibum, donec ancilla vini certè ab eo odore corrupta, primum ipſa porrexit ad humanitatem inuitantis victam manum: deindè refecta potione & cibo, expugnare dominæ pertinaciam cœpit: &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? ſi te viuam ſepelieris? ſi, antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis?

Id cinerem aut mânes credis curare ſepultos?

Vis tu reuiuiſcere reluctantibus fatis exſtinctum? vis diſcuſſo muliebri errore, quàm diu licuerit, lucis commodis frui? ipſum te iacentis corpus ammonere debet, vt viuas. Nemo inuitus audit, cum cogitur aut cibum ſumere, aut viuere. Itaque mulier aliquot dierum abſtinentia ſicca, paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam; nec minus auidè repleuit ſe cibo, quàm ancilla, quæ prior victa eſt. Cæterum ſcitis quid tentare plerumque ſoleat humanam ſatietatem. Quibus blanditiis impetrauerat miles, vt matrona viuere vellet, iiſdem etiam pudicitiam eius aggreſſus eſt. Nec deformis, aut infacundus iuuenis caſtæ videbatur, conciliante gratiam ancillâ, ac ſubindè dicente:

—— Placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorum conſederis aruis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abſtinuit, victorque miles vtrumque perſuaſit. Iacuerunt ergo vnà, non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac tertio die, præcluſis videlicet conditorii foribus, vt quiſque ex notis ignotiſque ad monumentum veniſſet, putaſſet exſpiraſſe ſuper corpus viri pudiciſſi-

mam

mam vxorem. Cæterùm delectatus miles & forma mulieris & secreto, quicquid boni per facultates poterat, coemebat; & prima statim nocte in monumentum ferebat. Itaque cruciarij vnius parentes, vt viderunt laxatam custodiam, detraxêre nocte pendentem, supremoque mandauerunt officio. At miles circumscriptus dum residet, vt postero die vidit vnam sine cadauere crucem; veritus supplicium, mulieri, quid accidisset, exponit: nec se exspectaturum iudicis sententiam, sed gladio ius dicturum ignauiæ suæ: commodaret modò illa perituro locum, & fatale conditorium familiari ac viro faceret. Mulier non minus misericors quàm pudica; Nec istud, inquit, Dij sinant, vt eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem: malo mortuum impendere, quam viuum occidere. Secundùm hanc orationem, iubet corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci adfigi. Vsus est miles ingenio prudentissimæ feminæ; posteroque die populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucem. Risu excepêre fabulam nautæ, erubescente non mediocriter Triphena, vultumque suum super ceruicem Gytonis amabiliter ponente. At non Licas risit, sed iratum commouens caput, Si iustus, inquit, Imperator fuisset, debuit patrisfamiliæ corpus in monumentum referre, mulierem affigere cruci. Non dubiè redierat in animum mœchile, expilatumque libidinosa migratione nauigium. Sed nec fœderis verba permittebant meminisse; nec hilaritas, quæ præoccupauerat mentes, dabat iracundiæ locum. Cæterùm Triphena in gremio Gytonis posita, modò implebat osculis pectus, interdum concinnabat spoliatum crinibus vultum. Ego mæstus & impatiens fœderis noui, non cibum, non potionem capiebam, sed obliquis trucibusque oculis vtrumque spectabam. Omnia me oscula vulnerabant, omnes blanditiæ, quascunque mulier libidinosa fingebat: nec tamen adhûc sciebam, vtrum magis puero irascerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum corrumperet: Vtraque inimicissima oculis meis, & captiuitate præterita tristiora. Accedebat huc, quod neque Triphena me alloquebatur tanquam familiarem, & aliquando gratum sibi amatorem, nec Gyton me aut tralatitia propinatione dignum iudicabat, aut quod minimum est, sermone communi vocabat. Credo veritus, ne inter initia coëuntis gratiç recentem cicatricem rescinderet. Inundauêre pectus lacrymæ dolore paratæ, gemitusque suspirio tectus animam penè submouit. * *

In partem voluptatis tentabat admitti, nec domini supercilium induebat, sed amici quærebat obsequium. * *

Si

Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam ſportam. Si vir fueris, non ibis ad ſpuitam. * * *

Ancillæ Triphenæ ad Encolpium.

ENCOLPIVS.

Me nihil magis pudebar, quàm ne Eumolpus ſenſiſſet, quicquid illud fuerat, & homo dicaciſſimus carminibus vindicaret. * Iurat Eumolpus verbis conceptiſſimis. *

* * *

Dùm hæc taliaque iactamus, inhorruit mare, nubeſque vndique adductæ obruere tenebris diem. Diſcurrunt nautæ ad officia trepidantes, velaque tempeſtati ſubducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quo deſtinaret curſum gubernator, ſciebat: Siciliam modò ventus dabat, ſæpiſſimè Italici litoris Aquilo poſſeſſor conuertebat huc illuc obnoxiam ratem: &, quod omnibus procellis periculoſius erat, tàm ſpiſſæ repentè tenebræ lucem ſuppreſſerant, vt ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque Hercules poſtquàm maris æſtus conualuit, Licas trepidans ad me ſupinas porrigit manus: &, Tu, inquit, Encolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt, veſtem illam diuinam, ſiſtrumque redde nauigio. Per fidem, miſerere, quemadmodum quidem ſoles. Et illum quidem vociferantem in mare ventùs excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit atque hauſit. Triphenam autem propè iam fideliſſimi rapuerunt ſerui, ſcaphæque impoſitam cum maxima ſarcinarum parte abduxere * certiſſimæ morti applicitus cum clamore fleui: &, Hoc, inquam à Diis meruimus, vt nos ſolâ morte coniungerent; ſed non crudelis Fortuna concedit. Ecce iam ratem fluctus euertet: ecce iam amplexus amantium iratum diuidet mare. Igitur ſi verè Encolpion dilexiſti, da oſcula dùm licet, & vltimum hoc gaudium fatis properantibus rape. Hæc vt ego dixi, Gyton veſtem depoſuit, meaque tunicâ contectus exeruit ad oſculum caput: & ne ſic cohærentes malignior fluctus diſtraheret, vtrumque zona circumuenienti præcinxit: &, Si nihil aliud, certè diutiùs, inquit, iuncta nos mors feret, vel ſi voluerit miſericors ad idem littus expellere, aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit, aut, quod vltimum eſt, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus exſpecto mortem iam non moleſtam. Peragit interim tempeſtas mandata fatorum, omneſque reliquias nauis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus, ſed quaſi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. *

Procurrêre piſcatores paruulis expediti nauigiis ad prædam rapiendam: deindè vt aliquos viderunt, qui ſuas opes defenderent, mutaue-

sunt crudelitatem in auxilium * *

Audimus murmur insolitum, & sub diæta magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persecuti igitur sonum, inuenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingerentem. Mirati ergo quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, iubemusque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, Sinite me, inquit, sententiam explere: laborat carmen in fine. Iniicio ego phrenetico manum, iubeoque Gytona accedere, & in terram trahere orcam mugientem. *

Hoc opere tandem elaborato casam piscatoriam subimus mærentes, cibisque naufragio corruptis vtcunque curati tristissimam exegimus noctem. Postero die cùm poneremus consilium, cui nos regioni crederemus, repentè video corpus humanum circumactum leui vertice ad littus deferri. Substiti ergo tristis, cœpique niuentibus oculis maris fidem inspicere: &, Hunc forsitan proclamo, in aliqua parte terrarum secura exspectat vxor: forsitan ignarus tempestatis filius: aut patrem vtique reliquit aliquem, cui proficiscens osculum dedit. Hæc sunt consilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. En homo quemadmodum natat. Adhuc tanquam ignotum deflebam, cùm inuiolatum os fluctus conuertit in terram, agnouique terribilem paulò antè & implacabilem Licam pedibus meis penè subiectum. Non tenui igitur diutiùs lacrymas, immò percussi semel iterùmque manu pectus: &, Vbi nunc est, inquam, iracundia tua? vbi impotentia tua? nempè piscibus belluisque expositus es, & qui paulò antè iactabas vires imperij tui, de tàm magna naue ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos disponire. Nempè hic proxima luce patrimonii sui rationes inspexit: nempè diem etiam, quo venturus esset in patriam, animo suo finxit. Dij Deæque, quàm longè à destinatione sua iacet! Sed non sola mortalibus maria hanc fidem præstant. Illum bellantem arma decipiunt: illum Diis vota reddentem penatum suorum ruina sepelit: ille vehiculo lapsus properantem spiritum excussit. Cibus auidum strangulauit, abstinentem frugalitas. Si benè calculum ponas, vbique naufragium est. At enim fluctibus obruto non contingit sepultura. Tanquam intersit periturum corpus quæ ratio consumat, ignis, an fluctus, an mora. Quicquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat. Immò hanc pœnam grauissimam credimus, vbi ser-

uis,

uis irascimur. Quæ ergo dementia est, omnia facere, ne quid è nobis relinquat sepultura?

* * *

Et Licam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem dùm Epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit. * *

Hoc peracto libenter officio, destinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul impositum arce sublimi oppidum cernimus. Nec, quid esset, sciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona esse cognouimus, vrbem antiquissimam & aliquando Italiæ primam. Cùm deindè diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis præcipuè probarent post attritas bellis frequentibus opes; O mei, inquit, hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitæ præsidium quærite. Sin autem vrbanioris notæ homines sustinetis semper mentiri, rectà ad lucrum curritis. In hac enim vrbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perueniunt, sed quoscunque homines in hac vrbe videritis, scitote in duas partes esse diuisos. Nam aut captantur, aut captant. In hac vrbe nemo liberos tollit: quia quisquis suos hæredes habet, nec ad cenas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. Qui verò nec vxores vnquam duxerunt, nec proximas necessitudines habent, ad summos honores perueniunt, id est, soli militares, soli fortissimi atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tanquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud est nisi cadauera quæ lacerantur, aut corui, qui lacerant. * Prudentior Eumolpus conuertit ad nouitatem rei mentem, genusque diuinationis sibi non displicere confessus est. Iocari ego senem poëticâ leuitate credebam; cum ille, Vtinam quidem sufficeret largior scena, id est, vestis humanior, quæ præberet mendacio fidem. Non mehercules pœnam istam differrem, sed continuò vos ad magnas opes ducerem. ENCOLPIVS. Atqui promitto quicquid exigeret, dummodò placeret vestis rapinæ comes, & quicquid Lycurgi villa grassantibus præbuisset. Nam numos in præsentem vsum Deûm matrem pro fide sua redditurum. Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus mimum componere? Facite ergo me dominum, si negotiatio placet. Nemo ausus est artem damnare nihil auferentem. Itaque vt duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi sacramentum iurauimus, vri, vinciri,

verberari, ferroque necari, & quicquid aliud Eumolpus iussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasq; religiosissimè addicimus. Post peractum sacramentum seruiliter ficti dominum consalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condicimus, iuuenem ingentis eloquentiæ, & spei. Ideoq; de ciuitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes sodalesque filii sui, aut sepulcrûm quotidie caussam lacrymarum cerneret; accessisse huic tristitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies sestertiûm amiserit: nec illum iactura moueri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam. Præterea habere in Africa trecenties sestertiûm fundis nominibusq; depositum. Nam familiam quidem tàm magnam per agros Numidiæ esse sparsam, vt possit vel Carthaginē capere. Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo, vt plurimùm tussiat, vt sit modo solutioris stomachi, cibosq; omnes palam damnet, loquatur aurum & argentum, fundosque mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem. Sedeat prætereà quotidie ad rationes, tabulasque testamenti omnibus diebus renouet; &, ne quid scenæ deesset, quotiescunque aliquem nostrum vocare tentasset, alium pro alio vocaret, vt facilè appareret dominum etiam eorum meminisse, qui præsentes non essent. His ità ordinatis, quod benè feliciterque eueniret, precati Deos, viam ingredimur. Sed neque Gyton sub insolito fasce durabat, & mercenarius Corax detrectator ministerii, positâ frequentius sarcinâ maledicebat properantibus, affirmabatq;, se aut proiecturum sarcinas, aut cum onere fugiturum, Quid vos, inquit, me iumentum putatis esse, aut lapidariam nauem? hominis operas locaui, non caballi; nec minùs liber sum, quàm vos, etsi pauperem pater me reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat subindè altiùs pedem, & strepitu obscœno simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Gyton, & singulos strepitus eius pari clangore prosequebatur.

* * *

Multos, inquit Eumolpus, ô iuuenes, carmen decepit: nam vt quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putauit se continuò in Heliconem venisse. Sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt, credentes faciliùs poëma exstrui posse, quàm controuersiam sententiolis vibrantibus pictam. Cæterum neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata.

Effu-

Effugiendum eſt ab omni verborum, vt ita dicam, vilitate; & ſumendæ voces à plebe ſummotæ, vt fiat,

Odi profanum vulgus & arceo.

Præterea curandum eſt, ne ſententiæ emineant extrà corpus orationis expreſſæ; ſed intecto veſtibus colore niteant. Homerus teſtis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curioſa felicitas. Cæteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare. Ecce, belli ciuilis ingens opus quiſquis attigerit, niſi plenus litteris, ſub onere labetur. Non enim res geſtæ verſibus comprehendendæ ſunt, quod longè meliùs hiſtorici faciunt, ſed per ambages, Deorumque miniſteria, & fabuloſum ſententiarum tormentum præcipitandus eſt liber ſpiritus; vt potiùs furentis animi vaticinatio appareat, quàm religioſæ orationis ſub teſtibus fides, tanquam ſi placet hic impetus, etiamſi nondùm recepit vltimam manum.

De mutatione Reipubl. Romanæ.

Orbem iam totum victor Romanus habebat,
Quà mare, quà terra, quà ſidus currit vtrumque,
Nec ſatiatus erat. Grauidis freta pulſa carinis
Iam peragrabantur. Si quis ſinus abditus vltra,
Si qua foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum,
Hoſtis erat: fatisq; in triſtia bella paratis
Quærebantur opes. Non vulgò nota placebant
Gaudia: non vſu plebeio trita voluptas.
Aſſyria concham laudabat miles in vnda.
Quæſitus tellure nitor certauerat oſtro.
Hinc Numidæ cruſtas, illinc noua vellera Seres,
Atq; Arabum populus ſua deſpoliauerat arua.
Ecce aliæ clades, & læſæ vulnera pacis.
Quæritur in ſiluis Mauri fera: & vltimus Ammon
Afrorum excutitur. Ne deſit bellua dente
Ad mortes precioſa ſuas, premit aduena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraq; prodere fata!
Perſarum ritu male pubeſcentibus annis
Surripuêre viros; exſectaq; viſcera ferro
In Venerem fregêre: atq; vt fuga mobilis æui
Circumſcripta morâ properantes differat annos,
Quærit ſe natura, nec inuenit. Omnibus ergo

Scorta placent, fractiq; enerui corpore greßus,
Et laxi crines, & tot noua nomina vestis,
Quaq; virum quærunt. Ecce Afris eruta terris
Citrea mensa, greges seruorum, ostrumq; renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,
Quæ turbant censum. Hostile ac male nobile lignum
Turba sepulta mero circumuenit: omniaq; orbis
Præmia, correptis miles vagus extruit armis,
Ingeniosa gula est. Siculo scarus æquore mersus
Ad mensam viuus perducitur, inq; Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cænas,
Vt renouent per damna famem. Iam Phasidos vnda
Orbata est auibus: mutoq; in littore tantum
Sola desertis aspirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor est, emtiq; Quirites
Ad prædam strepitumq; lucri suffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum:
Est fauor in precio, senibus quoq; libera virtus
Exciderat, sparsisq; opibus conuersa potestas,
Ipsaq; maiestas auro corrupta iacebat.
Pellitur à populo victus Cato: tristior ille est,
Qui vicit, fascesq; pudet rapuisse Catoni.
Namq; hoc dedecus est populi, morumq; ruina.
Non homo pulsus erat; sed in vno victa potestas
Romanumq; decus. Quare tàm perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.
Præterea gemino deprênsam gurgite prædam
Fænoris ingluuies, vsusq; exederat æris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis
Intrà membra furens curis latrantibus errat.
Arma placent miseris, detritaq; commoda luxu
Vulneribus reparantur. Inops audacia tuta est.
Hoc mersam cœno Romam, somnoq; iacentem
Quæ poterant artes sanâ ratione mouere,
Ni furor, & bellum, ferroq; excita libido?
Tres tulerat Fortuna duces; quos obruit omnis
Armorum strue diuersa feralis Enyo.

Crassum

Crassum Parthus habet; Libyco iacet æquore Magnus;
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.
Et, quasi non posset tot Tellus ferre sepulcra,
Diuisit cineres. Hos gloria reddit honores.
Est locus exciso penitùs demersus hiatu,
Parthenopen inter, magnæq; Dicarchidos arua.
Cocyti perfusus aqua. Nam spiritus extrà
Qui furit effusus funesto spargitur æstu.
Non hæc autumno tellus viret, aut alit herbas
Cespite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa:
Gaudent ferali circumtumulata cupresso.
Has inter sedes Ditis pater extulit ora,
Bustorum flammis & canâ sparsa fauillâ,
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit: Pater Ditis ad Fortunam.
Rerum humanarum, diuinarumq; potestas,
Fors, cui nulla placet nimiùm secura potestas,
Quæ noua semper amas, & mox possessa relinquis,
Ecquid Romano sentis te pondere victam?
Nec posse vlteriùs perituram extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana iuuentus,
Et quas struxit opes, malè sustinet. Aspice latè
Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem.
Ædificant auro, sedesq; ad sidera mittunt.
Expelluntur aquæ saxis: mare nascitur aruis;
Et permutatâ rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt. Perfossa dehiscit
Molibus insanis tellus, iam montibus haustis
Antra gemunt: &, dùm varios lapis inuenit vsus,
Inferni mánes cælum sperare iubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in prœlia vultum,
Romanosq; cie, ac nostris da funera regnis.
Iampridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artûs,
Ex quo Sullanus bibit ensis, & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.
Hæc vbi dicta dedit, dextræ coniungere dextram

Conatus,

Conatus, rupto tellurem soluit hiatu.
Tùm Fortuna leui defudit pectore voces:

Fortuna ad Genitorem Cocyti.

O Genitor, cui Cocyti penetralia parent,
Si modò vera mihi fas est impunè profari,
Vota tibi cedent. Nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leuiorve exurit flamma medullas
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribusq; meis irascor: destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus. Est mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemina iam stratos morte Philippos,
Thessaliæq; rogos, & funera gentis Iberæ:
Et Libyæ cerno, & tua Nile gementia claustra.
Iam fragor armorum trepidantes personat aures,
Actiacosque sinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse nouas. Vix nauita Porthmeus
Sufficiet simulacra virûm traducere cimba,
Classe opus est. Túque ingenti satiare ruina
Pallida Tisiphone, concisaq; vulnera mande.
Ad Stygios mânes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, cùm fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosq; abscidit ignes.
Subsedit pater vmbrarum, gremioq; reducto
Telluris, pauitans fraternos palluit ictûs.
Continuò clades hominum venturaq; damna
Auspiciis patuêre Deûm. namq; ore cruento
Deformem Titan vultus caligine texit.
Ciuiles acies iam tùm spirare putares.
Parte aliâ plenos extinxit Cynthia vultûs,
Et lucem sceleri subduxit. rupta tonabant
Verticibus lapsis montis iuga, nec vaga passim
Flumina per notas ibant orientia ripas.
Armorum strepitu cælum furit, & tuba Martem
Sideribus transmissa ciet: iamq; Ætna voratur
Ignibus insolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos, atque ossa carentia bustis
Vmbrarum facies diro stridore minatur.

Fax

Fax stellis comitata nouis incendia ducit;
Sanguineoq́, recens descendit Iuppiter imbre.
Hæc ostenta breui soluit Deus. Exuit omnes
Quippe moras Cæsar, vindictaq́, actus amore
Gallica proiecit, ciuilia sustulit arma.
Alpibus aëreis, vbi Graio nomine pulsæ
Descendunt rupes, nec se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer. Hunc niue dura
Claudit hyems, canoq́, ad sidera vertice tollit.
Cælum illinc cecidisse putes. Non solis adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis aura.
Sed glacie concreta rigens, hyemisq́, pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.
Hæc vbi calcauit Cæsar iuga milite læto,
Optauitq́, locum, summo de vertice montis
Hesperiæ campos latè prospexit, & ambas
Intentans cum voce manûs ad sidera, dixit:
Iuppiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus
Armis læta meis, olimq́, onerata triumphis:
Testor ad has acies inuitum arcessere Martem,
Inuitas me ferre manûs, sed vulnere cogor,
Pulsus ab vrbe mea, dùm Rhenum sanguine tingo,
Dùm Gallos iterùm Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo, certior exul:
Sanguine Germano, sexagintaq́, triumphis,
Esse nocens cœpi. Quanquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui bella volunt? mercedibus emptæ
Ac viles operæ; quorum est mea Roma nouerca,
Vt reor, haud impune; nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignauus. Victores ite ferentes,
Ite mei comites, & caussam dicite ferro.
Namque omnes vnum crimen vocat. Omnibus vna
Impendet clades. Reddenda est gratia vobis:
Non solus vici. Quare, quia pœna trophæis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
Iudice Fortunâ cadat alea. Sumite bellum,
Et tentate manûs. Certè mea causa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.

Hæc vbi personuit, de cælo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitq́; meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitæ voces flamma sonuêre sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Creuit, & aurato præcinxit fulgure vultûs.
Fortior ominibus mouit Mauortia signa
Cæsar; & insolito gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & canâ iuncta pruina
Non pugnauit humus, mitiq́; horrore quieuit:
Sed postquàm turmæ nimbos fregère ligatos,
Et pauidus quadrupes vndarum vincula rupit,
Incaluêre niues, mox flumina montibus altis
Vndabant modò nata; sed hæc quoque iussa putares:
Vinctaq́; mox stabant, fluctus stupuêre pruina,
Et paulò antè lues iam concidenda iacebat.
Tùm verò malefida priùs vestigia lusit,
Decepitq́; pedes, passim turmæq́; viriq́;,
Armaq́; congestâ strue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concussæ flumine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Dêerant, aut tumidâ confractum grandine cælum.
Ipsæ iam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut vnda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus niue, victaq́; cæli
Sidera, victa suis hærentia flumina ripis;
Nondùm Cæsar erat: sed magnam nixus in hastam
Horrida securis frangebat gressibus arua.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades; aut toruo Iuppiter ore,
Cùm se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum disiecit tela Gigantum.
Dùm Cæsar tumidas iratus deprimit arces:
Interea volucer motis conterrita pinnis
Fama volat, summiq́; petit iuga celsa Palatî:
Atq́; hæc Romano attonito fert omnia signa:
Iam classes fluitare mari, totasq́; per Alpes

Feruere

Feruere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, cædes, incendia, totáq; bella
Antè oculos volitant. Ergò pulsata tumultu
Pectora per dubias scinduntur territa caussas.
Huic fuga per terras, illi magis vnda probatur;
Et patria est Pontus iam tutior. Est magis arma
Qui tentata velit: fatisq; iubentibus actus,
Quantum quisque timet, tantum fugit. Ocior ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quò mens icta iubet, deserta ducitur vrbe.
Gaudet Roma fugâ, debellatiq; Quirites
Rumoris sonitu mærentia tecta relinquunt.
Ille manu trepidâ natos tenet: ille penates
Occultat gremio, deploratúmque relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui coniugibus mærentia pectora iungant,
Grandæuósq; patres: onerisq; ignara iuuentus
Id, pro quo metuit, tantum trahit. Omnia secum
Hic vehit imprudens, prædamq; in prælia ducit.
Ac velut ex alto cùm magnus inhorruit Auster,
Et pulsas euertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest. Ligat alter pondera pinus,
Alter tuta sinu tranquilláq; littora quærit:
His dat vela fugæ, Fortunæq; omnia credit.
Quid tàm parua queror? gemino cum Consule Magnus
Ille tremor Ponti, sæui quoque terror Hydaspis,
Et piratarum scopulus: modò quem ter ouantem
Iuppiter horruerat; quem fracto in gurgite Pontus,
Et veneratus erat summissâ Bosphorus vndâ,
Pro pudor! Imperii deserto nomine fugit,
Vt Fortuna leuis Magni quoque terga videret.
Ergo tanta lues Diuûm quoque Numina vidit;
Consensitq; fugæ cæli timor. Ecce per orbem
Mitis turba Deûm, terras exosa furentes
Deserit, atque hominum damnatum auertitur agmen.
Pax prima antè alias, niueos pulsata lacertos
Abscondit galeâ victum caput, atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.

Huic comes it sincera Fides, & crine soluto
Iustitia, ac mærens lacerâ Concordia pallâ.
At contrà, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit latè Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusq; armata Megæra:
Lethumq;, Insidiæq;, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraq; mille
Vulneribus confossa cruentâ casside velat.
Hæret detritus læua Mauortius vmbo,
Innumerabilibus telis grauis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat,
Sentit terra Deos, mutataq; sidera pondus
Quæsiuêre suum. Namq; omnis Regia cæli
In partes diducta ruit: primumq; Dione
Cæsaris acta sui ducit. Comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mauortius hastam;
Magnaq; cum Phœbo soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Intremuêre tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. Huius in ore
Concretus sanguis, contusaq; lumina flebant.
Stabant ærati scabrâ rubigine dentes;
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque intertorto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.
Hæc vt Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens iuga nobilis Appennini,
Vnde omnes terras, atque omnia littora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe cateruas:
Atq; has erumpit furibundo pectore voces:
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma,
Sumite, & in medias immittite lampadas vrbes.
Vincetur quicunque latet. Non femina cesset,
Non puer, aut æuo iam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: tu concute plebem
Curio, tu fortem ne supprime Lentule Martem.

Quid porrò tu Diue tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? Non muris oppida soluis,
Thesaurosq; rapis? Nescis tu Magne tueri
Romanas arces? Epidauria mœnia quare,
Thessalicosq; sinûs humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quicquid Discordia iussit.

ENCOLPIVS. Cùm hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tandem Crotóna intrauimus; vbi quidem paruo diuersorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes incidimus in turbam hæredipetarum, sciscitantium, quod genus hominum, aut vndè veniremus. Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate, vndè, aut, qui essemus, haud dubiè credentibus indicauimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt: certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi sollicitant. * * *

Dùm hæc magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeò vt suis iactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impunèque suos, si quid deliquissent in ea vrbe, beneficio amicorum laturos. Cæterùm ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleueram, putabamq; à custodia mei remouisse vultum Fortunam: tamen sæpiùs tàm consuetudinem meam cogitabam quàm caussam. Et, Quid, aiebam, si callidus captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid si etiam mercenarius præsenti felicitate lassus indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam inuidiosa proditione detexerit? Nempè rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas noua mendicitate reuocanda. Dij Deæque quàm malè est extrà legem viuentibus! quicquid meruerunt semper exspectant. *

Chrysis ancilla Circes ad Polliénũ. Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, vendisque amplexûs, non commodas. Quò enim spectant flexæ pectine comæ? quò facies medicamine attrita, & oculorum quoquò mobilis petulantia? quo incessus tute compositus; & ne vestigia quidem pedum extrà mensuram aberrantia, nisi quod formam prostituis, vt vendas? Vides me? nec auguria noui, nec Mathematicorum cœlum curare soleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo, & cum spatiantem vidi, quid cogites, scio. Siue ergò nobis vendis, quod peto, mercator paratus est: siue, quod humanius est, commodas, effice vt beneficium debeam. Nam quod seruum te & humilem fateris, accendis desiderium æstuantis. Quædam enim fœminæ sordibus calent. Nec libidinem concitant, nisi aut seruos viderint,

aut ſtatores altiùs cinctos. Arena aliquas accendit, aut perfuſus puluere mulio, aut hiſtrio ſcænæ oſtentatione traductus. Ex hac nota domina eſt mea. Vſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quærit, quod diligat. Itaque oratione blandiſſima plenus, Rogo, inquam, nunquid illa, quæ me amat, tu es? Multum riſit ancilla poſt tàm frigidum ſcema, & Nolo, inquit, tibi tàm valdè placeas; ego adhùc ſeruo nunquam ſuccubui, nec hoc Dii ſinant, vt amplexûs meos in crucem mittam. Viderint matronæ, quæ flagellorum veſtigia oboſculantur: ego, etiam ſi ancilla ſum, nunquam tamen niſi in equeſtribus ſedeo. Mirari equidem tàm diſcordem libidinem cœpi, atque inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronæ ſuperbiam, & matrona ancillæ humilitatem. Procedentibus deindè longiùs iocis, rogaui ancillam, vt in platanona produceret dominam. Placuit puellæ conſilium. Itaque collegit altiùs tunicam, flexitque ſe in eum daphnona, qui ambulationi hærebat. Nec diu morata, dominam producit è latebris, lateríque applicat meo mulierem omnibus ſimulacris emendatiorem. Nulla vox eſt, quæ formam eius poſſit comprehendere nam quidquid dixero, minus erit. Crines ingenio ſuo flexi, per totos ſeſe humeros effuderant: frons minima, & quæ radices capillorum retrò flexerat: ſupercilia vſque ad malarum ſtricturam currentia, & rurſus cõfinio luminum pænè permixta: oculi clariores ſtellis extrà lunam fulgentibus: nares paullulùm inflexæ: & oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Iam mentum, iam ceruix, iam manus, iam pedum candor intrà auri gracile vinculum poſitus, Parium marmor extinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempſi.

Qui factum eſt, quod tu proiectis Iuppiter armis,
Inter cælicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torua ſummittere cornua fronte,
Nunc plumâ canos diſſimulare tuos.
Hæc vera eſt Danaë, tenta modo tangere corpus,
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Delectata illa riſit tàm blandum, vt videretur mihi plenum os extrà nubem Luna proferre. Mox digitis gubernantibus vocem, Si non faſtidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô iuuenis, ſororem. Habes tu quidem & fratrem, neque enim me piguit inquirere: ſed quid prohibet & ſororem adoptare? eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum oſculum, cum libuerit, agnoſcere. Immò, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne faſtidias homi-

hominem peregrinum inter cultores admittere: inuenies religiosum, si te adorari permiseris. Ac, ne me iudices ad hoc templum amoris gratia accedere, dono tibi fratrem meum. Quid? inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes viuere? ex cuius osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? Hæc ipsa cùm diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tàm dulcis sonus pertentatum mulcebat aëra, vt putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi cœlo clarius nescio quid relucente, libuit deæ nomen quærere. Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, me Circen vocari? non sum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi cursum detinuit: habebo tamen, quod cælo imputem, si nos fata coniunxerint. Immò etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit: nec sine caussa Polienon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax surgit. Sume ergo amplexum, si placet. Neque est quod curiosum aliquem extimescas. Longe ab hoc loco frater est. Dixit hæc Circe, implicitumque me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam.

Idæo quales fudit de vertice flores
Terra parens, cum se confesso iunxit amori
Iuppiter, & toto concepit pectore flammas:
Emicuêre rosæ, violæque, & molle cyperon,
Albaq́ de viridi riserunt lilia prato:
Talis humus Venerem molles clinauit in herbas,
Candidiorq́ dies secreto fauit amori.

In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. * *

Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid spiritus ieiunio macer? numquid alarum negligens sudor? Porrò, si hæc non sunt, numquid Gytona times? Perfusus ego rubore manifesto, etiam si quid habueram virium perdidi, totoque corpore velut luxato, Quæso, inquam, Regina, noli suggillare miserias: veneficio contactus sum. *

Circe ad Polienum.

Dic, Chrisis, sed verum. Numquid indecens sum? Numquid incompta? Numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco? Noli decipere dominam tuam: nescio quid peccauimus. Rapuit deindè tacenti speculum: &, postquam omnes vultus tentauit, quos solet inter amantes risus frangere, excussit vexatam solo vestem, raptimque ædem Veneris intrauit. Ego contrà damnatus, & quasi quodam visu in horrorem perdu-

CIRCE.

perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus essem.

Nocte soporiferâ veluti cùm somnia ludunt
Errantes oculos, effossaq; protulit aurum
In lucem tellus, versat manus improba furtum,
Thesaurosq; rapit, sudor quoque perluit ora,
Et mentem timor altus habet, ne forte grauatum
Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox vbi fugerunt elusam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in præterita se totus imagine versat.

* *

Gyton ad Encolpium. Itaque hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socraticâ fide diligis. Non tàm intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo iacuit. * *

Encolpius ad Gytonē. Crede mihi frater, non intelligo me virum esse, non sentio. Funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * * Veritus puer ne in secreto deprehensus d:rat sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit. * * Cubiculum autem meum intrauit Chrisis, codicillosque mihi dominæ suæ reddidit, in quibus hæc erant scripta. CIRCE POLIENO SALVTEM. Si libidinosa essem, quererer decepta. Nunc etiam languori tuo gratias ago. In vmbra voluptatis diutiùs lusi. Quid tandem agis, quæro, & an tuis pedibus perueneris domum. Negant enim Medici sine neruis homines ambulare posse. Narrabo tibi adolescens, paralysin caue. Numquam ego ægrum tàm magno periculo vidi. Medius fidius iam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tentauerit tuas, licet ad tubicines mittas. Quid ergo est? etiamsi grauem iniuriam accepi, homini tamen misero non inuideo medicinam. Si vis sanus esse, Gytonem roga: recipies, inquam, neruos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Nam, quod ad me attinet, non timeo, ne quis inueniatur, cui minùs placeam. Nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale, si potes. Vt intellexit Chrisis, me perlegisse totum conuicium: Solent, inquit, hæc, frater, & præcipuè in hac ciuitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. *

Itaque huius quoque rei cura agetur: rescribe modò blandiùs dominæ, animumque eius candidâ humanitate restitue. Verùm enim fatendum est, ex qua hora iniuriam accepit, apud se non est. Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia imposui: POLIENOS CIRCE SALVTEM. Fateor me, domina, sæpè peccasse: nam & homo sum, & adhuc

huc iuuenis: nunquam tamen antè hunc diem vsque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. Quicquid iusseris, merui. Proditionem feci, hominem occidi, templum violaui. In hæc facinora quære supplicium. Siue occidere placet, ferro meo venio: siue verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Illud vnum memento, non me, sed instrumenta peccasse. Paratus miles arma non habui. Quis hæc turbauerit, nescio: forsitan animus antecessit corporis moram. Forsitan, dùm omnia concupisco, voluptatem tempore consumpsi. Non inuenio quod feci. Paralysin tamen cauere iubes, tanquam iam maior fieri possit, quæ abstulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excusationis meæ hæc est: Placebo tibi, si me culpam emendare permiseris. Vale. Dimissa cum eiusmodi pollicitatione Chriside, curaui diligentiùs noxiosissimum corpus, balneoque præterito modica vnctione vsus, mox cibis validioribus pastus, id est, bulbis, cochlearumq; sine iure ceruicibus, hausi parcius merum. Hinc antè somnum leuissima ambulatione compositus sine Gytone cubiculum intraui. Tanta erat placandi cura, vt timerem, ne latus meum frater conuelleret. Postero die, cùm sine offensa corporis animique consurrexissem, in eundem platanona descendi, etiamsi locum inauspicatum timebam, cœpiq; inter arbores ducem itineris exspectare Chrisidem. Nec diu spatiatus consederam, vbi hesterno die fueram, cùm illa interuenit, comitem aniculam trahens. Atque, vt me consalutauit; Quid est, inquit, fastose, ecquid bonam mentem habere cœpisti? Illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum, ceruicemque vinxit meam. Mox turbatum sputo puluerem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signauit. Hoc peracto carmine, ter me iussit exspuere, terque lapillos coniicere in sinum, quos ipsa præcantatos purpurâ inuoluerat, admotisque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citiùs nerui paruerunt imperio, manusque aniculæ ingenti motu repleuerunt. At illa gaudio exsultans, Vides, inquit, Chrisis mea, vides, quod alis leporem excitaui. *

Dum viuis, sperare licet: tu rustice custos
Huc ades, & neruis tente Priape faue.

* *

Nobilis æstiuas platanus diffuderat vmbras,
Et circumtonsa trepidanti vertice pinus,
Et baccis redimita daphne, tremulaq; cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.

Dignus amore locus: Testis syluester Iasdon
Atque vrbana Progne: quæ circùm gramina fusæ
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

Premebat illa resoluta marmoreis ceruicibus aureum torum, myrtoq; florenti quietum verberabat. Itaque vt me vidit, paululùm erubuit, hesternæ scilicet iniuriæ memor: deindè vt remotis omnibus secundùm inuitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interiecto audacior facta: Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodie totus venisti? Rogas, inquam ego, potiùs, quã tentas? totoq; corpore in amplexum eius immissus non precantis vsq; ad satietatem osculis fruor. ** Ipsa corporis pulchritudine me ad se vocante trahebat ad Venerem. Iam pluribus osculis collisa labra crepitabant. Iam implicitæ manus omne genus amoris inuenerant. Iam alligata mutuo ambitu corpora, animarum quoque mixturam fecerant. * *

Encolpius de Endymione puero.

Manifestis matrona contumeliis verberata, tandem ad vltionem decurrit, vocatq; cubicularios, & me iubet catorogare. Nec contenta mulier tam graui iniuriâ meâ, conuocat omnes quasillarias, familiæq; sordidissimam partem, ac me conspui iubet. Oppono ego manûs oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam quid meruissem, verberibus sputisque extrà ianuam eiectus sum. Eiicitur & Proselenos, Chrisis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quæritque, quis dominæ hilaritatem confuderit. * *

Itaq; pensatis vibicibus animosius verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumeliâ meâ hilarior fieret, aut tristior Gyton. Quod solum igitur saluo pudore poteram confingere, languorem simulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris in eam conuerti, quæ mihi omnium malorum caussa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi repentè thyrso,
Ferrum timui, quod trepido malè dabat vsum.
Nec iam poteram, quod modò conficere licebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,
Confugerat in viscera mille operta rugis.
Ita non potui supplicio caput aperire:
Sed furcifera mortifero timore lusus,
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum hac ferè oratione contumacem vexaui: Quid dicis, inquam, omnium hominum deorumq; pudor? nam nec nominare qui-

quidem te inter res ferias fas est. Hoc de te merui, vt me in cœlo positum ad inferos traheres? vt traduceres annos primo florentes vigore, senectæque vltimæ mihi lassitudinem imponeres? Rogo te, mihi apodixin defunctoriam redde. Hæc vt iratus effudi;

Illa solo fixos oculos auersa tenebat:
Nec magis incepto vultum sermone mouetur,
Quàm lentæ salices, lassoue papauera collo.

Nec minùs ego tàm fœdâ obiurgatione finitâ, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quod oblitus verecundię meę, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere seuerioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Q id autem ego, inquam, mali feci, si dolorem meum naturali conuicio exoneraui? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitiq; etiam cum sæpius dolet? quid? non & Vlysses cum corde litigat suo? Et quidem tragici oculos suos tanquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt; chiragrici manibus; lippi oculis; &, qui offenderunt sæpè digitos, quicquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid me constrictâ spectatis fronte Catones,
Damnatisq; noua simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet,
Quodq; facit populus, candida lingua refert.
Nam quis concubitûs, Veneris quis gaudia nescit?
Quis vetat in tepido membra calere toro?
Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta seueritate ineptius. Hac declamatione finita Gytona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide; ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, vsq; in iniuriam vigilauit: an contentus fuit vidua pudicaque nocte? Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque iurauit verbis sibi ab Ascylto nullam vim factam ** positoque in limine genu, sic deprecatus sum numina versu:

Nympharum Bacchiq; comes, quem pulcra Dione
Diuitibus syluis numen dedit, inclyta paret
Cui Lesbos, viridisq; Thasos, quem Lydus adorat
Vestifluus, templumq; tuis imponit Hypæpis:
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumq; voluptas,

Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admoui dextram, sed inops, & rebus egenus
Attritis, facinus non toto corpore feci.
Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece quæso
Exonera mentem, culpæq; ignosce minori.
Et quandoque mihi fortuna arriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras
Sancte tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulæ fœtus suis, hostia lactens,
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ouantem
Circà delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, solertique curâ deposito meo caueo, intrauit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veste deformis, extràque vestibulum me iniecta manu duxit. *

Proselenos anus ad Encolpium. Quæ striges comederunt neruos tuos? aut quod purgamentũ nocte calcasti in triuio, aut cadauer? Nec à puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, lassus, tanquam caballus in cliuo, & operam & sudorem perdidisti; nec contentus ipse peccare, mihi Deos iratos excitasti. *

ENCOLPIVS. ac me iterum in cellam sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitq; super lectum, & harundinem ab ostio rapuit: iterumque nihil respondentem mulctauit. Ac nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetũ minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputq; fregisset. Ingemui ego, vtique propter mascarpionem, lacrymisque vbertim manantibus obscuratum dextra caput super puluinum inclinaui. Nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit, ætatisq; longæ moram tremulis vocibus cœpit accusare, donec interuenit sacerdos: Quid vos, inquit, in cellã meam tanquam ante recens bustum venistis? vtiq; die feriarum, quo etiam lugentes rident? *Proselenos ad Enotheã sacerdotem Priapi de Encolpio.* O, inquit, ô Enothea, hunc adolescentem, quem vides, malo astro natus est: nam neq; puero, neq; puellæ bona sua vendere potest. Nunquam tu hominem tàm infelicem vidisti: lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit? His auditis Enothea, inter vtrunq; consedit, motoq; diutius capite, Istum, inquit, morbum sola sum, quæ emendare scio. Et ne putetis perplexè agere, rogo, vt adolescentulus mecum nocte dormiat. Nisi illud tàm rigidum reddidero quàm cornu.

Quicquid in orbe vides, paret mihi, florida tellus,
Cùm volo spissatis arescit languida succis:

Cùm

Cùm volo fundit opes; ſcopuliq́ atque horrida ſaxa
Niliacas iaculantur aquas. Mihi pontus inertes
Summittit fluctûs: zephyriq́ tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. Mihi flumina parent,
Hircanaq́ tygres, & iuſſi ſtare dracones.
Quid leuiora loquor? Lunæ deſcendit imago
Carminibus deducta meis, trepidusq́ furentes
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quieſcit
Virgineis exſtincta ſacris: Phœbeia Circe
Carminibus magicis ſocios mutauit Vlyſſis:
Proteus eſſe ſolet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Idæo frutices in gurgite ſiſtam,
Et rursùs fluuios in ſummo vertice ponam.

ENCOLPIVS. Inhorrui ego tàm fabuloſâ pollicitatione conterritus, anumque inſpicere diligentiùs cœpi. Ergò, exclamat, ô Enothea, imperio para te: deterſiſque curioſè manibus, inclinauit ſe in lectulum, ac me ſemel iterumq; baſiauit. Enothea menſam veterem poſuit in medio altari, quam viuis impleuit carbonibus, & camellam etiam vetuſtate ruptam pice temperatâ refecit. Tùm clauum, qui detrahētem ſecutus cum camella lignea fuerat, fumoſo parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco appoſuit; ſimulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad vſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata. Vt ſoluit ergo licio pannum, partem leguminis super mēſam effudit, iuſſitque me diligenter purgare. Seruio ego imperio, granaque ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſâ manu ſegrego. At illa inertiam meam accuſans improba tollit, dentibusque folliculos peritè ſpoliat, atque in terram veluti muſcarum imagines deſpuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium ſingularumq; rerum quaſdam artes. *

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro;
Nec iam calcato radiabat marmore terra
Muneribus deluſa ſuis: ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuæ nemus, & noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis ſtillæ lacus, & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataq́ teſta Lyæo:
At paries circà paleâ ſatiatus inani,
Fortuitoq́ luto: clauus numerabat agreſtis.

Et viridi iunco gracilis pendebat harundo.
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo,
Conseruabat opes humilis casa, mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et tymbræ veteres, & passis vua racemis.
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecates, quam Musa loquentibus annis
Battiadæ veteris mirando tradidit æuo.

*

Dùm illa carnis etiam paululùm delibat, & coæquali natalium suorum sinciput in carnarium furcâ reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adiecerat, anumque suo pondere deiectam super foculum mittit. Frangitur ergo ceruix cucumulæ, ignemque modò conualescẽtem extinguit. Vexat cubitum ipsa stipite ardenti, faciemque totam excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu meo erexi: statimque, ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurri. Vix ad casæ ostiolum processeram, cùm ecce tres anseres sacri, qui, vt puto, medio die solebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, fœdeque, ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum resoluit, ac trahit: vnus etiam, dux ac magister sæuitiæ, non dubitauit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armatâ elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicaui.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad cælum fugisse reor, saniéq; fluentes
Harpyias, cum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. Tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaq; regia cæli.

Iam reliqui reuolutam, passimque per totum effusam pauimentum collegerant fabam, orbatique, vt existimo, duce, redierant in templũ, cùm ego prædâ simul atque hac vindictâ gaudens, post lectum, occisum anserem mitto, vulnusque cruris haud altum aceto diluo. Deindè conuicium verens, abeundi formaui consilium: collectoque cultu meo ire extrà casam cœpi. Nec dùm libaueram cellulæ limen, cùm animaduerto Enotheam cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, proiectâque veste, tanquam expectarem morantem, in aditu steti. Col-

locauit

locauit illa ignem caſſis arundinibus collectum, ingeſtiſque ſuper pluribus lignis excuſare cœpit moram, quod amica ſe non dimiſiſſet tribus niſi potionibus è lege ſiccatis. Quid porrò tu, inquit, me abſente feciſti? aut vbi eſt faba? Ego, qui putaueram me rem laude etiam dignam feciſſe, ordine illi totum prœlium expoſui; & ne diutiùs triſtis eſſet, iacturæ penſionem anſerem obtuli. Cùm proruli anſerem, anus vt vidit, tàm magnum æquè clamorem ſuſtulit, vt putares iterùm anſeres limen intraſſe. Confuſus itaque & nouitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduiſſet, aut quare anſeris potiùs quàm mei miſereretur. At illa complosis manibus, Scelerate, inquit, etiam loqueris? neſcis quam magnum flagitium admiſeris. Occidiſti Priapi delitias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum. Itaque ne te putes nihil egiſſe, ſi magiſtratus hoc ſcierint, ibis in crucem. Polluiſti ſanguine domicilium meum antè hunc diem inuiolatum; feciſtique, vt me, quiſquis voluerit, inimicus ſacerdotio pellat.

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecuitq́ genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis
Cùm gelidæ periêre niues, & languidus Auſter
Non patitur glaciem reſolutâ viuere terrâ:
Gurgite ſic pleno facies manauit, & alto
Inſonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro anſere ſtrutiocamelum reddam. Dum hæc me ſtupente in lectulo ſeder, anſeriſque fatum complorat, interim Proſelenos cum impenſa ſacrificii venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſſam triſtitiæ, & ipſa flere vehementiùs cœpit, meique miſereri, tanquam patrem meum, non publicum anſerem occidiſſem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, ſi vos prouocaſſem, etiam ſi homicidium feciſſem? Ecce duos aureos pono, vndè poſſitis & Deos, & anſeres emere. Quos vt vidit Enothea, Ignoſce, inquit, adoleſcens, ſollicita ſum tua cauſſâ: amoris eſt hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc ſciat. Tu modò Deos roga, vt illi facto tuo ignoſcant.

Quiſquis habet nummos, ſecurâ nauiget aurâ,
Fortunamq́ ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaen, ipſumq́ licebit
Acriſium iubeat credere, quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet omneis
Et peragat cauſſas, ſitq́ Catone prior:

Iuriſ-

Iurisconsultus PARET, NON PARET, *habeto,*
Atque esto quidquid Seruius & Labeo.
Multa loquor. Quiduis nummis præsentibus opta,
Et veniet. Clausum possidet arca Iouem.

*

Infrà manûs meas camellam vini posuit, & cùm digitos pariter extensos porris apioque lustrasset, auellanas nuces cum precatione mersit in vinum: & siue in summum redierāt, siue subsederant, ex hoc coniecturam ducebat: nec me fallebat, inanes scilicet, ac sine medulla ventosas nuces in summo humore consistere, graues autem & plenas integro fructu ad ima deferri.

*

Recluso pectore extraxit fortissimum iecur, & inde mihi futura prædixit. Immò, ne quod vestigium sceleris superesset, totum anserem laceratum verubus confixit, epulasque etiam lautas paullò antè, vt ipsa dicebat, perituro parauit. Volabant inter hæc potiones meracæ. *

Profert Enothea scorteum fascinum, quod vt oleo & minuto pipere atque vrticę trito circumdedit semine, paullatim cœpit inserere ano meo. Hoc crudelissima anus spargit subindè humore femina mea. Nasturcii succum cum abrotano miscet, perfusisque inguinibus meis viridis vrticæ fascem comprehendit, omniaque infrà vmbilicum cœpit lentâ manu cædere. *

Aniculæ, quamuis solutæ mero ac libidine essent, eādem viam tentant, & per aliquos vicos secutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Euasi tamen omnibus digitis inter præcipitem decursum cruentatis. *

Chrisis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat. *

Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda simile? Quid contrà hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris Dearum libidinantium iudex, si hanc in comparatione vidisset tàm petulantibus oculis, & Helenen huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud cæleste ac diuinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopitæ. Nec me contumeliæ lassant. Quod verberatus sum, nescio. Quod eiectus sum, lusum puto, modò redire in gratiam liceat. *

Torum frequenti tractatione vexaui, amotis mei quasi quandam imaginem. *

Non solum me numen, & implacabile fatum
Persequitur, prius Inachia Tirinthius ira

Exagi

Exagitatus, onus cæli tulit: antè prophanam
Iunonem Pelias sensit: tulit inscius arma
Laomedon: gemini satiauit numinis iram
Telephus: & regnum Neptuni pauit Vlysses.
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor
Hellespontiaci sequitur grauis ira Priapi.

*

Quærere à Gytone meo cœpi, nùm aliquis me quæsisset. Nemo, inquit, hodie: Sed hesterno die mulier quædam haud inculta ianuam intrauit: cùmque diu mecum esset locuta, & me accersito sermone lassâsset, vltimò cœpit dicere, te noxam meruisse, daturumque seruiles pœnas, si læsus in querela perseuerâsset. *

Nondùm querelam finieram, cùm Chrisis interuenit, amplexuque effusissimo me inuasit, &, Teneo te, inquit, qualem sperauerain: tu desiderium meum, tu voluptas mea: nunquam finies hunc ignem, nisi sanguine exstinxeris. *

Vnus ex nouitiis seruulis subitò accurrit, & mihi dominum iratissimum esse affirmauit, quod biduo iam officio defuissem. Rectè ergò me facturum, si excusationem aliquam idoneam præparassem. Vix enim posse fieri, vt rabies irascentis sine verbere considat. *

Matrona inter primas honesta, Philumene nomine, quæ multas sæpè hæreditates officio ætatis extorserat, tum anus & floris exstincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, & per hanc successionem artem suam perseuerabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos eius prudentiæ, bonitatique credere se & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere iuuenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, vt illum loquentem audirent, quæ sola posset hæreditas iuuenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulauitque se in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tàm frugi erat, vt illi etiã ego puer viderer, non distulit puellam inuitare ad Pigiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, lumborumque solutorum omnibus dixerat, & si non seruasset integram simulationem, periclitabatur totam penè tragœdiam euertere. Itaque, vt constaret mendacio fides, puellam quidem exorauit, vt sederet suprà commendatam bonitatem; Coraci autem imperauit, vt lectum, in quo ipse iacebat, subiret, positisque in pauimento manibus, dominum lumbis suis commoueret. Ille lento parebat imperio,

puellæque artificium pari motu remunerabat. Cum ergo res ad effectũ spectaret, clarâ Eumolpus voce exhortabatur Coraca, vt spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamque positus senex, veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque, ne desidia consuetudinem perderem, dùm frater sororis suæ automata per clostellum miratur, accessi tentaturus, an pateretur iniuriam. Nec se reiiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed me numen inimicum ibi quoque inuenit. *

Dii maiores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas ducere & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, vt scias me gratiosiorem esse, quàm Protesilaum, aut quemquam alium antiquorum. Hæc locutus sustuli tunicam, Eumolpoque me totum approbaui. At ille primò exhorruit: deindè, vt plurimùm crederet, vtraque manu Deorum beneficia tractat. * *

Socrates Deorum hominumque * gloriari solebat, quod nunquam neque in tabernam conspexerat, nec vllus turbæ frequentioris concilio oculos suos crediderat. Adeò nihil est commodius, quàm semper cum sapientia loqui. Omnia, inquam, ista vera sunt: nec vlli enim celeriùs homines incidere debent in malam fortunam, quàm qui alienum concupiscunt. Vndè plani autem, vndè leuatores viuerent, nisi aut locellos, aut sonantes ære sacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur: sic homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent.

* * *

ENCOLPIVS. Ex Africa nauis, vt promiseras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores iam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaq; aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad pœnitentiam suam. * *

EVMOLPVS. Omnes qui in testamento meo legata habent, præter liberos meos, hac conditione percipient, quæ dedi, si corpus meum in partes conciderint, & astante populo comederint. Apud quasdam gentes scimus adhûc legem seruari, vt à propinquis suis consumantur defuncti, adeò quidem, vt obiurgêtur ægri frequenter, quòd carnem suam faciant peiorem. His admoneo amicos meos, ne recusent, quæ iubeo, sed quibus animis deuouerunt spiritum meum, eisdem etiam corpus consumant. Excæcabat ingens fama oculos, animosque miserorum.

Gorgias paratus erat exsequi. *

De stomachi tui recusatione non habeo quod timeam. Sequetur imperium, si promiseris illi pro vnius horæ fastidio multorum bonorum pensationem. Operi modò oculos, & finge te non humana viscera, sed centies.

ties ſeſtertiûm comeſſe. Accedet hûc, quod aliqua inueniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim vlla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur auerſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, Saguntini oppreſſi ab Hannibale, humanas edêre carnes: nec hæreditatem expectabant. Petauii idē fecerunt in vltima fame, nec quicquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantùm, ne eſurirent. Cùm eſſet Numantia à Scipione capta, inuentæ ſunt matres, quæ liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora.

* * *

Licet mulierum verbalibus vndis, &c. Sola eſt Satyra; quæ modum imponit furētibus. Scilicet Petroniana ſubit Albutia: hac enim allubente, & Plautinæ Saureæ dominatus obdormit, & Sulpicillæ Auſonianæ loquacitas deperit, Salluſtianæq; Semproniæ, quamuis præſens ſit, melos rauceſcit.

* * *

Maſſilienſes, quotiens peſtilentia laborabant, vnus ſe ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſteà ornatus verbenis & veſtibus ſacris, circumducebatur per totam ciuitatem cum exſecrationibus, vt in ipſum reciderent mala ciuitatis: & ſic proiiciebatur.

* * *

Encolpius ad Albuciam.

Candida ſidereis ardeſcunt lumina flammis,
Fundunt colla roſas, & cedit crinibus aurum,
Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaq; admixtus ſublimat pectora ſanguis:
Ac totus tibi ſeruit honor, formâq; Dearum
Fulges, & Venerem cæleſti corpore vincis.
Argento ſtat facta manus, digitiſq; tenellis
Serica fila trahens precioſo ſtamine ludis.
Planta decens modicos neſcit calcare lapillos,
Et durâ lædi ſcelus eſt veſtigia terrâ
Ipſa tuos cùm ferre velis per lilia greſſus,
Nulli ſternuntur leuiori pondere flores.
Guttura nunc aliæ magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti. Tu ſola placere
Vel ſpoliata potes. Nulli laudabile totum
In te cuncta probat ſi quiſquam cernere poſſit.
Sirenum cantûs, & dulcia plectra Thaliæ
Ad vocem tacuiſſe reor, quâ mella propagas

Dulcia, & in miseros telum iacularis amoris.
Cor graue vulnus alit, nullo sanabile ferro,
Sed tua labra meo sæuum de corde dolorem
Depellant, morbumq́ animæ medicaminis huius
Cura fuget, nec tanta putres violentia neruos
Diffecet, atq́ tuæ moriar pro crimine caussa:
Sed si hoc grande putas, saltem concede precanti,
Vt iam defunctum niueis ambire lacertis
Digneris, vitamq́ mihi post fata reducat.

* * *

*

FRAGMENTA SVPERIORIS SATYRICI, QVÆ QVIBVS IN LOCIS REPONENDA SINT, INCERTVM EST.

Memphitides puellæ,
Sacris Deûm paratæ.

*

Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci.

*

Ægyptias choreas.

*

Balneatricem.

*

Pollice vſque ad periculum roſo.

*

Anus recocta vino;
Trementibus labellis.

*

Iuuerunt segetes meum laborem.

*

Triplici vides vt ortu
Triuia rotetur ignis,
Volucriq́ Phœbus axe
Rapidum pererret orbem.

*

Non

Non bene olet, qui bene ſemper olet.

*

Animam noſtro amplexam in corpore.

*

Qui vultur iecur intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasq; fibras,
Non eſt, quem lepidi vocant poetæ;
Sed cordis mala liuor atque luctus.

*

Ad libidinis incitamentum, Myrrhinum ſe poculum bibiſſe.

*

In aumarium memet conieci.

*

Obtorto valgiter labello.

*

Totus ferè mundus mimum videtur implere.

*

Non duco contentionis funem, dùm conſtet inter nos, quod ferè totus mundus exerceat hiſtrionem.

*

—— O maxima rerum
Et meritò pietas homini tutiſſima virtus.

*

—— Horrificoq; infeſtant murmure tigres.

*

Nam comptum me vernales alucitæ moleſtabant.

*

Poſtquàm ferculum allatum eſt.

*

Tot Regum manubiæ penes fugitiuum repertæ.

*

Satis conſtat, eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.

*

Petauroque iubente modo ſuperior.

*

Affer nobis alabaſtrum Coſmianum.

*

Suppes.

*

Tulla.

*

—— *Ineluctabile fatum.*

*

—— *Tremebunda superuolat hasta.*

*

Qui praesse cupit, prodesse recusat.
Magnus in exemplo est, cui non sufficerit orbis.

*

—— *Exciso defossa marmore petra*
Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exiguâ requieuit humo. ——

*

Atq; vt araneoli tenuem formauimus orsum.

*

Mille saporatam medicatis frugibus offam.

*

Non est forma satis; nec, qua vult, bella videri,
Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus,
Vincunt natura candidioris opus.
Condit enim formam, quicquid consumitur artis,
Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

*

Non satis est, quod nos mergis furiosa iuuentus:
Transuersosq; rapit fama sepulta probris?
Anne etiam famuli cognatâ face sepulti
In testa mersas luxuriantur opes?
Vilis seruus habet regni bona; cellaq; capti
Deridet festram, Romuleamq; casam.
Idcircò virtus medio iacet obruta cœno:
Nequitia classes candida vela ferunt.

*

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cælo
Fulmina quùm caderent, discussaq; mœnia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus

Lustra-

Lustrata deiectus humo, Lunaq́, senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disiunctus mensibus annus
Proiecit vitium hoc: atque error iussit inanis
Agricolas primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemq́,
Pastorum gaudere manu. Natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua, Pallasq́, cauernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisque Deos auido certamine fingit.

*

Nolo ego semper idem capiti suffundere costum:
Nec toto stomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutatâ carpere valle,
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideò nos grato perluit haustu,
Quòd permutatis hora recurrit equis.

*

Vxor legitimus debet quasi census amari.
Nec censum vellem semper amare meum.

*

Inuenias quod quisque velit. Non omnibus vnum est
Quod placet. Hic spinas colligit, ille rosas.

*

Nam nihil est, quod non mortalibus afferat vsum,
Rebus in aduersis, quæ iacuêre, iuuant.
Sic rate demersa vulgam deponderat aurum,
Remorum leuitas naufraga membra vehit.
Cum sonuêre tubæ, iugulo dat diuite ferrum,
Barbara contemptu prælia pannus habet.

*

Linque tuas sedes, alienaque littora quære,
O iuuenis; maior rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis. Te nouerit vltimus Ister,
Te Boreas gelidus, securaq́, regna Canopi,
Quiq́, renascentem Phœbum, cernuntque cadentem.
Maior in externas Ithacus descendat arenas.

*

Nam citiùs flammas mortales ore tenebunt,
Quam secreta tegant. Quicquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commissa ferens auidus referare minister
Fodit humum, Regisq́ latentes prodidit aures.
Excepit nam terra sonos, calamiq́ loquentes
Inuenêre Midam, qualem narrauerat index.

*

Fallunt nos oculi, vagique sensus
Oppressâ ratione mentiuntur.
Nam turris propè quæ quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minùs placere
Non posset, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore sensus.

*

Iam nunc ardentes Autumnus fregerat vmbras,
Atque hyemen tepidis spectabat Phœbus habenis:
Iam platanus iactare comas, iam cœperat vuas
Annumerare suas defecto palmite vitis:
Ante oculos stabat, quicquid promiserat annus.

*

Sic & membra solent auras includere venis,
Quæ penitùs mersæ, cùm rursus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec desinit ante
Frigidus strictis qui regnat in ossibus horror,
Quàm tepidus laxo manauit corpore sudor.

*

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos.
Consecutiq́ genas: oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Cum gelidæ periêre niues, & languidus Auster
Non patitur glaciem resolutâ viuere terrâ:
Gurgite sic pleno facies manauit, & alto

Inso-

Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

*

Sic contrà rerum natura munera nota
Coruus maturis frugibus oua refert:
Sic format linguâ, fœtum cum protulit, vrsa,
Et piscis nullo iunctus amore parit.
Sic Phœbæa chelys vinclo resoluta parentis
Lucinæ tepidis naribus oua fouet.
Sic sine concubitu textis apis excita ceris
Feruet, & audaci milite castra replet.
Non vno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

*

Naufragus eiecta nudus rate, quærit eodem
Percussum telo, cui sua fata legat.
Grandine qui segetes & totum perdidit annum,
In simili defles tristia fata sinu.
Funera conciliant miseros, orbiq́ parentes
Coniungunt gemitûs, & facit hora pares.
Nos quoq́ confusis feriemus sydera verbis;
Et fama est iunctas fortiùs ire preces.

*

Omnia quæ miseras possunt finire querelas,
In promptu voluit candidus esse Deus.
Vile olus & duris hærentia mora rubetis
Pugnantis stomachi composuère famem.
Flumine vicino stultus sitit; & riget Euro,
Cùm calidus tepido consonat igne rogus.
Lex armata sedet circùm fera limina nuptæ,
Nil metuit licito fusa puella toro.
Quod satiare potest, diues natura ministrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

*

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cilli summas aduocet auriculas:
Ni tamen & ferro succiderit inguinis oram,
Et nisi nodatum soluerit arte caput,
Exemptus populo, Graiam migrabit ad vrbem,
Et non ieiunâ sabbata lege premet.

Vna est nobilitas, argumentumq́ coloris
Ingenui, timidas non habuisse manus.

*

Fœda est in coitu & breuis voluptas,
Et tædet Veneris statim peracta.
Non ergo vt pecudes libidinosæ,
Cæci protinus irruamus illùc:
Nam languescit amor, peritq́ flamma.
Sed sic, sic sine fine feriati,
Et tecum iaceamus osculantes;
Hic nullus labor est, ruborq́ nullus;
Hoc iuuit, iuuat, & diu iuuabit;
Hoc non deficit, incipitq́ semper.

*

Accusare & amare tempore vno,
Ipsi vix fuit Herculi ferendum.

*

S.52.v.10. *Hæret detritus læua Mauortius vmbo*
Innumerabilibus telis grauis, atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.

*

—— Et scuta latentia condunt.

*

—— Torua solum sub fronte latebat.

*

Delos, iam stabili reuincta terrâ,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto leuis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta summis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Giaro ligauit, illàc
Constanti Mycone dedit tenendam.

*

Catillata geris vadimonia publicum prostibulũ.

*

Diuidias mentis conficit omnis amor.

T. PETRONII ARBITRI EVSCIVS.

*

Cerberus forenſis erat cauſidicus.

*

EXPLICIT T. PETRONIVS ARBITER.

P. PETRONII RHETORIS DECLAMATIO.

*

Quid eſt, iudices, dolus? Nimirum vbi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis dolum; accipite nunc malum.

*

PETRONII GRAMMATICI FRAGMENTA.

*

Horatius: *Quis te redonauit Quiritem Diis patriis?* cuius nominatiuus eſt hic Quirites.

*

Claſſica à calando, id eſt, vocando, ſunt dicta.

PETRONII AFRANII EPIGRAMMATA.

Ad Martiam.

AVrea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,
Mittis & hirſuta munera caſtanea.

Omnia grata mihi, sed si magis ipsa venires,
Ornares donum pulchra puella tuum.
Tu licet apportes stringentia mala palatum,
Tristia mandenti est melleus ore sapor.
At si dissimulas multùm mihi chara venire,
Oscula cum pomis mitte, vorabo libens.

Ad Deliam.

Si Phœbi soror es, mando tibi, Delia, caussam,
Scilicet vt fratri, quæ peto, verba feras:
Marmore Sicanio struxi tibi, Delphice, templum
Et leuibus calamis candida verba dedi.
Nunc si nos audis, atq; es diuinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, vnde petat?

Ad eandem.

Nescio quo stimulante malo pia fœdera rupta.
Non capiunt vires crimina tanta meas.
Institit, & stimulus ardentibus impulit actum,
Siue fuit Fatum, seu fuit ille Deus.
Arguimus quid vana Deos? vis, Delia, verum?
Qui tibi me dederat, idem & ademit Amor.

De eadem.

Garrula quid totis resonas mihi noctibus auris?
Nescio quem dicis nunc meminisse mei.
Hic quis sit, quæris? resonant tibi noctibus aures,
Et resonant totis: Delia te loquitur.
Non dubiè loquitur me Delia: mollior aura
Venit? & exili murmure dulce fremit.
Delia non aliter secreta silentia noctis
Submissa ac tenui rumpere voce solet.
Non aliter teneris collum complexa lacertis
Auribus admotis condita verba dare.
Agnoui; vera venit mihi vocis imago,
Blandior argutâ tinnit in aure sonus.
Ne cessate, precor, longos gestare susurros:
Dum loquor hæc, iam vos obticuisse queror.

De columbarum nido in galea.

Militis in galea nidum fecère columbæ:
Appáret Marti quàm sit amica Venus.

In Cupidinem.

Lecto compositus vix prima silentia noctis
Carpebam, & somno lumina victa dabam:
Cùm me sæuus Amor prênsum sursumq́ capillis
Excitat, & lacerum peruigilare iubet.
Tu famulus meus, inquit; ames cùm mille puellas,
Solus, iô, solus dure iacere potes?
Exilio, & pedibus nudis, tunicaq́ soluta,
Omne iter impedio, nullum iter expedio.
Nunc propero, nunc ire piget, rursumq́ redire
Pænitet, & pudor est stare via media.
Ecce tacent voces hominum, strepitusq́ viarum
Et volucrum cantûs, turbaq́ fida canum:
Solus ego ex cunctis paueo, somnumq́, torumq́,
Et sequor imperium, magne Cupido, tuum.

Ad Nealcen puerum.

Sit nox illa diu nobis dilecta, Nealce,
Quæ te prima meo pectore composuit.
Sit torus, & lecti genius, secretaq́ longa,
Quîs tener in nostrum veneris arbitrium.
Ergo age duremus, quamuis adoleuerit ætas,
Vtamurq́ annis, quos mora parua tenet.
Fas & iura sinunt veteres extendere amores:
Fac, citò quod cœptum est, non citò desinere.

Ad Deliam.

Te vigilans oculis, animo te nocte requiro,
Victa iacent solo cùm mea membra toro.
Vidi ego me tecum falsa sub imagine somni:
Somnia tu vinces, si mihi vera venis.

De Hesperie.

Hoc sibi lusit opus de stamine floricolore
Hesperies teneræ officiosa manûs.

Et pulchro pulchras strophio producta papillas
Gaudet vtrumq; sui pectoris esse decus.

De eadem.

Hesperie lateri redimicula nectit eburno,
Facta suis manibus, pectora digna suo.
Iam veteres iras Venus & Tritonia ponit:
Pectora nam Veneris Palladis ambit opus.

De eadem.

Intertexta rosa Tyrii subtegmine fuci
Inuoluet quoties mobile zona latus,
Ambrosium gemino potabit ab vbere rorem,
Et verè rosco fiet odore rosa.

Ad quandam virifugam.

Pulcrior & niuei cùm sit tibi forma coloris,
Cuncta pudicitiæ iura tenere cupis.
Mirandum est, quali naturam lege gubernes:
Moribus vt Pallas, corpore Cypris eas.
Te neque coniugii libet excepisse leuamen,
Sæpiùs exoptans nolle videre mares.
Hæc tamen est animo quamuis odiosa voluptas,
Numquid non mulier, cùm paris, esse potes?

De Neptuno marmoreo aquas fundente.

Quam melior, Neptune, tuo sors ista tridente;
Post pelagus dulces heic tibi dantur aquæ.

De sigillo Cupidinis aquas fundentis.

Igne salutifero Veneris puer omnia flammans,
Pro facibus proprias arte ministrat aquas.

De puteo excauato in montis iugo.

Hunc quis non credat ipsis dare Syrtibus amnes,
Qui dedit ignotas visere montis aquas?

Ad Iuliam.

Me niue candenti petiit modò Iulia. Rebar
Igne carere niuem, nix tamen ignis erat.

Quid niue frigidius? Nostrum tamen vrere pectus
Nix potuit manibus, Iulia, missa tuis.
Quis locus insidiis dabitur mihi tutus amoris,
Frigore concreta si latet ignis aqua?
Iulia, sola potes nostras exstinguere flammas,
Non niue, non glacie; sed potes igne pari.

De Amphitheatro vicino mari.

Amphitheatrales mirantur rura triumphos,
Et nemus insignes cernit adesse feras.
Spectat arando nouos agrestis turba labores,
Nautaq; de pelago gaudia iuxta videt.
Fœcundus nil perdit ager, plus germina crescunt,
Dum metuunt omnes hic sua fata feræ.

Funambulus.

Stupea suppositis tenduntur vincula lignis,
Qua fido ascendit docta iuuenta gradu:
Qua super aërius prætendit crura viator,
Vixq; auibus facili tramite currit homo.
Brachia distendens gressum per inane gubernat,
Ne lapsa è gracili planta rudente cadat.
Dædalus astruitur terras mutâsse volatu,
Et medium pennis prosecuisse diem:
Præsenti exemplo firmatur fabula mendax,
Ecce hominis cursus funis & aura ferunt.

De cretata facie.

Dum sumit cretam in faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa simul, perdidit & faciem.

De Narcisso.

Inuenit propriis Narcissus fontibus ignes,
Et sua deceptum torret imago virum.

De gallo gallinaceo.

Candida Phœbæo præfulgent ora rubore,
Crista riget radiis, ignea barba micat:
Alæ, colla, coma, pectus, femur, vngula, cauda,
Pæstanis lucent floridiora rosis:

Flammeæ

Flammea sic rutilum distinguit pinna colorem,
Vt vibrare putes ignea membra faces?

De Cato.

Mordaces morsu solitus consumere mures,
Inuisum & domibus perdere dente genus,
Catus in obscuro cepit pro sorice picam,
Multiloquumq; vorax sorbuit ore caput.
Pœna tamen præsens prædonem plectit edacem,
Nam claudunt rabidam cornea labra gulam.
Faucibus obsessis vitalis semita cessit,
Et satur escali vulnere captor obit.
Non habet exemplum volucris vindicta perenne?
Hostem pica suum mortua discruciat.

Vinum limphatum.

Infantem Nymphæ Bacchum, quo tempore ab igne
Prodiit, inuentum sub cinere abluerant.
Ex illo Nymphis cum Baccho gratia multa est,
Seiunctus quod sit ignis & vrat adhuc.

Musarum elogia.

Clio secla retrò memorat sermone soluto:
Euterpe geminis loquitur caua tibia ventis:
Voce Thalia cluens soccis Dea Comica gaudet:
Melpomene reboans Tragicis feruescit iambis:
Aurea Terpsichore totam lyra personat æthram:
Fila premens digitis Erato modulamina fingit:
Flectitur in faciles variosq; Polymnia motus:
Vranie numeris scrutatur munera mundi:
Calliope doctis dat laurea serta poëtis.

In imbellem iactatorem.

Cùm te Barbatæ referas de sanguine eretum,
Vt tibi cognatus sit Varitinna ferox:
Cur tua femineo cæduntur pectora socco,
Infamiq; manu barbula vulsa cadit?
Desine iam tibimet auctores fingere fortes,
Vimq; tuis membris stirpis inesse tuæ.

Illa sed audaci mage sit de stirpe creata,
Audet quæ proprium sternere calce virum.

De orbis diuisione inter Saturni filios.

Iuppiter astra, fretum Neptunus, tartara Pluto,
Regna paterna tenent: tres tria, quisq; suum.

De elephante.

Monstrorum princeps elephas proboscidis armis
Horret mole nigrâ, dente micat niueo.
Sed vario fugienda malo cùm belua gliscat,
Est tamen ex certis mors pretiosa fera.
Nam quæ conspicimus montani roboris ossa,
Humanis veniunt vsibus apta suis.
Consulibus sceptrum, mensis decus, arma tablistris:
Discolor & tabulæ calculus inde datur.
Hæc est humanæ semper mutatio mortis,
Fit moriens ludus, qui fuit ante pauor.

De electione coniugii.

Moribus & vultu mulier quæratur habenda.
Horrida nam facies multo celatur ab auro.
Si quis erit sponsus, talem qui ducat, auarus,
Ipse suam horrebit; feritas dissoluet amorem.
Illa calens veniet, dorsum dabit iste calenti,
Cogeturq; suo suras submittere asello,
Concubitu turpi monstrum paritura biforme,
Quemq; suum mulier timeat pertingere natum.
Discite formosas aurum superare puellas.

De formoso puero.

Seu puerum vidi formosum, siue puellam
Formosam, sit vter sexus enim dubito.
Inter vtrumque decus formæ dubitare coactus
Contra Grammaticos ne faciam vereor.
Sin pulcer seu pulcra mihi dicatur, & errem,
Musa solœcismi nostra futura rea est.

De sanitate tuenda.

Balnea, vina, Venus corrumpunt corpora nostra;
Et vitam faciunt balnea, vina, Venus.

Ad Cosconiam.

Sic me custodi Cosconia, néve ligata
Vincula sint nimiùm, néve soluta nimis.
Effugiam laxata nimis, nimis aspera rumpam:
Sed neutrum faciam, commoda si fueris.

De Basilisca.

Semper mundicias, semper Basilisca decores,
Semper compositas arte decente comas;
Et comptos semper cultus, vnguentaq; semper,
Omnia sollicitâ compta videre manu,
Non amo. neglectim mihi se quæ comit amica,
Se det, & ornatus simplicitate valet.
Vincula ne cures capitis discussa soluti,
Nec ceram in faciem: mel habet illa suum.
Fingere se semper; non est confidere amori:
Quid, quod sæpe decor, cum prohibetur, adest?

De eadem.

Ante dies multos nisi te, Basilisca, rogaui,
Et nisi præmonui, te dare posse negas.
Vt subito creuere, solent ex tempore multæ,
Quàm scriptæ, melius cedere deliciæ.

Ad mollem iactatorem.

Quid prodest Martis te vel de nomine dictum,
Pruriat infami cum tibi clune Venus?
Fors fuerat potiùs Cypridos vt nomen haberet,
Et natura daret Martia membra tibi.
Nunc vtroque carens ignoti fabula sexus,
Femina cum non sis, vir tamen esse nequis.

De Galatea in vase.

Fulget, & in patinis ludit pulcerrima Nais,
Prandentum inflammans ora decore suo.
Congrua non tardus diffundat iura minister,
Vt lateat positis tecta libido cibis.

Ad Cosmum.

Ludere sueta vadis priuato Nympha natatu,
Exornat mensas membra venusta mouens:
Cosme has nolo dapes: vacuum mihi pone boletar.
Quod placet aspiciam, rennuo quod saturat.

PETRONII INDICI
EPIGRAMMA
Ad Apollinem Delphicum.

INdica purpureo genuit me littore tellus,
Candidus accenso quà redit orbe dies.
Hic ego diuinos inter generatus honores,
Mutaui Latio barbara verba sono.
Iam dimitte tuos, Paan ô Delphice, cygnos;
Dignior hæc vox est, quæ tua templa colat.

M. PETRONII VENVSTIANI
EPIGRAMMA.

LIberta & coniunx Petronia cara patrono
Thallusa hôc tumulo condita luce caret.
Quæ bis vicenos compleràt lucibus annos
Erepta est subito coniugis è gremio.
Hanc sic assiduè deflet Petronius, vt iam
Deficiant oculos lumina cara suos.
Desine per terras, infernas tendere ad arces:
Fata animam dederant, fata eademq; negant.

PETRONII ANTIGENIDIS
PISAVRENSIS
EPIGRAMMATA.
De litterarum æternitate ad Appiam.

HÆC, vrbem circà, stulti monumenta laboris,
Quasq; vides moles, Appia, marmoreas,

Pyramidasq; ausas vicinum attingere cælum,
Pyramidas, medio quas fugit vmbra die :
Et Mausolæum miseræ solatia mortis,
Intulit æternum quo Cleopatra virum :
Concutiet, sternetq; dies: quoq; altius extat
Quodq; opus, hoc illud carpet edetq; magis.
Carmina sola carent fato, mortemq; repellunt.
Carminibus viues semper, Homere, tuis.

De Achille.

Cauta quidem genitrix, noceant ne vulnera nato,
Confirmat Stygio fonte puerperium.
Sed quia fas nulli est humanam vincere sortem,
In membris tincti dant sibi fata locum.

De Telefo.

Telefus, excellens Alcidis pignus & Augæ,
Externæ sortis bella inopina tulit.
Nam Graji Troiam peterent cum mille carinis,
Tangeret & classis littus adacta suum;
Occurrens Danais forti dùm pugnat Achilli,
Syria pugnanti percutit asta femur.
Pro cuius cura consultus dixit Apollo,
Hostica quòd salubrem cuspis haberet opem.
Mox precibus flexi Pelidæ robore sacro
Iniecto membris puluere plága fuit.
Monstrant fata viri vario miracula casu :
Vnde datum est vulnus, contigit inde salus.

In Xerxem.

Perses magnus adest. Totus comitatur euntem.
Orbis, quid dubitas, Græcia, ferre iugum.
Mundus iussa facit. Solem texère sagittæ.
Calcatur pontus. fluctuat altus Athos.

Item.

Hic, quem cernis, Athos, immissis peruius vndis,
Flexibus obliquis circumeundus erat.
Accepit magno deductum Nerea fluctu,
Perq; latus misit maxima bella suum.

Sub tanto subitæ sonuerunt pondere classes,
Cæruleus canâ sub niue pontus erat.
Idem commisit longo duo littora ponte
Perses, & fecit per mare miles iter.
Quale fuit regnum mundò noua ponere iura
Hoc terræ fiat. Hac mare, dixit, eat.

C. PETRONII HILARI PISAVRENSIS.

EPIGRAMMA.

DIs mánibus Petronii Antigenidis.

TV, pede qui stricto vadis per senta, viator
Siste rogo, titulumq́ meum, ne spreueris, oro.
Bis quinos annos, mensesq́ duos, duo soles
In superis feci, tenere nutritus, amatus:
Dogmata Pythagoræ sensi. studiumq́ sophorum
Et libros legi, legi pia carmina Homeri,
Siue quot Euclides abaco præscripta tulisset:
Delicias habui pariter lususq́ procaces.
Hæc Hilarus mihi contulerat pater ipse patronus,
Si non infelix contraria fata habuissem.
Nunc verò infernas sedes, Acherontis ad vndas,
Tetraq́ Tartarei per sidera tendo profundi.
Effugi tumidam vitam; spes, forma valete.
Nil mihi vobiscum est; alios deludite, quæso.
Hæc domus æterna est: hic sum situs, hic ero semper.

PETRONII APOLLODORI PONTIFICIS ROMANI

EPIGRAMMA.

Μητέρι τῇ πάντων θνητῶν τε θεῶν τε γενέθλῃ,
Ἄττει θ' ὑψίστῳ καὶ συνέχοντι τὸ πᾶν.
Τῷ πᾶσιν χαίροις, θεμερώπεε πάντα φύοντι·
Κριοβόλου τελετῆς ἠδὲ ταυροβόλου,
Μυστιπόλος τελετῶν τοῦτον στηρίξατο βωμὸν,
Αὖθι Ἀπολλώνιος θεῖος ἔχων ἐπίκλην.

Petronius Apollodorus, vir clarissimus, Pontifex Maior, Quindecim vir sacris faciundis, Pater sacrorum Dei inuicti, mithræ taurobolio criobolioq; percepto, vnà cum Rufa Volusiana, Caij filia, coniuge, xvi. Kalendas Iulias, Dominis nostris Valentiniano & Valente Augustis tertium Consulibus aram dicauit.

Hos versus sic transtulit Benedictus Iegius Spoletinus.

Cunctorum Cybelæ genitrici hominumque Deûmque,
Excelsoque Atti, quem nihil orbe latet,
Qui facit vt purâ celebremus mente quotannis,
Crioboli festos Taurobolique dies,
Qui cognomen habet de munere Apollinis, aram
Sacrorum Antistes marmoream hanc statuit.

PETRONII LEVITÆ
EPIGRAMMA.

Leuitæ coniux Petronia, forma pudoris,
His mea discedens sedibus ossa loco.
Parcite vos lacrymis dulces cum coniuge natæ,
Viuentemq; Deo credite flere nefas.

PETRONIO TRIBVTA
PSEVDEPIGRAPHA
EPIGRAMMATA.

L. APVLEII MADAVRENSIS

Ἀνεχόμενος ex Menandro.

Amare liceat, si potiri non licet.
Fruantur alii: non moror, non sum inuidus.
Nam sese excruciat, qui beatis inuidet.
Quos Venus amauit, facit amoris compotes,
Nobis Cupido velle dat, posse abnegat.
Olli purpurea delibantes oscula
Clemente morsu rosea labella vellicent,
Malas odorent ore & ingenuas genas,

Et

Et pupularum nitidas geminas gemmulas,
Quin & cùm tenera membra molli lectulo
Compectorata adhærent Veneris glutino:
Libido cùm lasciuo instinctu suscitat
Sinuare ad Veneris cursum femina, feminæ
Inter gannitûs & subantis voculas,
Carpant papillas, atq; amplexûs intiment,
Arentq; sulcos molles aruo Venerio,
Thyrsumq; pangant hortulo in Cupidinis,
Dùm crebros ictûs conniuente lumine,
Trepidante cursu, Venere & anima fessula,
Eiaculent tepidum rorem niueis laticibus.
Hæc illi faciant, queis Venus non inuidet:
At nobis casso saltem delectamine
Amare liceat, si potiri non licet.

DECIMI LABERII
Ex Platone.

Dùm semihulco sauio
Meum puellum sauior,
Dulcemq; florem spiritûs
Duco ex aperto tramite:
Anima tunc ægra & saucia
Cucurrit ad labia mihi,
Rictumq; in oris peruium
Et labra pueri mollia,
Rimata itineri transitus,
Vt transiliret, nititur.
Tùm si moræ quid pluscula
Fuisset in coitu osculi,
Amoris igni percita
Transisset, & me linqueret.
Et mira prorsùm res foret,
Vt ad me fierem mortuus,
Ad puerum vt intùs viuerem.

ALCI-

ALCIMI
De Virgilio & Homero.

Mæonio vati qui par, aut proximus esset,
Consultus Pæan risit, & hæc cecinit:
Si potuit nasci, quem tu sequereris, Homere,
Nascetur qui te possit, Homere, sequi.

EIVSDEM.

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces:
Illic & Venus & leues Amores,
Atque ipsa in medio sedet voluptas.

EIVSDEM.

Lux mea Puniceum misit mihi Lesbia malum,
Iam sordent animo cætera poma meo.
Sordent velleribus hirsuta cidonia canis,
Sordent hirsutæ munera castaneæ.
Nolo nuces, Amarylli, tuas, nec cerea pruna:
Rusticus hæc Corydon munera magna putet.
Horreo sanguineo male mora rubentia succo,
Heu graue funesti crimen amoris habent!
Misit dente leui paulum libata placentæ
Munera, de labris dulcia mella suis.
Nescio quid plus melle sapit, quod contigit ipsa
Spirans Cecropium dulcis odore thymum.

RVFINI V. C.
Pasiphaës fabula ex omnibus metris Horatianis.

Filia Solis
Æstuat igne nouo,
Et perarata iuuencum
Mentem perdita quæritat.
Non illam thalami pudor arcet,
Non regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bouis
Conuertier vultus suos,
Et Prœtidas dicit beatas,

Ioque

Ioque laudat; non quod Isis alia est,
Sed quod iuuencæ cornua in fronte eleuat.
Si quando miseræ copia suppetit,
Brachiis ambit fera colla tauri,
Floresq; vernos floribus illigat,
Oraque iungere quærit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis,
Illicitisq; gaudet.
Corpus includit tabulis efficiens iuuencam,
Et amoris pudibundi malesuadis
Obsequitur votis, & procreat, heu nefas! bimembrem,
Cecropides iuuenis quem perculit fractum manu,
Filo resoluens Gnosiæ tristia tecta domus.

CLAVDII CLAVDIANI V.C.

Alii Martiali tribuunt.

Marcus amans puerum, natum mentitur amare,
Vultq; pater dici, nescius esse pater.
Et pietate nefas, & amorem velat amore;
Se pietas vmbram criminis esse dolet.
Nate, dies audit: nox & torus audit, Amice;
Et pro temporibus nomina mutat amor.
Stulte, quid ignaro non dicit Cincia fratri?
Ne credas noctis digna latere diem.
Qui pater est, huic filius est. A lumine primo
Filius, à thalmis incipit esse puer.

EVGENII V.C.

Occumbunt fixi iaculo, mucrone, sagitta,
Ore, latus, iugulum, Scæua, Rufinus, Atis.
Brutus Atim perimit, Milo Scæuam, Cotta Rufinum:
Græcus Atis, Medus Scæua, Rufinus, Arabs.
Iam vir Atis, sed Scæua puer, iuuenisq; Rufinus:
Dux Atis, armiger at Scæua, Rufinus eques.
Scæua nothus, generosus Atis, de plebe Rufinus,
Magnus eques, medius dux, famulusq; minor.
Flauus Scæua, niger Atis, inter vtrumq; Rufinus;
Blandus Atis, patiens Scæua, Rufinus atrox.

M Absq;

Absq; modo largus, lasciuus, parcus, auarus
Laudis Atis, formæ Scæua, Rufinus opum.
Arcu Scæua bonus, Atis armis, iure Rufinus.
Voce Rufinus, Atis carmine, Scæua lyra:
Scæua pila, cursuq; Rufinus, Atisq; palæstra,
Ore Rufinus, Atis corpore, Scæua coma.

DOMINI EVANTII V.C.

De Ambigenis.

Hæ sunt ambigenæ, quæ nuptu dispare constant.
Burdonem sonipes generat commixtus asellæ:
Mulus ab Arcadicis & equina matre creatus:
Tityrus ex ouibus oritur hircoq; parente:
Musinonem capra ex veruegno semine gignit:
Apris atq; sue setosus nascitur Ibris:
At lupus & catula formant coëundo lyciscam.

Q. CICERONIS.

De mulierum leuitate.

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis,
Namq; est feminea tutior vnda fide:
Femina nulla bona est: &, si bona contigit vlla,
Nescio quo[illegible] res mala facta bona est.

PENTADII.

De vita beata.

Non est (falleris) hæc beata, non est,
Quod vos creditis, vita, non est,
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut testudineo iacere lecto,
Aut plumâ latus abdidisse molli,
Aut auro bibere, & cubare cocco,
Regales dapibus grauare mensas,
Et quidquid Libyco secatur arua
Non vnâ positum tenere cellâ:
Sed nullos trepidum timere casûs,
Nec vano populi fauore tangi,

Et

Et stricto nihil aestuare ferro.
Hoc quisquis poterit, licebit illi
Fortunam moueat loco superbus.

P. CATVLLI VRBICARII

Peruigilium Veneris.

Cras amet, qui nunquam amauit; quique amauit, cras amet.
Ver nouum, ver iam canorum, ver renatus orbis est.
Vere concordant amores, vere nubunt alites;
Et nemus comam resoluit de maritis imbribus.
Cras amorum copulatrix inter vmbras arborum
Implicat casas virentes de flagello myrteo.
Cras Dione iura dicit, fulta sublimi trono.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Tunc liquore de superno ac spumeo ponti è globo,
Caerulas inter cateruas inter & bipedes equos,
Fecit vndantem Dionem de maritis imbribus.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet;
Ipsa gemmeis purpurantem pingit annum floribus:
Ipsa turgentis papillas de Fauoni spiritu
Vnget in toros tepentes; ipsa roris lucidi,
Noctis aura quem relinquit, spargit humentis aquas,
Et micant lacrymae trementes de caduo pondere,
Gutta praeceps orbe paruo sustinet casûs suos.
In pudorem florulentae prodierunt purpurae.
Humor ille, quem serenis astra rorant noctibus,
Manè virgines papillas soluit humenti peplo.
Ipsa iussit manè vt vdae virgines nubant rosae
Fusae aprino de eruore, deq; amoris osculis,
Deque gemmis, deque flammis, deque solis purpuris.
Cras ruborem, qui latebat veste tectus ignea,
Vnico marite nodo non pudebit soluere.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet,
Ipsa Nymphas Diua luco iussit ire myrteo.
It puer comes puellis: nec tamen credi potest
Esse Amorem feriatum, si sagittas vexerit.
Ite Nymphae, posuit arma, feriatus est amor.

Iussus est inermis ire, nudus ire iussus est,
Neu quid arcu, neu sagittâ, neu quid igne læderet.
Sed tamen Nymphæ cauete, quod Cupido pulcer est,
Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.
Cras amet, qui nunquam amauit; quique amauit; cras amet.
Compari Venus pudore mittit ad te virgines:
Vna res est quam rogamus: cede virgo Delia
Vt nemus sit incruentum de ferinis stragibus.
Ipsa vellet vt venires, si deceret virginem:
Iam tribus choros videres feriatos noctibus,
Congreges inter cateruas ire per saltûs tuos,
Floreas inter coronas, myrteas inter casas.
Nec Ceres, nec Bacchus absunt, nec poëtarum Deus,
Detinent, & tota nox est peruigil à cantibus.
Regnet in siluis Dione, tu recede Delia.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Iussit Hyblæis tribunal stare Diua floribus:
Præses ipsa iura dicit, assederunt Gratiæ.
Hybla totos funde flores, quidquid annus attulit;
Hybla florum rumpe restes quantus Ennæ campus est!
Ruris hîc erunt puellæ, vel puellæ montium,
Quæq; siluas, quæq; lucos, quæq; montes incolunt.
Iussit omnis assidere pueri mater alitis;
Iussit & nudo puellas nil amori credere.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet;
Et recentibus vergentes ducat vmbras floribus.
Cras erit qui primus Aether copulauit nuptiis,
Vt pater roris crearet vernus annum nubibus,
In sinum maritus imber fluctus almæ coniugis,
Vt fœtus immixtus omnis aleret magno corpore.
Ipsa venas atq; mentem permeante spiritu
Intùs occultis gubernat procreatrix viribus;
Perq; cœlum, perq; terras, perq; pontum subditum,
Peruium sui tenorem seminali tramite
Imbuit, iussitq; mundum nosse nascendi vias.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet,
Ipsa Troianos nepotes in Latinos transtulit:
Ipsa Laurentem puellam coniugem nato dedit:

Mox

Mox Marti de ſacello dat pudicam virginem.
Romuleas ipſa fecit cum Sabinis nuptias:
Vnde Rhamnes & Quirites, próque prole poſterûm
Romuli, matrem crearet & nepotem Cæſarem.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Rura fœcundat voluptas; rura Venerem ſentiunt:
Ipſe Amor puer Dionæ rure natus dicitur;
Hunc ager, cùm parturiret ipſa, ſuſcepit ſinu;
Ipſa florum delicatis educauit oſculis.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Ecce iam ſuper geneſtas explicant Aonii latus:
Quiſque cœtus continetur coniugali fœdere.
Subter vmbras cum maritis ecce balantum gregem.
Et canoras non tacere Dione iuſſit alites.
Iam loquaces ore rauco ſtagna cygni perſtrepunt:
Aſſonant Terei puellæ ſubter vmbram populi,
Vt putes motûs amoris ore dici muſico,
Et neges queri ſororem de marito barbaro.
Illa cantat, nos tacemus. Quando ver venit meum?
Quando facit muta chelidon vt tacere deſinam?
Perdidi Muſam tacendo, nec me Phœbus reſpicit.
Sic Amyclas, cum tacerent, perdidit ſilentium.
Cras amet, qui nunquam amauit; quiq; amauit, cras amet.

FLORIDI

De qualitate vitæ.

I.

Bacche vitium repertor plenus adſis vitibus.
Effluas dulcem liquorem comparandum nectari;
Conditumq; fac vetuſtum, ne malignis ſuenulis
Aſperum ducat ſaporem verſus vſus in alteros.

II.

Omnis mulier intra pectus celat virus peſtilens,
Dulce de labris loquuntur, corde viuunt noxio.

III.

Sic Apollo, deinde Liber ſic videtur ignifer.
Ambo ſunt flammis creati proſatiq; ex ignibus.

Ambo de comis calorem & radios conferunt.
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

I V.

Quando ponebam tenellas arbores mali & piri,
Cortici summæ notaui nomen ardoris mei.
Nulla fit exinde finis vel quies cupidinis.
Crescit arbor, gliscit ardor, ramus implet literas.

V.

Nemo tentis mentulis det, nemo neruis otium.
Ecce passeres salaces, ecce rauci turtures,
Hac super virente myrto nos amoris admonent
Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

V I.

Qui mali sunt, non fuere matris ab aluo mali:
Sed malos faciunt malorum falsa contubernia.

V I I.

Sperne mores transmarinos, mille habent offugia.
Ciue Romano per orbem nemo viuit rectius.
Quippe malim vnum Catonem, quam trecentos Socratas.

VIII.

Tam malum est habere nummos, non habere quàm malum est.
Tam malum est audere semper, quàm malum est semper pauere.
Tam malum est tacere multum, quàm malum est multum loqui.
Tam malum est foris amica, quàm malum est vxor domi.
Nemo non hæc vera dicit, nemo non contrà facit.

IX.

Consules fiunt quotannis, & noui Proconsules:
Solus aut Rex aut Poëta non quotannis nascitur.

ÆMILII MAGNI ARBORII

EPIGRAMMA

Ad Amicam.

Parce precor virgo toties mihi culta videri,
Meq; tuum forma perdere parce tua.
Parce superuacuo cultu componere membra:
Augeri studio tam bona forma nequit.
Ne tibi sit tanto caput & coma pexa labore,
Et caput hoc bellum est, & coma mixta placet.

Ne stringant rutilos tibi serica vincla capillos,
Cum vincant rutilæ serica vincla comæ.
Nec tibi multiplicem crines reuocentur in orbem,
Inculti crines absque labore placent.
Aurea nec video cur flammea vertice portes,
Aurea nam nudo vertice tota nites.
Vtraque fert auris aurum, fert vtraque gemmas,
Vtraque nuda nouis anteferenda rosis.
Ora facis vitreo tibi splendidiora nitore,
Cum tantum ora vitro splendidiora geras.
Incendunt niueum lunata monilia collum,
Nec collum simplex dedecuisse potest.
Contegis occulta candentes veste papillas,
Candida cum nolit veste papilla tegi.
Ne toga fluxa volet, reprimit tibi fascia corpus,
Sat corpus veneror, sit toga fluxa licet.
Dic, teretes digitos quare annulus & lapis ambit,
Cum teretes digiti dent pretium lapidi?
Ornatu nullo potes exornatior esse,
Et tantum ornaris in mea damna nimis.
Ne te plus æquo species externa perornet,
Cum sis plus æquo pulcra decore tuo.
Non ego sum pro quo te componendo labores,
Nec qui te talem non, nisi coger, amem.
Pronus amo, non sum tenero qui pugnet amori
Nec qui te roseam vellet amare Deam.
Cum radiis certare Iouis tua lumina possent,
Et possent radiis vincere signa Iouis.
Sole nihil toto melius splendescit in orbe,
Sole tamen melius splendidiusq; nites.
Sunt tibi colla quidem, nunc candidiora recenti
Sed niue, quæ nullo marcida Sole iacet.
Conueniunt tepido tua frons, & pectora lacti,
Sed lacti saturæ quod posuere capræ.
Cedit odora tibi vernantis gloria silua,
Nec tibi quod riguus præferat hortus, habet.
Nulla colorati species tibi proxima prati,
Nec cum floruerit, par tibi campus erit.

Alba:

Alba ligustra tuæ nequeunt accedere laudi,
Fixaq; cespitibus lilia laude premis.
Nulla tuos possunt æquare rosaria vultus,
Cum nec adhuc spinis sit rosa vulsa tuis.
Gratia, quam violæ maturo flore merentur,
Si quod contulerit se tibi, vilis erit.
Non Helenæ mater, nec par tibi filia Ledæ,
Quamuis hæc Paridem mouerit, illa Iouem.
Compulit illa Iouem cygni latuisse sub alis,
Compulit illa Phrygas sæua sub arma duces.
Leda per albentes humeros fluitante capillo,
Dum legit Argiuæ florea serta Deæ.
Erranti super astra Ioui de nube suprema
Cognita, plumalem de Ioue fecit auem.
Tuq; puellarum dum ludis in agmine princeps,
Inter virgines lucida stella choros,
Si magno conspecta Ioui de nube fuisses,
Deposuisse Deum non puduisset eum.
Ast Helenæ facies & opima potentia formæ
Dardanio Paridi per mare præda fuit.
Græcia coniurat repetendam mille carinis,
Iurata hanc ratibus Græcia mille petit.
Te tam conspicuam Phrygius si prædo videret,
Et te vel ratibus, vel rapuisset equo.
Annis tracta decem sunt Troica bella, sed vno
Si pro te fierent, mense peracta forent.
Virgine Ledæa, me iudice, dignior esses,
Pro qua Troianas flamma cremaret opes.
Tu poteras Priamo validissima causa fuisse,
Nulla vt cura foret regna perire sua.
*Si succincta togam * risu pharetrata Dianæ*
Venatrix toto crine soluta fores.
Si Dryadum comitata choro, si nuda lacertos
Arcu fulmineos insequereris apros,
Te quicunque Deus siluosa per antra vagantem
Conspiceret, veram crederet esse Deam.
De precio formæ cum tres certamen iniissent,
Electusq; Paris arbiter esset eis:

Præfecit

Præfecit Venerem Paridis censura duabus,
Deq́ tribus victæ succubuere duæ,
Cùm tribus ad Paridem si quarta probanda venires,
De tribus à Paridi quarta probata fores.
Pomaq́ si formæ potiori danda fuere,
Hæc potius formæ danda fuere tuæ.
Ferrea corda gerit, tua quem cœlestis imago,
Vel tam purpureæ non tetigere genæ:
Robore, vel scopulo, genitum conuincere possim,
Quem tam sollemnis forma mouere nequit.

SVLPICIÆ SATYRICON CARMEN, SIVE ECLOGA DE EDICTO DOMITIANI, quo Philosophos Vrbe exegit.

MVsa, quibus numeris heroas & arma frequentas,
Fabellam permitte mihi detexere paucis.
Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium: quare nec carmine curro Phalæco,
Nec trimetro Iambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci didicit duce Clazomenio.
Cetera quinetiam, quot denique millia lusi,
Primaq́ Romanas docui contendere Graiis,
Et salibus variare nouis, constanter omitto,
Teq́ quibus princeps & facundissima, calles,
Aggredior, precibus descende clientis, & audi.
Dic mihi Calliope, quidnam pater ille Deorum
Cogitat? an terras, & patria sæcula mutat?
Quasq́ dedit quondam, morientibus eripit artes?
Nosq́ iubet tacitos, etiam rationis egenos,
Non aliter, primo quam quum surreximus æuo,
Glandibus, & pura rursus procumbere lympha?
An reliquas terras conseruat amicus, & vrbes,
Sed genus Ausonium, Romuliq́ exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? Duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & sapientia pacis.
Sed virtus agitata domi, & socialibus armis,

In freta Sicania, & Carthaginis exiit arces,
Ceteraq́ imperia, & totum simul abstulit orbem,
Omnia bellorum terra quæsita mariq́.
Deinde, velut stadio victor qui solus Achæo
Languet, & immota secum virtute fatiscit:
Sic itidem Romana manus contendere postquam
Destitit, & pacem longis frenauit habenis,
Ipsa domi leges, & Graia inuenta retractans,
Omnia consilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his, neq́ enim poterat constare sine ipsis,
Aut frustra vxori, mendaxq́ Diespiter olim,
IMPERIVM SINE FINE DEDI, *dixisse probatur,*
Nunc igitur, qui res Romanas imperat inter
** Non trabe, sed tergo prolapsus, & ingluuie albus,*
Et studia & sapiens hominum nomenq́ genusq́
Omnia abire foras, atque vrbe excedere iussit.
Quid facimus? Graios hominumq́ reliquimus orbes,
Vt Romana foret magis his instructa magistris
Nunc Capitolino veluti turbante Camillo,
Ensibus, & trutina Galli fugere relicta,
Sic nostri palare senes dicuntur, & ipsi
Vt ferale suos onus extirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycusq́ errauit in isto
Scipio, qui Rhodio creuit formante magistro,
Cetera & illa manus bello fecunda secundo.
Quos inter prisci sententia dia Catonis,
Scire adeo magni fecisset, vtrumne secundis,
An magis aduersis staret Romana propago.
Scilicet aduersis. nam cum defendier armis
Suadet amor patriæ, & captiua penatibus vxor,
Conuenit vt vespis, quarum domus arte Monetæ,
*Turba tegens strictis per lutea corpora telis.**
*Ast vbi apes secura rediit, oblita fauorum **
Plebs, fraterq́ vna somno moriuntur obeso.
Romulidarum igitur longa & grauis exitium pax.
Hac fabella modo pausam facit. optima posthac
Musa, velim moneas, sine qua mihi nulla voluptas
Viuere, vti quondam Lydus dum Smyrna peribat,

Nunc